

Projekt trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu v regionu Jihlavsko

Bc. Petra Čermáková

Diplomová práce
2012

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav podnikové ekonomiky
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Petra ČERMÁKOVÁ**
Osobní číslo: **M10814**
Studijní program: **N 6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika**

Téma práce: **Projekt trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu v regionu Jihlavsko**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Vymezte pojem trvale udržitelný cestovní ruch, jeho základní formy a dopad cestovního ruchu na přírodní a kulturní prostředí.

II. Praktická část

- Analyzujte cestovní ruch v regionu včetně vymezení selektivních faktorů, lokalizačních a realizačních podmínek a zhodnoťte potenciál pro rozvoj cestovního ruchu v regionu.
- Vytvořte projekt možnosti rozvoje trvale udržitelného cestovního ruchu v regionu.

Závěr

Rozsah diplomové práce: cca 70 stran
Rozsah příloh:
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

HESKOVÁ, M. Základní problémy cestovního ruchu. 1. vyd. Praha: VŠE, 1999. 142 s. ISBN 80-7079-047-4.

HORNER, S., SWARBROOKE, J. Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času. 1. vyd. Praha: Grada, 2003. 468 s. ISBN 80-247-0202-9.

INDROVÁ, J. Cestovní ruch (základy). 2. vyd. Praha: Oeconomica, 2009. 122 s. ISBN 978-80-245-1252-5.

PÁSKOVÁ, M. Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. 298 s. ISBN 978-80-7435-006-1.

WEAVER, D.B. Sustainable tourism: theory and practice. Amsterdam: Elsevier Butterworth-Heinemann, 2006. 240 s. ISBN 075066438X.

Vedoucí diplomové práce: Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
Ústav podnikové ekonomiky
Datum zadání diplomové práce: 26. března 2012
Termín odevzdání diplomové práce: 2. května 2012

Ve Zlíně dne 26. března 2012

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

doc. Ing. Boris Popesko, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému,
- na mou bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

- (1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.
- (2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.
- (3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

- (3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem bakalářskou/diplomovou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 27.4.2012

Barbora Kováčková

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- (3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce přibližuje čtenáři pojem trvale udržitelný rozvoj a s ním úzce spjatý trvale udržitelný cestovní ruch. V návaznosti na teoretickou část práce jsou zpracovány základní analýzy, jejichž výsledkem jsou podklady pro vytvoření projektu trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu a posléze zhodnocení realizace projektu v podmínkách regionu Jihlavsko. Cílem diplomové práce je zpracování projektu, který vychází z revitalizace a následného rozšíření Hornické naučné stezky na Jihlavsku.

Klíčová slova: Trvale udržitelný rozvoj, trvale udržitelný cestovní ruch, region Jihlavsko, Hornická naučná stezka, geografická analýza

ABSTRACT

This thesis approaches a reader the term of sustainable development, that is closely linked to sustainable tourism. The thesis is followed by the theoretical work, where are presented the basic analysis, resulting in the creation of project documents for the sustainable development of tourism and then evaluate the project in terms of Jihlava region. The aim of the thesis is to make a project that is based on the revitalization and subsequent expansion Nature Mining Trail in Jihlava.

Keywords: Sustainable Development, Sustainable Tourism, Region Jihlava, Nature Mining Trail, geographic analysis

Děkuji paní Ing. Zuzaně Tučkové, Ph.D. za vstřícný přístup, cenné rady a odbornou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Velké poděkování také patří mé rodině za podporu a pomoc během studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ	13
1.1 HISTORIE TRVALE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE.....	13
1.2 TŘI PILÍŘE TRVALE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE	16
1.2.1 Ekonomický pilíř.....	17
1.2.2 Sociální pilíř.....	17
1.2.3 Ekologický pilíř.....	18
1.3 TRVALE UDRŽITELNÝ CESTOVNÍ RUCH	18
1.3.1 Zelené otázky a zelený zákazník.....	20
1.3.2 Klíčové dokumenty v oblasti trvale udržitelného cestovního ruchu.....	21
1.3.3 Aktivity mezinárodních organizací v oblasti trvale udržitelného cestovního ruchu	25
1.4 FORMY TRVALE UDRŽITELNÉHO CESTOVNÍHO RUCHU	27
1.4.1 Venkovský cestovní ruch	28
1.4.2 Formy venkovského cestovního ruchu.....	30
1.5 VLIV CESTOVNÍHO RUCHU NA OKOLNÍ PROSTŘEDÍ.....	32
1.5.1 Přínosy cestovního ruchu	33
1.5.2 Negativní dopady cestovního ruchu.....	33
1.6 DEMARKETING	34
2 ANALYTICKÉ METODY PRÁCE	37
2.1 GEOGRAFICKÁ ANALÝZA	37
2.1.1 Selektivní předpoklady.....	37
2.1.2 Lokalizační předpoklady	37
2.1.3 Realizační předpoklady	37
2.2 SWOT ANALÝZA	38
II ANALYTICKÁ ČÁST	39
3 PŘEDMĚT ANALYZOVÁNÍ	40
3.1 HORNICKÁ NAUČNÁ STEZKA JIHLAVA.....	40
3.1.1 Vytvoření projektu Hornické naučné stezky.....	40
3.1.2 Historické důvody pro rozšíření Hornické naučné stezky	42
4 ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU HORNICKÉ NAUČNÉ STEZKY	44
4.1 STÁVAJÍCÍ PROPAGACE PROJEKTU HORNICKÉ NAUČNÉ STEZKY	44
4.2 PŮVODNÍ ROZPOČET PROJEKTU HORNICKÉ NAUČNÉ STEZKY.....	45
5 GEOGRAFICKÁ ANALÝZA	46
5.1 PŘEDPOKLADY ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU V REGIONU JIHLAVSKO.....	46
5.1.1 Selektivní předpoklady.....	46
5.1.2 Lokalizační předpoklady	50
5.1.3 Realizační předpoklady	58
5.2 ZHDNOCENÍ POTENCIÁLU PRO ROZVOJ CESTOVNÍHO RUCHU	65
6 SWOT ANALÝZA REGIONU JIHLAVSKO	68

6.1	ZHODNOCENÍ SWOT ANALÝZY	68
7	VÝZKUM PŘEDPOKLADŮ ROZVOJE TRVALE UDRŽITELNÉHO CESTOVNÍHO RUCHU V REGIONU	70
7.1	ANALÝZA NÁVŠTĚVNOSTI	70
7.2	VLASTNÍ VÝZKUM	71
7.2.1	Vyhodnocení dotazníků	71
7.2.2	Závěry analýzy návštěvnosti	78
8	ZÁVĚRY ANALÝZ PRO PROJEKT	79
III	PROJEKTOVÁ ČÁST	80
9	PROJEKT ROZVOJE TRVALE UDRŽITELNÉHO CESTOVNÍHO RUCHU V REGIONU	81
9.1	VIZE A CÍL NOVÉHO PROJEKTOVÉHO ŘEŠENÍ.....	81
9.2	PROJEKTOVÉ ŘEŠENÍ	82
9.2.1	Rozšíření Hornické naučné stezky	82
9.2.2	Odstranění stávajících nedostatků Hornické naučné stezky	84
9.2.3	Návrh interaktivní mapy Hornické naučné stezky	86
9.3	PROPAGACE PROJEKTU	87
9.4	PERSONÁLNÍ ZABEZPEČENÍ PROJEKTU	88
9.4.1	Komunikační pravidla	88
9.5	ROZPOČET PROJEKTU	89
9.5.1	Firmy zodpovědné za realizaci jednotlivých výdajů.....	91
9.6	RIZIKA PROJEKTU	92
9.7	HARMONOGRAM PROJEKTU	93
9.8	MOŽNOSTI FINANCOVÁNÍ PROJEKTU	95
9.8.1	Předpoklady pro finanční pokrytí projektu	97
9.9	CELKOVÝ PŘÍNOS PROJEKTU Z HLEDISKA DLOUHODOBÉ UDRŽITELNOSTI.....	97
	ZÁVĚR	100
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	102
	KNÍŽNÍ ZDROJE.....	102
	ELEKTRONICKÉ ZDROJE.....	103
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	111
	SEZNAM OBRÁZKŮ	112
	SEZNAM TABULEK.....	113
	SEZNAM GRAFŮ	114
	SEZNAM PŘÍLOH.....	116

ÚVOD

Cestovní ruch je označován za jedno z nejdynamičtěji se rozvíjejících ekonomických odvětví, které dlouhodobě působí na přírodní i sociálně-kulturní prostředí. Zároveň vyjadřuje synonymum pro sociální jev představující výraz lidské mobility, jež souvisí s klíčovými změnami ve vývoji lidské společnosti. I přesto, že dopady cestovního ruchu nebývají tak závažné jako v případě ostatních hospodářských odvětví, je třeba klást důraz na odvrácení nežádoucího vývoje těchto negativních důsledků. Představitelé odvětví cestovního ruchu si uvědomují nebezpečnou hrozbu vyplývající z přílišného tlaku na přírodní zdroje, a proto do strategií rozvoje cestovního ruchu implementují koncept trvale udržitelného rozvoje.

Diplomová práce se zabývá vytvořením projektu možnosti rozvoje trvale udržitelného cestovního ruchu, jehož podstatou je minimální vliv na přírodní ekosystém a zejména šetrnost k životnímu prostředí. Výstupem navrhovaného projektu je vytvoření turistické atraktivity zajišťující vysokou návštěvnost oblasti a zdůrazňující její historickou hodnotu. Projekt svým řešením rovněž přispívá k propagaci celého regionu a v rámci trvalé udržitelnosti uspokojuje současné potřeby účastníků cestovního ruchu a napomáhá k rozvoji daného území.

CÍLE A METODIKA

Primární cíl diplomové práce:

- Zpracování projektu týkajícího se rozšíření Hornické naučné stezky v regionu Jihlavsko a návrh opatření pro zlepšení stávajícího stavu Hornické naučné stezky

Sekundární cíle diplomové práce:

- Provedení analýz předpokladů rozvoje cestovního ruchu v regionu Jihlavsko
- Zpracování a vyhodnocení analýz

Metodika zpracování:

Diplomová práce je v souladu s požadavky Fakulty managementu a ekonomiky rozdělena do tří částí: teoretická, analytická a projektová část.

Teoretická část je zpracována formou literární rešerše na téma trvale udržitelný rozvoj. Jako podklady pro zpracování byly voleny publikace uznávaných autorů v oboru trvale udržitelného rozvoje a cestovního ruchu.

Obsahem analytické části je vymezení předmětu analyzování, kterým je projekt Hornické naučné stezky na Jihlavsku a následná analýza současného stavu projektu. V návaznosti na teoretickou část jsou provedeny základní analýzy cestovního ruchu, mezi které se řadí geografická analýza, výzkum předpokladů rozvoje trvale udržitelného cestovního ruchu a SWOT analýza. Výstupem těchto analýz je závěr, který shrnuje klíčové poznatky pro projektovou část.

Projektová část se zabývá obnovou a rozšířením stávající Hornické naučné stezky na Jihlavsku. Vytvoření projektu vychází z předpokladů, které vplynuly z analytické části diplomové práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ

Trvale udržitelný rozvoj je všeobecně známý pojem, jehož problematika dosahuje globálních měřítek. Otázka trvalé udržitelnosti nabývá stále většího významu vzhledem k rostoucímu vlivu v jednotlivých oblastech národního hospodářství. Můžeme se setkat s nespočtem definic, které se tento pojem snaží objasnit.

Světová komise pro životní prostředí pod vedením G. H. Brundtlandové vypracovala v roce 1987 zprávu pod názvem *Naše společná budoucnost*, která tvrdí, že *„Trvale udržitelný rozvoj je rozvoj, který zabezpečuje uspokojení současných potřeb, aniž by ohrozil uspokojení potřeb generací budoucích.“* (Drexhage a Murphy, 2010, s. 2)

V České republice se trvale udržitelného rozvoje týká dokument Strategie udržitelného rozvoje ČR, přijatý v roce 2004. Aktuálně platný dokument byl schválen usnesením vlády ze dne 11. ledna 2010. Podstatou udržitelnosti jsou tři základní cíle, a to sociální rozvoj, účinná ochrana životního prostředí a šetrné využívání přírodních zdrojů, udržení vysoké a stabilní úrovně ekonomického růstu a zaměstnanosti. (Ústav územního rozvoje, 2010)

V návaznosti na Strategii udržitelného rozvoje ČR byly pod záštitou Rady vlády pro udržitelný rozvoj vypracovány situační zprávy, které mají veřejnost i politiky informovat o stavu ČR v oblasti udržitelného rozvoje. (Ministerstvo životního prostředí, 2008-2011)

Právo člověka na příznivé životní prostředí je obsaženo v zákoně o životním prostředí z 5. 12. 1991 (17/1992 Sb.). Zákon definuje trvale udržitelný rozvoj jako *„rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“* (Ministerstvo životního prostředí, 2008-2011)

Obecně je tedy trvale udržitelný rozvoj vnímán jako *„zachování přírodního a kulturního dědictví, při vyváženém hospodářském a sociálním rozvoji daného území, s respektováním ekologických aspektů.“* (Indrová, 2007, s. 71)

1.1 Historie trvale udržitelného rozvoje

V roce 1972 se uskutečnila Konference OSN o lidském prostředí ve Stockholmu. V důsledku konference byl vytvořen Program OSN na ochranu životního prostředí UNEP (United Nations Environmental Programme) v Nairobi. Organizace OSN postupně

implementovaly otázku ochrany životního prostředí do svých programů. V roce 1982 se konala schůzka, která měla zhodnotit, čeho bylo dosaženo od konference ve Stockholmu. Skončila však nezdarem.

Světová komise pro trvale udržitelný rozvoj byla zavedena v důsledku stále se zhoršujícího životního prostředí v rozvojových zemích a jejím cílem se stalo studium příčin tohoto špatného vývoje. Předsedkyní se stala Dr. Gro Harlem Brundtlandová. Komise v roce 1987 zveřejnila zprávu Naše společná budoucnost, kde byl definován pojem trvale udržitelný rozvoj.

Zpráva Naše společná budoucnost se stala podkladem druhé konference OSN zabývající se ochranou životního prostředí. Konference se uskutečnila pod názvem Summit Země v Riu de Janeiru v roce 1992. Konference byla významná vzhledem k výsledkům, které přinesla. Jednalo se o rámcovou konvenci o změnách klimatu, Konvenci o biologické rozmanitosti a zejména Agendu 21. (Informační centrum OSN v Praze, 2002)

Výsledkem konference byla také Deklarace z Ria o životním prostředí známá pod názvem Charta země, která obsahuje 27 principů trvale udržitelného rozvoje stanovené Světovou komisí pro životní prostředí a rozvoj, jedná se zejména o tyto hlavní principy: (Vaško, 2002, s. 5)

- Usměrnění zdravého hospodářského růstu
- Změna kvality hospodářského růstu
- Uchování a obohacování báze přírodních zdrojů
- Zajištění udržitelné úrovně populace
- Integrace ekonomických a ekologických principů
- Reforma mezinárodních hospodářských vztahů
- Posílení mezinárodní spolupráce

Konference zvýšila povědomí o nutnosti dodržovat principy trvale udržitelného rozvoje mezi vládami, mezinárodními organizacemi a dalšími orgány. Byl kladen větší důraz na kontrolu znečištění, na využívání obnovitelných zdrojů energie a také na zavádění technologií šetrných k životnímu prostředí. Největším přínosem summitu bylo informování veřejnosti o potřebě implementace ekologických a sociálních ohledů do oblasti ekonomického rozvoje a růstu.

Mezi významné úspěchy Summitu Země patří: (Informační centrum OSN v Praze, 2002)

- Více než 6 000 měst a obcí po celém světě vypracovalo své vlastní Agendy 21
- Mnoho zemí vypracovalo celostátní Agendy 21, které přenáší cíle Agendy 21 na úroveň jednotlivých států
- Stále více podniků přijímá myšlenku udržitelného rozvoje a s ní i tzv. strategii trojího dna, která bere v potaz ekonomické, ekologické a sociální ohledy na jejich strategii
- Založení Komise OSN pro udržitelný rozvoj, která monitoruje plnění stanovených dohod a od roku 1993 se schází každý rok

V roce 2000 se uskutečnila další mezinárodní konference tzv. Summit tisíciletí, který se konal v New Yorku. Hlavními tématy byly například globalizace, která je spojována se stále se zvětšujícími rozdíly mezi zeměmi, dále rozvoj a odstranění chudoby, ochrana společného životního prostředí a udržitelný rozvoj, lidská práva, demokracie, speciální potřeby Afriky a zejména mír, bezpečnost a odzbrojení. (Informační centrum OSN v Praze, 2001)

Spojené národy se rozhodly uspořádat Světový summit o trvale udržitelném rozvoji v jihoafrickém Johannesburgu v srpnu a září 2002. Podstatou summitu bylo uskutečnění závazků ke zlepšení hygienických podmínek, usnadnění přístupu k energii, zkvalitnění zdravotní péče, zemědělské výroby a podpora ochrany biodiverzity a ekosystémů.

Nejvýznamnějším úspěchem summitu byl Realizační plán, jenž obsahuje časový harmonogram, jehož součástí jsou tyto hlavní cíle do roku 2015:

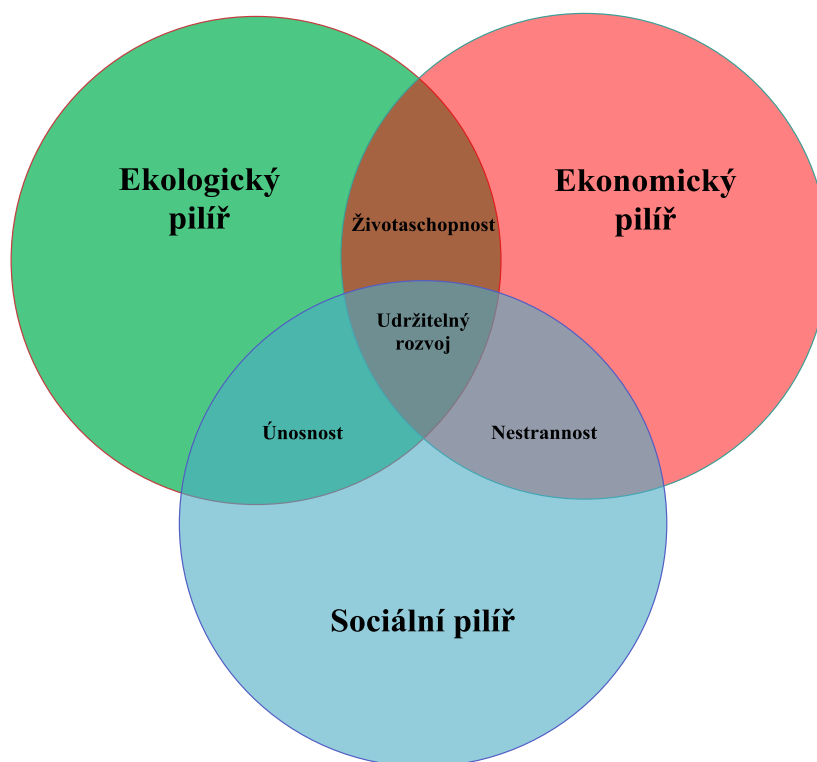
- Zredukovat počet lidí bez přístupu k čisté vodě a hygieně na polovinu
- Obnovit vyčerpané stavy rybolovných oblastí
- Zamezit úbytku rostlinných a živočišných druhů
- Do roku 2005 zastavit užívání toxických chemických látek

Státy se dohodly na přijetí závazku, týkající se širšího využívání obnovitelných energií, konkrétní cíl však přijat nebyl. Klíčovým prvkem summitu bylo mimo jiné vytvoření velkého množství partnerských iniciativ, jež jsou podstatné pro naplnění stanovených cílů a pro výměnu expertních znalostí. Konkrétně bylo registrováno více než 220 partnerských iniciativ, které na projekty týkající se udržitelného rozvoje vynakládají prostředky v hodnotě 235 milionů USD. (Informační centrum OSN v Praze, 2002)

1.2 Tři pilíře trvale udržitelného rozvoje

Trvale udržitelný rozvoj je postaven na třech základních pilířích – environmentální, sociální a ekonomický. Pro dosažení trvalé udržitelnosti je třeba dosáhnout vyváženosti jednotlivých pilířů.

Ústav územního rozvoje definuje území z ekonomického hlediska jako základ pro produkci, distribuci, spotřebu a z toho vyplývající konkurenční rivalitu mezi jednotlivými podnikatelskými subjekty o možnost využívání daného území. V environmentálním pojetí je území považováno za prostředek pro spotřebovávání jeho přírodních zdrojů a následnou produkci odpadů. Sociální hledisko pokládá území za oblast soupeření jednotlivců a zájmových skupin o přístup k přírodním zdrojům. Z toho vyplývá konfliktní postavení mezi třemi pilíři udržitelnosti. (Ústav územního rozvoje, 2010)

Obrázek 1: Tři pilíře trvale udržitelného rozvoje (Zdroj: Ecotourspportugal, 2012)

Podle Palatkové se ekonomický pilíř opírá o skutečnost, že rozvoj turismu je ekonomicky efektivní a zdroje jsou řízeny tak, aby bylo zaručeno jejich efektivní využívání budoucími generacemi. U sociálního pilíře rozvoj turismu zvyšuje kontrolu lidí nad vlastními životy a je kompatibilní s kulturou a hodnotami místních obyvatel. A podstatou ekologického pilíře je kompatibilita turismu s ekologickými procesy a biologickými zdroji. (Palatková, 2011)

Bližší vymezení třech pilířů trvale udržitelného rozvoje je popsáno v následujících podkapitolách.

1.2.1 Ekonomický pilíř

Ekonomický pilíř vychází z tvrzení, že nespotřebováváme více, nežli jsme vyprodukovali, zachováváme tedy úhrn bohatství jako základní kapitál. Základní kapitál je podle Světové banky tvořen přírodním kapitálem, vyrobeným kapitálem a nepostižitelným kapitálem, který představují lidé, vzdělání a instituce. Ekonomický růst všeobecně souvisí s růstem produkce, což může zapříčinit poškození, ztrátu přírodních zdrojů a zasáhnout tak zásadním způsobem do environmentálního prostředí a narušit rovnováhu trvalé udržitelnosti.

Ekonomické vědy ve své činnosti usilují o trvalé dosahování ekonomického růstu. Mezi nejběžněji používané ukazatele pro sledování ekonomické prosperity patří ukazatel hrubého domácího produktu, který zahrnuje pozitivní činnosti podporující dosahování prosperity i činnosti poškozující životní prostředí, jako je zbrojní výroba nebo druhy zemědělského hospodaření, jež nejsou ekologicky šetrné. Ukazatel tedy obsahuje činnosti s pozitivními i negativními důsledky pro společnost a naopak nezapočítává některé činnosti, které jsou přínosné jak z ekonomického, tak ze sociálního hlediska (např. svépomoc komunitě).

Z hlediska ekonomické udržitelnosti je třeba dosahovat ekonomické prosperity intenzifikací, inovacemi a zvyšováním kvality a produktivity lidské práce. Je třeba si uvědomit vliv negativní ekonomické činnosti na životní prostředí a vytvářet tak technologie založené na šetrném chování k okolnímu prostředí. Ekonomický pilíř je úzce propojen se sociálním pilířem. (Ústav územního rozvoje, 2010)

1.2.2 Sociální pilíř

Podstata sociálního pilíře spočívá v sociální soudržnosti neboli kohezi. Pro sledování sociálního rozvoje společnosti v členských zemích OSN, byl zaveden index lidského rozvoje skládající se ze tří indikátorů:

- index předpokládané délky života
- index vzdělávání
- ekonomický index vycházející z hrubého domácího produktu na obyvatele

Dalším indexem v sociální oblasti je Freedom in the World, který se zabývá srovnáním úrovně politických práv a občanských svobod. Dále index zkoumající vnímání korupce, sledovaný mezinárodní organizací Transparency International nebo index Failed State Index – FSI, což je index zabývající se selhávajícími státy. Jakmile dojde k porovnání hodnot HDI s těmito indexy, lze odhalit rozdíly mezi evropskými státy, které vyplývají z odlišné míry demokracie, stanovených právních hodnot, z rozdílných úrovní příjmů a také z předpokládané délky života. (Ústav územního rozvoje, 2010)

1.2.3 Ekologický pilíř

Pro trvalou udržitelnost je třeba splňovat tyto následující podmínky:

- Intenzita využívání obnovitelných zdrojů nesmí přesahovat rychlost jejich regenerace
- Intenzita využívání neobnovitelných zdrojů nesmí přesahovat rychlost, se kterou jsou vyvíjeny jejich trvale udržitelné obnovitelné náhrady
- Intenzita znečišťování nesmí přesahovat asimilační kapacitu životního prostředí

Tyto podmínky nejsou současnou společností dodržovány, neboť její vývoj je založen na spotřebovávání a využívání neobnovitelných zdrojů a také na rozsáhlé zástavbě řady území. Tuto negativní lidskou činnost se snaží omezit, mnohdy i zcela zastavit mezinárodní organizace, a to vydáváním legislativních nařízení, směrnic a dohod.

Ochranou životního prostředí se nejvíce zabývají ekonomicky vyspělé země, i když paradoxně spotřebovávají největší množství neobnovitelných zdrojů, mnohdy na úkor méně rozvinutých zemí a regionů. (Ústav územního rozvoje, 2010)

1.3 Trvale udržitelný cestovní ruch

Od konce 2. světové války se turismus postupně vyvinul z bezvýznamné aktivity až ke světovému hospodářskému odvětví. Podle WTO je zřejmé, že mezi lety 2000 až 2020 dojde ke zdvojnásobení mezinárodního cestovního ruchu, i přes hrozbu současnosti, kterou představuje terorismus. Podle Weavera je na místě argument, že každé místo na světě je nyní turistickou destinací, pro kterou je udržitelnost velmi relevantní otázkou, jež nelze opomíjet. (Weaver, 2006)

Trvale udržitelný rozvoj spadá do oblastí národního hospodářství, tudíž se stále více dotýká i oblasti cestovního ruchu. V posledních letech došlo k výraznému rozvoji

cestovního ruchu, což poukázalo na nutnost řešení otázky jeho udržitelnosti. Stejně jako u trvale udržitelného rozvoje se můžeme v publikacích setkat s mnoha definicemi tohoto výrazu.

„Trvale udržitelný cestovní ruch znamená cestovní ruch, který je životaschopný, ale minimalizuje své dopady na životní prostředí a je přínosem jak pro hostitelskou komunitu, tak pro turisty.“ (Horner a Swarbrooke, 2003, s. 398)

Pásková a Zelenka definují udržitelný cestovní ruch jako *„takový, který dlouhodobě nenarušuje přírodní, kulturní a sociální prostředí.“* (Pásková a Zelenka, 2002, s. 302)

Udržitelný turismus je charakteristický třemi základními rysy: (Palatková, 2011, s. 148)

- Kvalita (spočívá v zajištění kvality pro účastníky turismu a zvyšování kvality života místních obyvatel s cílem uchovat kvalitu životního prostředí destinace cestovního ruchu)
- Kontinuita (vychází z kontinuity přírodních a kulturních zdrojů)
- Vyváženost (podpora vyváženosti mezi jednotlivými pilíři udržitelnosti a také podpora vyváženosti mezi poskytovateli služeb na jedné straně a potřebami místních obyvatel a návštěvníků na straně druhé)

Dle Weavera (2006) existují dva ideální typy trvale udržitelného cestovního ruchu. Jedná se o minimalistický trvale udržitelný turismus, který zdůrazňuje vlivy konkrétního produktu cestovního ruchu a dále komplexní trvale udržitelný turismus posuzující jednotlivé vlivy v globálním měřítku. Grafické znázornění viz tabulka níže.

Tabulka 1: Minimalistický a komplexní trvale udržitelný cestovní ruch (Zdroj: Weaver, 2006, s. 25)

Minimalistický trvale udržitelný turismus	Komplexní trvale udržitelný turismus
Vlivy životního prostředí, sociokulturní nebo ekonomické vlivy	Vlivy životního prostředí, sociokulturní a ekonomické vlivy
Lokální zaměření	Globální zaměření
Krátkodobé efekty	Dlouhodobé efekty
Pouze sektor cestovního ruchu	Cestovní ruch v kontextu jiných sektorů
Pouze přímé vlivy	Přímé i nepřímé vlivy
Mezigenerační rovnost	Mezigenerační rovnost a rovnost v rámci jedné generace
„Status quo“ udržitelnosti	Posílení udržitelnosti

1.3.1 Zelené otázky a zelený zákazník

Zelené otázky i zelený zákazník jsou výrazy často kladené do souvislosti s pojmem trvale udržitelný cestovní ruch. Oba výrazy jsou v kontextu s životním prostředím, s šetrným chováním k přírodě i k jejím zdrojům.

Mezi zelené otázky patří: (Horner a Swarbrooke, 2003, s. 398)

- Starost o zdroje (zdroje vody, energie, recyklace odpadu)
- Zájem o životní prostředí (estetický vzhled krajiny a vliv na její možné znečištění)
- Zájem o zdravý životní styl (organicky vyprodukované potraviny, otázky přísad v potravinách)
- Ochrana zvířat (zamezit testování kosmetických přípravků na zvířatech, podpora vegetariánství)

Stále více lidí si uvědomuje význam ochrany životního prostředí a usiluje tak o eliminaci negativních dopadů lidské činnosti. Vzniká tzv. zelený zákazník, který nakupuje produkty šetrné k životnímu prostředí. Setkáváme se s dvěma extrémy, které byly odvozeny na základě tohoto pojmu. Existují tmavě zelení zákazníci, kteří striktně podporují trvalou udržitelnost a jsou ochotni přestat kupovat produkty, které udržitelné nejsou. Cestovní kanceláře považují tyto zákazníky za specifický segment a nabízí jim proto produkty typu ekodovolená. Protipólem jsou světle zelení zákazníci, jež nejsou ochotni přinášet oběti pro své přesvědčení. Otázce trvalé udržitelnosti nejsou zcela oddáni a při koupi produktů šetrných k životnímu prostředí přihlíží k jejich ceně.

V Evropě se projevují odlišnosti mezi jednotlivými národy a jejich přístupem k ochraně životního prostředí. Německé cestovní kanceláře poskytují pro své klienty ekologický seznam hotelů, neboť němečtí turisté se zabývají otázkou životního prostředí stejně jako turisté z Nizozemska a Skandinávie. Opakem jsou britští a francouzští turisté, kteří se o životní prostředí zajímají velmi málo. (Horner a Swarbrooke, 2003)

Kvalita životního prostředí v turistických destinacích se tak stala palčivou oblastí, jejíž hlavním artiklem jsou hotelové řetězce, které spotřebovávají velké množství energie, materiálu a negativně působí na estetický vzhled okolní krajiny. Ve fázi přípravy a provozu hotelového zařízení lze uskutečnit následná opatření. (Horner a Swarbrooke, 2003)

Tabulka 2: Možnosti ekologizace při budování a provozu hotelových komplexů (Zdroj: Horner a Swarbrooke, 2003; vlastní zpracování)

Fáze přípravy	Fáze provozu
Použití místních stavebních materiálů	Zavedení recyklačních systémů odpadových materiálů
Zachování životního prostředí divokých zvířat	Využívání recyklovaných materiálů
Budování projektu, který je v souladu s okolním prostředím	Implementace zařízení pro šetření vody a zavádění solárních systémů ohřevu vody
Odpovídající velikost projektu	Užívání úsporných žárovek, zavádění tepelné izolace
Zamezit nepříznivému vlivu na místní vodní zdroje	Používání nebělených a nebarvených tkanin

1.3.2 Klíčové dokumenty v oblasti trvale udržitelného cestovního ruchu

❖ Agenda 21

Agenda 21 je výsledkem Summitu země v Rio de Janeiru, konaném v roce 1992. Tento akční plán byl přijat 182 vládami. Agenda 21 představuje první dokument svého druhu, který obsahuje čtyřicet kapitol rozdělených do čtyř sekcí: (Palatková, 2011, s. 154-155)

- **Společenská a ekonomická sekce** (hlavními tématy jsou chudoba, zdraví, demografie, lidská sídla)
- **Sekce ochrany a správy přírodních zdrojů** (hlavními tématy jsou atmosféra, deštné pralesy, oceány, radioaktivní odpad, biodiverzita)
- **Sekce posilování role hlavních skupin** (hlavními tématy jsou otázky ženských hnutí, ochrany dětí a otázky pracovních sil v rozvojových zemích)
- **Sekce finanční zdroje a financování** (hlavními tématy jsou otázky implementace, odpovědnosti, právních mechanismů a veřejné informovanosti)

Agenda 21 je určena pro vlády, podnikatele, rezidenty a další skupiny. Také se zabývá podmínkami implementace, která může být úspěšná jen tehdy, když se stane prioritou vlád a dojde k jejímu začlenění do národních strategií, politik a plánů. Agenda 21 usiluje o nutnost začlenění ceny přírodních zdrojů do bohatství národů, dále zdůrazňuje nutnost úhrady škod znečišťovatelem a prosazuje nutnost posuzovat vliv projektů na životní prostředí. (Palatková, 2011)

❖ Agenda 21 pro turismus

Dokument Agenda 21 pro turismus vychází z Agendy 21 a byla sestavena UNWTO a WTTC. Agenda je určena pro podnikatelskou oblast, vlády a další organizace. Její

podstatou je vytvoření systému vedoucího k uznání významu udržitelnosti a jeho následné promítnutí do rozhodování. Agenda dále usiluje o realizaci aktivit vedoucích k zajištění trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu.

Agenda 21 definuje devět základních priorit pro veřejný sektor: (Palatková, 2011, s. 155)

1. Zhodnocení současného regulačního, ekonomického a dobrovolného rámce
2. Zhodnocení ekonomických, společenských, kulturních a ekologických dopadů činnosti organizace
3. Zavedení výcviku, vzdělání a obecného povědomí o významu trvalé udržitelnosti
4. Plánování trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu
5. Podpora a ulehčení výměny informací, technologií a znalostí mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi
6. Zapojení všech složek společnosti do procesu
7. Návrh nových produktů turismu zahrnujících udržitelnost
8. Monitoring a následné vyhodnocení pokroku v dosahování udržitelného rozvoje na základě indikátorů
9. Rozvoj spolupráce pro udržitelný rozvoj s cílem udržitelného a odpovědného podnikání

Kromě výše uvedených priorit pro veřejný sektor, vytvořila Agenda 21 pro turismus také priority pro sektor soukromý. Jedná se hospodaření se zdroji vody, regulace odpadů a odpadních vod, zapojení zaměstnanců a místních komunit do firemních programů, podpora partnerství či nakládání s nebezpečnými látkami. K prosazování těchto priorit využívá Agenda tři hlavní nástroje, mezi které patří zavádění nových nebo podpora stávajících mechanismů na ochranu lidského zdraví a životního prostředí. Druhý nástroj uplatňuje liberalizaci obchodu a mechanismus volného trhu. Třetí nástroj spočívá ve využívání dobrovolnických programů. (Palatková, 2011)

❖ **Globální kodex etiky v turismu**

Globální kodex byl vytvořen z iniciativy UNWTO a byl prezentován na valném shromáždění v Santiagu Chile roku 1999. Jedná se o soubor pravidel, které by měli dodržovat rezidenti, návštěvníci, firmy, ale také vlády a mezinárodní organizace.

Globální kodex etiky v turismu vychází z deseti základních principů: (Indrová, 2007, s. 79-80)

1. Příspěvek cestovního ruchu k vzájemnému porozumění mezi národy
2. Cestovní ruch jako nástroj pro uspokojování individuálních a kolektivních potřeb
3. Cestovní ruch jako faktor trvale udržitelného rozvoje
4. Cestovní ruch sloužící jako uživatel kulturního dědictví a přispívající k jeho posílení
5. Cestovní ruch jako činnost prospěšná pro hostitelské země a komunity
6. Závazky osob podílejících se na rozvoji cestovního ruchu
7. Právo na cestovní ruch
8. Svoboda pohybu turistů
9. Práva zaměstnanců a podnikatelů v průmyslu cestovního ruchu
10. Uskutečňování principů globálního etického kodexu v turismu

Existovala řada důvodů pro sestavení kodexu, zejména v 90. letech. Jednalo se zejména o očekávaný nárůst turismu v příštích 20 letech vzhledem k liberalizaci obchodu a letecké dopravy. Dále byla zakotvena zmínka o trvale udržitelném rozvoji v Agendě 21 a v Agendě 21 pro turismus. Docházelo k růstu negativních dopadů vyplývajících z oblasti cestovního ruchu, proto bylo třeba tyto vlivy zastavit a podporovat přínos cestovního ruchu především v rozvojových zemích. Rovněž bylo důležité, aby si všichni zainteresovaní účastníci cestovního ruchu uvědomovali svou odpovědnost na rozvoji turismu. (Palatková, 2011)

Při prosazování principů kodexu se po uplynutí patnácti let od jeho implementace, objevují následující problémy: (Palatková, 2011)

- Nedostatečná informovanost o kodexu v rámci odborné veřejnosti, ale především mezi rezidenty a návštěvníky
- Právní vymahatelnost je nulová
- Problematická prosaditelnost konkrétních ustanovení kodexu

❖ **Agenda pro trvale udržitelný a konkurenceschopný evropský cestovní ruch**

Jedním z nejdůležitějších dokumentů v oblasti trvalé udržitelnosti je Agenda pro trvale udržitelný a konkurenceschopný evropský cestovní ruch, kterou přijala Komise Evropských společenství v roce 2007. Agenda definuje trvalou udržitelnost jako: „vytvoření správné rovnováhy mezi dobrými podmínkami pro turisty, potřebami

přírodního, kulturního prostředí a rozvojem destinací a podniků a jejich konkurenceschopností.“ (Novácká, 2011, s. 31)

Palatková ve své publikaci stanovuje tři hlavní cíle Agendy pro udržitelný turismus, a to ekonomická prosperita, sociální rovnost a koheze, ochrana životního a kulturního prostředí. Agenda se dále zaměřuje na podporu role Evropské komise, Poradního výboru pro turismus a usiluje o zapojení mezinárodních organizací či finančních nástrojů v podobě Evropského fondu regionálního rozvoje a Evropského sociálního fondu. Agenda rovněž usiluje o integraci udržitelnosti do jednotlivých národních politik. (Palatková, 2011)

Komise navrhuje hlavní zásady pro dosažení konkurenceschopného a trvale udržitelného cestovního ruchu, které jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 3: Zásady konkurenceschopného a trvale udržitelného cestovního ruchu (Zdroj: Novácká, 2011, s. 32)

Zásady konkurenceschopného a trvale udržitelného cestovního ruchu	
1.	Podpora integrovaného a holistického přístupu
2.	Dlouhodobé plánování
3.	Vhodné tempo a rytmus rozvoje
4.	Zainteresovanost všech zúčastněných stran
5.	Uplatňování nejlepších dostupných vědomostí
6.	Minimalizace a řízení rizika
7.	Ceny jsou odrazem reálných nákladů pro společnost
8.	Stanovení nosných kapacit jednotlivých míst CR
9.	Nepřerušované monitorování

Agenda pro trvale udržitelný a konkurenceschopný evropský cestovní ruch podporuje mimo jiné projekt EDEN neboli excelentní evropské destinace, jenž definuje podmínky rozvoje destinací v podmínkách sociální, kulturní a environmentální udržitelnosti. Agenda je rovněž klíčovým dokumentem pro vytváření podmínek spolupráce s dalšími evropskými zeměmi:

- Země východní Evropy
- Středozevní oblasti

- Regiony evropské sousedské politiky

Agenda se ve své politické činnosti zaměřuje do čtyř hlavních oblastí. Jedná se o oblasti pobřežní, horské, venkovské a městské. V oblasti pobřežní je třeba věnovat se integraci dopravního systému, včetně propojení výletních lodí a přístavů. V oblasti horské je podstatná spolupráce s venkovskou oblastí, kde je třeba vytvářet nové pracovní příležitosti. A oblast městská vychází z konkurenceschopnosti jednotlivých podniků a zvyšování povědomí o nutnosti ochrany kulturního a přírodního prostředí. (Novácká, 2011)

1.3.3 Aktivity mezinárodních organizací v oblasti trvale udržitelného cestovního ruchu

Organizace si uvědomují, jaký význam má trvalá udržitelnost, a proto se jí snaží podpořit řadou dokumentů, programů a zakládáním komisí, jejichž hlavním smyslem je prosazovat trvale udržitelný rozvoj. Níže jsou uvedeny nejtypičtější příklady světových organizací a jejich programů.

❖ Program OSN pro rozvoj (United Nations Development Programme - UNDP)

Program byl vytvořen v roce 1965 a předmětem jeho činnosti je poskytování poradenství, technické pomoci a podpora rozvojovým zemím za účelem snížení chudoby a prosazování ochrany lidských práv. Finanční podpora je pro rozvojový program zajištěna z příspěvků členských zemí. Každý rok UNDP vydává Zprávu o lidském rozvoji. Spravuje Kapitálový rozvojový fond OSN, který se orientuje na podporu mikrofinancování a místního rozvoje v nejméně rozvinutých zemích. Rozvojový program OSN dále spravuje Rozvojový fond pro ženy a Program dobrovolníků. (Palatková, 2011)

❖ Organizace OSN pro výživu a zemědělství (Food and Agriculture Organization of the United Nations - FAO)

Organizace bylo založeno v roce 1945 za účelem poskytování rozvojové pomoci a poradenství v oblasti strategií a plánování. Organizace dále získává a následně zpracovává informace, které poskytuje široké veřejnosti. Rovněž umožňuje diskuse o otázkách týkajících se oblasti výživy a zemědělství. FAO se věnuje publikační činnosti, vzdělávání a snaží se zabránit vzniku škod na životním prostředí. V oblasti cestovního ruchu podporuje agroturismus, jako stále více se rozšiřující formu turismu, která klade důraz na šetrné chování k životnímu prostředí. V rámci agroturismu se organizace věnuje projektům na ochranu deštného pralesa, na podporu zalesňování a zemědělskou činnost

v horských oblastech. Finanční prostředky čerpá z fondu pro rozvoj zemědělství. (Palatková, 2011)

❖ **Organizace OSN pro vzdělávání, vědu a kulturu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO)**

Tato významná organizace byla založena v roce 1945. Stála při vzniku řady dokumentů s klíčovým postavením pro odvětví cestovního ruchu. Zejména se jedná o Úmluvu o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, jejíž podstatou je ochrana kulturní a přírodní památky. Česká republika je aktivně zapojena v řadě programů organizace, jako je Paměť světa nebo program světových výročí významných osobností či událostí světové kultury, vědy a výchovy. (Palatková, 2011)

❖ **Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Cooperation and Development – OECD)**

Organizace se již od svého vzniku v roce 1961 zaměřuje na podporu odvětví cestovního ruchu. Důkazem této podpory je založení Výboru pro turismus, k jehož klíčovým aktivitám patří zejména podpora udržitelného turismu. Výbor provádí analýzy a hodnocení politiky turismu a prosazuje výměnu a sdílení znalostí týkajících se nejlepší praxe. Mimo jiné se věnuje vydávání publikací a pořádání konferencí. Hlavním cílem Výboru pro turismus je zlepšení kvantifikace služeb turismu v zemích OECD. (Palatková, 2011)

❖ **Program OSN pro životní prostředí (United Nations Environment Programme – UNEP)**

Program byl založen v roce 1972 při Valném shromáždění OSN. Cílem programu je rozvíjet mezinárodní spolupráci v oblasti životního prostředí. Zasloužil se o uzákonění řady světových úmluv a dohod týkajících se životního prostředí. Rovněž dohlíží na zrealizování několika kapitol Agendy 21. (Indrová, 2007)

Hlavní cíle programu v oblasti turismu: (Palatková, 2011)

- Zvýšení přínosů cestovního ruchu a eliminace jeho negativních dopadů
- Prosazování vzdělávání v oblasti životního prostředí
- Zvyšování kvality a životní úrovně místního obyvatelstva v destinacích cestovního ruchu

Mezi další organizace, které se angažují v oblasti trvale udržitelného cestovního ruchu, patří například dle Indrové (2007):

- Mezinárodní agentura pro atomovou energii (International Atomic Energy Agency – IAEA)
- Organizace OSN pro průmyslový rozvoj (United Nations Industrial Development Organization – UNIDO)
- Mezinárodní námořní organizace (International Maritime Organization – IMO)
- Komise pro trvale udržitelný rozvoj (UN Commission on Sustainable Development)
- Světový svaz ochrany přírody (International Union for Protection of Nature – IUCN)
- Organizace severoatlantské smlouvy (North Atlantic Treaty Organization – NATO)

1.4 Formy trvale udržitelného cestovního ruchu

V posledních letech přibývá tzv. zelených zákazníků, kteří spotřebovávají pouze ty produkty cestovního ruchu, které jsou šetrné k životnímu prostředí. Lidé si stále více uvědomují, že je třeba přírodu chránit a jaký negativní dopad má cestovní ruch na jednotlivé destinace. Zhoubou pro životní prostředí se stal masový turismus, který spotřebovává značné množství energie, místních zdrojů surovin a to zejména vodních zdrojů. Rozsáhlou stavební činností a budováním infrastruktury ohrožuje vzácné druhy fauny a flory a esteticky poškozují původní vzhled krajiny. Právě masový cestovní ruch je původcem ekologické devastace.

Jako příklad je uváděna oblast Středomoří, kterou v roce 1999 navštívilo 220 milionů turistů a v roce 2020 se má jednat až o 350 milionů turistů. Paolo Guglielmi ze Světového fondu na ochranu přírody tvrdí, že betonování mořského pobřeží před hotelovými resorty v Antalyi v Turecku připravuje nejen ryby, ale i tuleně a další živočichy o jejich přirozené prostředí. Dále dochází k ohrožení místních druhů flory na úkor dovezené vegetace. Nenahraditelné škody byly způsobeny díky dovezeným eukalyptům a mimózám, které zapříčinily vysušení mokřadu a vytvoření obrovské písečné duny u města Patara. Dalším příkladem je budování hotelových komplexů na Barbadosu, kdy stavitelé používají jako stavební materiál korály. (Kolářová a Mirovský, 2004)

Definování hlavních rozdílů mezi masovým a ekologickým turismem je znázorněno v následující tabulce:

Tabulka 4: Rozdíl mezi masovým a ekologickým cestovním ruchem (Zdroj: Gúčík, 2010, s. 84)

Masový cestovní ruch	Ekologický cestovní ruch
Hromadný cestovní ruch	Individuální a rodinný cestovní ruch
Málo času	Mnoho času
Rychlé dopravní prostředky	Pomalé dopravní prostředky s ohledem na ŽP
Pevně daný program	Spontánnost
Vlastní životní styl, nepřizpůsobení se	Pochopení místního životního stylu
Kulturní památky	Zážitky
Pohodlnost a pasivita	Namáhavost a aktivita
Minimální nebo žádné studium o místní krajině	Předcházející studium o místní krajině
Žádné učení cizích jazyků	Učení se cizích jazyků
Pocit převahy	Radost z poznávání
Nákupy	Nakupování dárků
Suvenýry, pohlednice	Nové poznatky, fotografování, malování
Zvědavost	Takt
Hlasitost	Ticho

Agentura CzechTourism ve své zprávě uvedla, že šetrná turistika má celosvětově stále významnější postavení. Tato forma cestovního ruchu pronikla také do České republiky, kde se uplatňuje především v podobě agroturistiky. V posledních letech zde vyrostla síť turistických služeb s ekologickou značkou, avšak kritéria EU a Ministerstva životního prostředí splňuje pouze devět českých ubytovatelů. Agentura Czech Tourism ve své zprávě uvedla i skutečnost, že ekologické ubytování vyhledávají pouze 3 % turistů a až 70 % dotázaných o existenci ubytování šetrnému k životnímu prostředí, nemá žádné informace. (COT business, 2009)

1.4.1 Venkovský cestovní ruch

Pásková a Zelenka definují venkovský cestovní (rural tourism) ruch jako „*souborné označení pro druh cestovního ruchu s vícedenním pobytem a s rekreačními aktivitami na venkově (procházky a pěší turistika, jízda na kole nebo na koni, pozorování a péče o domácí zvířata, konzumace potravin vyprodukovaných na farmě atd.) s ubytováním v soukromí nebo v menších hromadných ubytovacích zařízeních.*“ (Pásková a Zelenka, 2002, s. 309)

Cestovní ruch na venkově láká turisty především díky vysoké kvalitě životního prostředí, čistému ovzduší a žádnému hluku. Aby se tato forma turismu nadále rozvíjela, je třeba do poskytování služeb zapojit místní obyvatelstvo. Velmi důležitá je schopnost tamějšího obyvatelstva komunikovat v cizích jazycích, chovat se vstřícně a otevřeně vůči turistům. Lákadlem se pro turisty stává i místní kultura, tradice a folklor. Základním rysem venkovského cestovního ruchu je návrat k přírodě. (Hesková, 2006)

Venkovský cestovní ruch je specifický zvláštnostmi, mezi které patří: (Ryglová, Burian a Vajčnerová, 2011, s. 199)

- Rozložené zatížení destinace (využívání ubytovacích zařízení s malou kapacitou)
- Minimální nároky na infrastrukturu (ubytování s nízkou kapacitou nepředstavuje pro infrastrukturu takové zatížení jako masový turismus)
- Vysoká úroveň ekonomické udržitelnosti (prostředky, které turisté na venkově utratí, jsou přímo určeny pro provozovatele ubytovacích a stravovacích zařízení)
- Časté rekreační pobyty (poskytování stálého bydlení ve vlastních popřípadě pronajatých objektech, spotřebovávání místních služeb, které zaručují zvyšování obratu místních obchodníků)

Kromě výše uvedených specifíků se venkovský cestovní ruch vyznačuje množstvím pozitiv, která se odvíjejí od jeho šetrného způsobu chování k okolnímu životnímu prostředí. Mezi největší přínosy se řadí: (Ryglová, Burian a Vajčnerová, 2011, s. 197)

- Podporuje a zachovává místní tradice, zvyky, kulturu a řemesla
- Vytváří pracovní příležitosti a zamezuje tak migraci obyvatel do měst
- Stimuluje rozvoj malého podnikání
- Zvyšuje ekonomickou úroveň venkova, podporuje investiční činnost
- Přispívá k rozvoji infrastruktury
- Vytváří daňové příjmy pro obce

I Česká republika vnímá potenciál, který v sobě venkovský cestovní ruch skrývá, proto v roce 2011 začala realizace projektu s názvem Prázdniny na venkově, jehož účelem je zviditelnit venkovský cestovní ruch. Prozatím je v projektu registrováno 90 subjektů, ale do konce roku 2013 se má jednat až o 600 subjektů. Tento údaj poskytli zástupci projektu na veletrhu Regiontour v Brně. Projekt je financován z prostředků Evropské unie a na dva a půl roku má stanoven rozpočet deset milionů korun. Do projektu se mohou zapojit například řemeslníci, farmáři či chovatele koní. Manažerka projektu Zdenka

Nosková uvedla: „Prakticky jde o každého, kdo nabízí cokoli na venkově a je ochotný se o to podělit s návštěvníky.“ (ČTK, 2012)

1.4.2 Formy venkovského cestovního ruchu

Venkovský cestovní ruch může mít různé formy, např. se jedná o agroturistiku, ekoagroturistiku, ekoturistiku a další formy šetrné k životnímu prostředí.

❖ Agroturismus (Agritourism)

Můžeme se také setkat s označením agrární cestovní ruch nebo dovolená na statku. Agroturismus je typický tím, že využívá místní zdroje, suroviny i infrastrukturu. Potřeby návštěvníků jako je ubytování, stravování i trávení volného času jsou uspokojovány v zemědělském hospodářství nebo u agropodnikatele. Turisté tak lépe poznají život na statku, místní tradice i řemeslo. Během pobytu vykonávají běžné farmářské činnosti. (Orieška, 2010)

Velmocí v oblasti agroturistiky se stalo Rakousko. Svůj podíl na tom má jistě fakt, že je tato forma cestovního ruchu finančně podporována vládou. Na známých rakouských internetových stránkách „Urlaub an Bauernhoff“ je zaregistrováno kolem 2500 farem, které jsou rozdělené podle typu poskytovaných služeb. Existují například bylinkářské statky, statky pro děti a kojence, jezdecké statky, statky bezbariérové či statky pro zdraví. (Urlaub am Bauernhoff, 2012). Významnou agroturistickou oblastí je také Itálie, konkrétně Toskánsko.

❖ Ekoagroturistika (Eco-agritourism)

Ekoagroturistika je formou agroturismu a její podstatou je poskytování služeb na ekologicky hospodařících zemědělských farmách. Tyto farmy nepoužívají umělá hnojiva, chemikálie či hormonální a konzervační přípravky. Produkty, které ekologické farmy dodávají na trh, bývají označeny ochrannou známkou bio, ale pouze za předpokladu, že splňují mezinárodní standardy. (Orieška, 2010)

❖ Ekoturismus (Ecotourism)

Cílem ekoturismu je poznávání přírody a života její fauny a flory. Při ekoturismu se turisté blíže seznamují s přírodním prostředím na rozdíl od ostatních typů cestovního ruchu, pro které je přírodní prostředí pouze základem pro poskytování dalších služeb cestovního ruchu. Součástí ekoturismu je návštěva přírodních rezervací, parků, chráněných krajinných oblastí nebo ojedinělých přírodních míst a atraktivit. Za ekoturismus je považováno

i pozorování divoké přírody, fauny a flory. Tato specifická forma trvale udržitelného cestovního ruchu vychází z pochopení, odpovědného chování a etiky vůči přírodě. (Indrová, 2009)

Weaver se ve své publikaci zmiňuje o možnosti, kdy se ekoturismus může stát formou masového turismu. Jako příklad uvádí Grand Canyon National Park, kde se ročně ubytují miliony návštěvníků. Masový ekoturismus by se dal označit za neobvyklou formu ekoturismu, která se stává synonymem pro tradiční masový turismus. Dalším příkladem je tzv. Ocean beach resort v Keni, jenž představuje hotelový resort pro turisty účastníci se safari. Tyto příklady nacházející se na rozhraní ekoturismu a masového turismu představují pro cestovní ruch nejen příležitosti, ale také hrozby. (Weaver, 2006)

❖ **Hipoturistika (Hipo-tourism)**

Druh venkovské turistiky spočívající v cestování v koňském sedle. V posledních letech zaznamenává tato forma cestovního ruchu značný rozmach související se zvyšujícím se počtem turistických značení jezdeckých nebo koňských stezek. Na Jižní Moravě a na Vysočině byly vydávány propagační publikace včetně vymezení tzv. koňských stanic. Průkopníkem hipoturistiky je v České republice Václav Merta z Vernířovic, který již v 90. letech organizoval pochody v koňském sedle na trase Jeseníky-Beskydy. Koně jsou využívány i pro léčebné účely. Stále více se rozvíjí tzv. hiporehabilitace neboli moderní rehabilitační metoda založená na přenášení pohybu koňského hřbetu na lidské tělo, přičemž je stimulován centrální nervový systém. (Ryglová, Burian a Vajčnerová, 2011)

❖ **Cykloturistika (Cycling, Cyclo-touring, Biking)**

Pásková a Zelenka definují cykloturistiku jako „jednu z forem aktivní turistiky, zaměřené na poznávání přírodních a společenských zajímavostí v určité oblasti na kole, pomocí speciálně upraveného (trekingového nebo horského) cestovního kola.“ (Pásková a Zelenka, 2002, s. 50-51)

Vyhledávané jsou kombinace dopravy, např. jízdy na kole a jízdy vlakem, tzv. package bike and ride. Dochází ke zvyšování úrovně služeb poskytovaných v oblasti cykloturistiky, budují se cyklostezky, naučné stezky pro cyklisty. Extrémní formou cykloturistiky jsou dálkové jízdy napříč kontinentem tzv. globetrotters. (Pásková a Zelenka, 2002)

1.5 Vliv cestovního ruchu na okolní prostředí

Cestovní ruch je společenský fenomén, jehož prudký rozvoj nastal především počátkem 20. století. Stal se součástí života obyvatel ekonomicky vyspělých zemí, kteří si nejvíce uvědomují přínosy tohoto odvětví pro národní hospodářství i jeho mnohdy devastující dopady na životní prostředí v turistických destinacích. Cestovní ruch každým rokem znázorňuje největší pohyb obyvatelstva za rekreací a odpočinkem, sportem či poznáváním kulturních památek.

Pásková (2009) se ve své publikaci zabývá dopady cestovního ruchu na přírodní a sociokulturní prostředí, neboť tato tematika se stala předmětem řady zahraničních odborných debat. Cestovní ruch ovlivňuje nejen prostředí samotné destinace, ale také tranzitní oblasti i zdrojové oblasti, z nichž turisté pocházejí. Nemalá pozornost by měla být věnována neregulovanému cestovnímu ruchu, který je původcem tzv. efektu turistické pasti. Tento efekt představuje hrozbu pro trvalou udržitelnost, neboť neregulovaný cestovní ruch znehodnocuje svou podnikatelskou aktivitou vlastní kapitál a tím omezuje předpoklady pro svůj ekonomicky, společensky či ekologicky udržitelný rozvoj. Efekt vychází především ze sezónnosti destinace a z míry ekonomické závislosti místních obyvatel na cestovním ruchu. Obecně řečeno, efekt se projevuje v destinacích s neregulovanou návštěvností. Vliv cestovního ruchu není však patrný pouze v destinacích s vysokou návštěvností, ale také v destinacích s odlišným způsobem života místních obyvatel nebo v oblastech s křehkým ekosystémem.

Pásková se rovněž domnívá, že značný podíl na poškozování přírodních hodnot a biodiverzity v destinacích cestovního ruchu mají samotní turisté, zejména při tzv. honbě za suvenýry, kdy turisté vytváří grafity na skalních útvarech, sbírají vzácné druhy živočichů a rostlin, nerostů a zkamenělin. Na druhé straně místní obyvatelé usilují o dosažení co nejvyšších zisků z cestovního ruchu, proto loví nebo popřípadě trhají vzácné druhy, aby vyrobili turistické suvenýry a připravili exotické speciality. Všechny tyto činnosti vedou k poklesu biodiverzity v dané destinaci cestovního ruchu. (Pásková, 2009)

Z výše uvedeného vyplývá, že produkty cestovního ruchu se výrazně odrážejí na okolním prostředí, jak v pozitivním, tak v nežádoucím slova smyslu. V následující podkapitole jsou definovány přínosy a negativní dopady cestovního ruchu, konkrétně na ekonomické, sociálně-kulturní a životní prostředí: (Zelenka a Pásková)

1.5.1 Přínosy cestovního ruchu

❖ Ekonomické přínosy

- Cestovní ruch je významným zdrojem příjmů pro místní obyvatelstvo
- Příjmy z cestovního ruchu tvoří důležitou součást příjmů státních a místních rozpočtů
- Vytváření nových pracovních příležitostí v cestovním ruchu i v příbuzných oborech
- Rozvoj malého a středního podnikání, budování infrastruktury
- Zvyšování hodnoty pozemků a nemovitostí v konkrétních oblastech cestovního ruchu
- Neviditelný export, který představuje transformaci obchodu na vnitřní, klient tedy spotřebovává produkt cestovního ruchu na místě realizace, prodej takového produktu nevyžaduje dopravní náklady a jiné poplatky (Hesková, 2006)
- Rozvoj investiční činnosti

❖ Sociálně-kulturní přínosy

- Růst životní úrovně a zvyšování kvality života místního obyvatelstva
- Zlepšení zdravotní péče, rozvoj vzdělanosti
- Rozšíření povědomí o místní kultuře, oživení místního umění, řemesel či jazyka a rozvoj místního kulturního života
- Vytváření vzájemného pochopení mezi národy, prohlubování úcty a vazeb k přírodě, místní kultuře, jejím tradicím a zvyklostem
- Rekonstrukce a regenerace kulturních památek, pořádání výstav, tematických akcí

❖ Přírodní přínosy

- Zajištění nezbytné podpory pro ochranu přírody, přírodních zdrojů, kulturního dědictví a biodiverzity
- Prosazování globálního etického kodexu, mezinárodních úmluv a dohod týkajících se udržitelného cestovního ruchu
- Vytváření národních parků, chráněných krajinných oblastí a přírodních rezervací

1.5.2 Negativní dopady cestovního ruchu

❖ Ekonomické dopady

- Příjmy z cestovního ruchu nejsou využívány danou destinací, ale zprostředkovatelskými subjekty
- Náklady vyplývající z budování infrastruktury

- Neviditelný import, kdy zahraniční turisté vyžadují produkty, které je daná destinace nucena dovážet
- Zvyšování cen zboží a služeb v závislosti na růstu popularity destinace

❖ Sociálně-kulturní dopady

- Ztráta kvality života místních obyvatel vzhledem k vysoké koncentraci lidí, znečišťování životního prostředí, spotřeby místních zdrojů, atd.
- Dualizace společnosti v intenzivně navštěvovaných destinacích, kdy dochází k vytvoření dvou odlišných socio-ekonomických tříd (Pásková, 2009)
- Preference turistů před místním obyvatelstvem, uspokojování potřeb místních obyvatel bývá odsunuto na poslední místa
- Inscenizace neboli falešná kultura, kdy dochází k předvádění tradic a obyčejů za komerčními účely (Pásková, 2009)
- Konflikt mezi jednotlivými kulturami, odcizení vůči regionu mezi místními obyvateli
- Implementace západního životního stylu do místní kultury
- Tzv. demonstrační efekt, kdy místní obyvatelé napodobují chování návštěvníků a účastní se na konzumaci služeb cestovního ruchu (Pásková, 2009)
- Růst kriminality, užívání drog a prostituce

❖ Dopady na životní prostředí

- Změna charakteru přírodního prostředí nadměrnou stavební činností (stavba letišť, dálnic a silnic, hotelů, zábavních parků, atd.)
- Poškozování přírodního a kulturního prostředí vysokou koncentrací turistů v citlivých ekosystémech jako jsou arktické oblasti, korálové útesy nebo významná historická města (Benátky, Řím)
- Ohrožování vzácných druhů fauny a flory
- Celosvětová spotřeba neobnovitelných přírodních zdrojů a vysoká lokální spotřeba pitné vody a půdy (ostrovy ve Středozezemním moři, pobřeží Afriky)
- Nadměrná produkce odpadů, hluk, emise z dopravy
- Přehnané úsilí o konzervaci krajiny či naopak její univerzalizaci (Pásková, 2009)

1.6 Demarketing

Marketing by se dal označit za globálně rozšířený pojem, který je nástrojem podnikatelského řízení. Hlavním cílem marketingu je uspokojit přání a potřeby konečných

zákazníků. Jakubíková ve své publikaci uvádí, že pokud se poptávka stává nadměrnou, je úkolem marketingu tzv. demarketing. „*Cílem demarketingu není poptávku úplně zrušit, ale pouze ji snížit nebo přesunout.*“ (Jakubíková, 2009, s. 55)

Horner a Swarbrooke demarketing definují jako „*činnost, jejímž cílem je odradit zákazníky od kupování určitého zboží nebo určitých služeb.*“ (Horner a Swarbrooke, 2003, s. 471)

Demarketing bývá nejčastěji uplatňován v cestovním ruchu v případě, že došlo k překročení maximální kapacity území. Příkladem demarketingu může být redukce nebo úplné odstranění informací o konkrétní destinaci z propagačních publikací či turistických map. Dalším způsobem snížení poptávky je přílišné zdůrazňování problémů v destinaci. Řada autorů uvádí jako nejtypičtější příklad demarketingu cestu Lyke Wake ve Velké Británii, jež byla zcela vypuštěna z topografických map. V oficiálních turistických průvodcích není rovněž zmiňováno místo Lacock ležící na jihozápadě Anglie. Jedná se o starobylou vesnici, která nemá žádné elektrické vedení. Před vypuštěním zmínky o této vesnici jí ročně navštěvovalo 50 000 návštěvníků. (Zelenka, 2007)

Ian Gordon (2006) tvrdí, že je důležité vybudovat si silný vztah s preferovanými segmenty zákazníků a dokázat úspěšně řídit vztahy i s ostatními zákazníky pro dosažení dlouhodobé ziskovosti a strategického významu podniku. Rovněž se domnívá, že pro zhodnocení zákaznického portfolia je vhodné použít níže uvedenou matici, jež podniku pomůže odhalit, u které služby či produktu je třeba aplikovat demarketing.

Dlouhodobá ziskovost	Vysoká	Řízení pro zvyšování strategického významu	Budování hlubších vztahů se zákazníky
	Nízká	Demarketing	Řízení pro vyšší ziskovost zákazníků
		Nízká	Vysoká
		<i>Strategický význam</i>	

Obrázek 2: Zákaznické portfolio (Zdroj: Gordon, 2006; upraveno autorem)

S demarketingem souvisí vysoké náklady určené na odrazení návštěvníků a náklady spojené se statistickým sledováním změn návštěvnosti v dané destinaci. Negativně demarketing vnímají místní podnikatelé, neboť pro ně znamená ztrátu ziskovosti vzhledem ke značnému snížení počtu návštěvníků. Ideálním způsobem pro omezení cestovního ruchu

je určitý harmonogram pro cestování. Není snadné takovýto plán navrhnout, ale fungujícím příkladem v České republice jsou jarní prázdniny, které začínají v každém kraji v odlišnou dobu. Dalším záporem je značná rizikovost demarketingu, neboť při odrazení návštěvníků, může dojít k situaci, kdy si návštěvníci naleznou jiné místo pro trávení dovolené. Pro marketingové agentury může být opětovné přilákání zákazníků velmi náročným úkolem.

Podle Kotlera a Levyho existují tři základní skupiny demarketingu, a to celkový, selektivní a předstíraný demarketing. Celkový demarketing se uplatňuje při celkovém snížení poptávky v dané oblasti. Selektivní demarketing se zavádí při snížení poptávky v určitých regionech, na určitých trzích nebo u konkrétního segmentu zákazníků. Posledním typem je zdánlivý demarketing hojně prosazovaný u zboží běžné spotřeby. Jedná se o zdánlivý nedostatek zboží a služeb, jenž způsobí u zákazníků nakupování do zásoby z obavy před nedostatkem produkce v budoucnu. (Kotler a Levy, 1971)

2 ANALYTICKÉ METODY PRÁCE

2.1 Geografická analýza

Geografická analýza představuje rozbor předpokladů rozvoje cestovního ruchu v regionu. Hrala (2002) dělí ve své publikaci tyto předpoklady do tří základních skupin, a to předpoklady selektivní, lokalizační a realizační.

2.1.1 Selektivní předpoklady

Selektivní předpoklady stimulují vznik cestovního ruchu na straně poptávky. Dále jsou rozděleny na faktory objektivní a subjektivní. Mezi objektivní faktory jsou řazeny demografické předpoklady, urbanizace, politická situace, stav životního prostředí a sociálně ekonomické předpoklady. Subjektivní faktory vyplývají z psychologických stimulů, které ovlivňují rozhodování obyvatel. Jedná se o reklamu a propagaci, které tvoří pohnutky vnějšího charakteru a působí na módnost dané destinace nebo se jedná o pohnutky vnitřního charakteru vycházející z konkrétní situace, tedy fond volného času, vzdělání, preference, ekonomická, rodinná situace. Ve stručnosti subjektivní faktory určují, kdo a jak často se zúčastňuje cestovního ruchu.

2.1.2 Lokalizační předpoklady

Tyto předpoklady představují nabídku cestovního ruchu v dané destinaci. Člení se na atraktivity přírodní a atraktivity společenské. Atraktivity přírodní zahrnují klimatické, hydrologické, geomorfologické poměry, faunu a floru. Oproti tomu atraktivity společenské doplňují atraktivity přírodní a jsou označovány za tzv. uměle vytvořené (antropogenní) předpoklady. Konkrétně je představují kulturně historické památky, dále kulturní zařízení a akce jako jsou muzea, galerie, knihovny, skanzeny, ale také divadelní, operní představení, koncerty, festivaly a náboženské slavnosti a poutě. Do společenských atraktivit se zahrnují i sportovní zařízení a akce jako světová mistrovství, olympijské hry, karnevaly nebo býčí zápasy. Souhrnné ohodnocení lokalizačních předpokladů slouží k vyjádření potenciálu krajiny pro rozvoj cestovního ruchu.

2.1.3 Realizační předpoklady

Pro skutečnou realizaci cestovního ruchu slouží realizační podmínky, které tvoří v rámci geografické analýzy dominantní postavení. Mezi tyto podmínky řadíme dopravu, ubytovací, stravovací a ostatní zařízení poskytující služby cestovního ruchu neboli

materiálně technickou základnu cestovního ruchu. Realizační podmínky umožňují propojení lokalizačních a selektivních podmínek a v jejich souvislosti bývá často zmiňován pojem infrastruktura cestovního ruchu.

Konkrétní charakteristika jednotlivých předpokladů pro region Jihlavsko je součástí 5. kapitoly diplomové práce.

2.2 SWOT analýza

Nejpoužívanější marketingovou metodou je SWOT analýza, jejímž cílem je posouzení stávající strategie, identifikace silných a slabých stránek společnosti a zhodnocení schopnosti firmy vypořádat se se změnami okolního prostředí.

SWOT analýza je strategický nástroj skládající se ze dvou analýz, a to analýza SW a analýza OT. Analýza OT neboli analýza příležitostí a hrozeb slouží k identifikaci vnějšího prostředí, které tvoří makroprostředí a mikroprostředí. Makroprostředí zahrnuje vnější činitele, jako jsou faktory politicko-právní, ekonomické, sociálně-kulturní a technologické. Vlivy, které podnik dokáže svou aktivitou výrazně ovlivnit, tvoří mikroprostředí. Jedná se o zákazníky, dodavatele, odběratele, konkurenci a veřejnost.

Po uskutečnění OT analýzy následuje SW analýza neboli analýza silných a slabých stránek týkající se vnitřního prostředí firmy. Vnitřní prostředí představuje nejen firemní kultura, mezilidské vztahy, organizační struktura firmy, materiální prostředí a management, ale také systémy a procedury vedoucí k naplnění stanovených cílů.

Mezi výhody SWOT analýzy patří souhrnné shrnutí dalších analýz, jako je analýza konkurence či analýza strategických skupin. Dále umožňuje kombinaci analýz s ústředními výsledky analýzy prostředí firmy a identifikaci možného využití specifických zdrojů a kompetencí firmy. Nevýhody představuje neměnnost a subjektivnost analýzy. Trendem současnosti je nahrazování SWOT analýzy analýzou strategických scénářů. (Jakubíková, 2008)

Podrobná SWOT analýza regionu Jihlavsko se vyskytuje v 6. kapitole diplomové práce.

II. ANALYTICKÁ ČÁST

3 PŘEDMĚT ANALYZOVÁNÍ

3.1 Hornická naučná stezka Jihlava

Projekt Hornické naučné stezky je obsahem projektové části diplomové práce (viz kapitola 9). Jelikož se jedná o již existující projekt, dojde v diplomové práci k návrhu rozšíření stezky a odstranění jejich stávajících nedostatků. Níže jsou blíže popsány údaje týkající se současného stavu projektu Hornické naučné stezky.

3.1.1 Vytvoření projektu Hornické naučné stezky

Hornická naučná stezka byla vybudována v roce 1998 Českou speleologickou společností 6-18 Cunicunulus ve spolupráci s jihlavským městským úřadem. Kompletně vypracovaný návrh na stezku obdržel městský úřad od speleologické společnosti již v roce 1987. Až v roce 1998 společnost obdržela objednávku na realizaci stezky. (Prokop, 1998)

Hornická naučná stezka vznikla za účelem připomenutí dávné slávy Jihlavy jako královského horního města. Jihlava byla v minulosti známa pro těžbu stříbra, a právě proto byl vytvořen projekt Hornické naučné stezky, aby turisty provázel po místech s nejvíce patrnými pozůstatky důlní činnosti. Trasa vede po třinácti informačních tabulích, z nichž deset se nachází v okolí vrchu Rudný, a představují centrální okruh naučné stezky. Zbývající tři tabule se vyskytují u štoly sv. Jana Nepomuckého, v lokalitě Rounek a lokalitě Bílý Kámen.

Bližší informace týkající se jednotlivých tabulí stávající HNS jsou popsány níže: (Kraj Vysočina, 2006)

1. informační tabule: Stříbrná Jihlava

Jihlava patřila k nejstarším královským horním městům v českých zemích. Bohaté stříbrné žíly byly objeveny již v letech 1237-1239 na území slovanské tržní vsi, z níž později vzniklo středověké město. Na informační tabuli jsou obsaženy informace z historie města Jihlavy a také údaje týkající se dolování stříbra.

2. informační tabule: Střecha Evropy

V místech druhé informační tabule se nachází střecha Evropy neboli hlavní evropské rozvodí mnohdy definované jako evropská linie, přes kterou neteče žádná voda. Jedna část toků, které zde pramení, směřuje k Černému moři a druhá část k Severnímu moři. Střecha Evropy je vysoká 540 m.

3. informační tabule: Obvaly

Obvaly jsou hromady vykopaného materiálu, které se vyskytují v okolí šachty sv. Jiří pocházející z nejstarší etapy dolování v jihlavském okolí. Konkrétně se zde nachází 25 obvalů, místy vysokých až 5 metrů. Původně byly těžební šachty vydřeveny srubovým způsobem.

4. informační tabule: Šachta sv. Jiří

Šachtu představuje elipsovité jáma o průměru 15 až 20 m a hloubce 10 m. Šachta byla opuštěna z důvodu slabého výtěžku stříbrných rud. Ve stěnách prostupuje místy skála, do které byla šachta ražena. Dno šachty bývá často zatopené vodou.

5. informační tabule: Vodotěžný stroj

Vodotěžný stroj byl původně instalován nad šachtou sv. Jiří. Voda k němu byla přiváděna ze vzdálenosti 1 km pomocí vodního náhonu, který existuje dodnes, avšak není funkční a je přerušen lesními cestami a lyžařským vlekem ve ski areálu Šacberk.

6. informační tabule: Rozhledna na vrchu Rudný

Původně se na vrchu Rudný nacházela rozhledna osmiúhelníkového tvaru o výšce 27 m. Rozhledna fungovala 37 let, avšak po požáru v roce 1940 již nebyla obnovena. Vrch Rudný byl pro Jihlavsko významný, neboť na jeho úbočí se těžilo až do 18. století stříbro. Nacházelo se zde tzv. kutiště Na šparech, z nějž se dochovaly dvě štoly. Jedna leží 50 m severně od rozhledny a druhá 100 m na východ.

7. informační tabule: Horniny v okolí vrchu Rudný

Vrch Rudný je vytvořen silně přeměněnou horninou, tzv. migmatitem. Ve svahu je možné spatřit naskupeniny rulových balvanů. Ruly představují převládající horninu Českomoravské vrchoviny, z nichž stáří některých hornin se datuje až na 1,5 miliardy let.

8. informační tabule: Hornický náhon

Proudem hornického náhonu byl poháněn vodotěžný stroj na šachtě sv. Jiří. Hornický náhon byl napájen ze starého báňského rybníka, po němž se dochovala pouze hráz. Horníci používali želízko, mlátek, špičák, kopáč či lopatu. V případě velmi tvrdé horniny, muselo docházet k jejímu měkčení ohněm.

9. informační tabule: Obyvatelé místních lesů

Zde se turisté mohou dozvědět podrobnější informace o ptactvu v místních lesích, které jsou tvořeny porosty s převahou jehličnatých dřevin, zejména smrku. Na některých místech se vyskytuje vyšší zastoupení jedle, která na severním svahu vytváří vzácné jedliny. Ve zdejších lesích jsou patrné i pozůstatky lesů smíšených. Z ptactva zde hnízdí např. sýkora parukářka a datel černý. Z dravců zde žijí káně lesní či krahujec obecný.

10. informační tabule: Šachetní dolování

Ložisko muselo být zpočátku otevřeno důlním dílem, jako byly úklonné šachty, zakládané vedle sebe na žilném pásu. Úklonné šachty umožňovaly práci většího počtu těžařů a havířů, ložisko tak mohlo být rychleji vydobyto. Úklon jámy nebyl pravidelný, aby se do jámy vešly schody a okov s těžním lanem.

Zde končí centrální okruh stezky, avšak zájemci mohou navštívit následující tři zastávky vyskytující se v nedalekých lokalitách na Jihlavsku:

11. informační tabule: Štola sv. Jana Nepomuckého

Štola bývá známa jako tzv. Trpasličí jeskyně. Otevřena byla v roce 1776 a po několika letech dosáhla délky 330 m. Vzhledem k problémům s přívaly důlní vody a také pro nízkou výtěžnost rudy byla štola v roce 1780 opuštěna. V současnosti je zatopená vodou a nepřístupná.

12. informační tabule: Lokalita Bílý Kámen

Zde probíhala první etapa těžby a jednalo o tzv. těžbu do dne, neboť šachty byly raženy do takové hloubky, kam dopadalo denní světlo. Rudní žíly byly sledovány ve směru SZ – JZ v délce 225 m jednou řadou šachet, po které se dochovalo 27 jam.

13. informační tabule: Lokalita Rounek

Těžba zde probíhala od první poloviny 13. století do počátku 15. století. Kutiště je dlouhé 135 m a průměr jam je 1,5 – 8 m. V jihlavském horním revíru je pro svou zachovalost ojedinělá tzv. sekaná šachtice se čtvercovým půdorysem a celkovou hloubkou jámy 8 m.

3.1.2 Historické důvody pro rozšíření Hornické naučné stezky

Rančířov je vhodnou lokalitou pro rozšíření HNS vzhledem k historické hodnotě této oblasti, neboť pásmo Rančířovských šachet bylo těžebními lokalitami během období

od roku 1436 až do 20. let 17. století. Níže jsou blíže popsány oblasti v lokalitě Rančířov, kde dodnes mohou turisté nalézt pozůstatky po důlní činnosti: (Sláma, 1996)

- Směrem na Rančířov se po pravé straně silnice vyskytují dvě paralelní řady obvodů o délce 400 metrů. Zde byla založena před rokem 1540 Tříkrálová štola vévodou Albrechtem Bavorským pod názvem štola Albrechtina. Štola měla velmi vysokou výtěžnost, neboť od roku 1604 do roku 1617 bylo odtud do kutnohorské mincovny dodáno 15,5 kg stříbra ročně. Po štole se nedochovaly památky.
- Mezi významné štoly v lokalitě Rančířov se řadily dále Česká štola a Kunstschachta. Pozůstatky po štolách jsou zachovány, avšak nejsou běžně dostupné, jelikož se vyskytují na okraji vojenského prostoru.
- Po levé straně silnice do Znojma, leží další žíly s názvem Postříbřovací. Po stejnojmenné Postříbřovací štole se dochoval 22 metrů dlouhý výkop vedoucí k bývalému vchodu. Nad štolou se vyskytují dva obvaly po šachtách a drobné jámy. Největší z obvalů má průměr 10 metrů, hloubku 5 metrů s haldou o výšce 5 metrů a délce 30 metrů.
- Od Postříbřovací štoly po proudu řeky Jihlávky se ve skále nachází pokusná štola o délce 4 metry. V blízkém lese nejsou stopy po důlní činnosti, pouze ve svahu nad bývalým Rančířovským mlýnem se nacházela štola, která je dnes zavalená a její existenci pouze potvrzuje výtok důlní vody pod názvem Markétina studánka.
- Další Jihlavské kutiště, nacházející se v Rančířovském pásmu, leží 1,5 km jihozápadně od Rančířova v lese u rybníka Okrouhlík. Vyskytuje se zde devět šachetních obvalů. Největší obvaly mají průměr 7 až 9 metrů a hloubku 3 až 5 metrů. Avšak tato památka po důlní činnosti slouží jako smetiště místním chatařům, tudíž některé jámy jsou zcela zasypány odpadem.

4 ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU HORNICKÉ NAUČNÉ STEZKY

Níže jsou uvedeny způsoby, kterými byla Hornická naučná stezka doposud propagována a její původní rozpočet. Účelem této analýzy je sestavit výchozí informace pro odstranění stávajících nedostatků Hornické naučné stezky (viz kapitola 9.2.2).

4.1 Stávající propagace projektu Hornické naučné stezky

Projekt Hornické naučné stezky byl vytvořen v roce 2006 v rámci projektu Jihlava-královské horní město a doba jeho udržitelnosti činí pět let. Tento projekt byl podán v rámci výzvy č. V/SROP/4.1.2/2/2005 grantového schématu „Podpora regionálních a místních služeb cestovního ruchu v kraji Vysočina“ v rámci podopatření 4.1.2 SROP. Cílem projektu byla propagace Jihlavy jako stříbrného města s historií hornictví, těžby stříbra a ražby mincí. V roce 2006 byl projekt představen na veletrhu Regiontour, a to v podobě expozice, která byla oživena působením dvou tehdejších kovářů.

Dále byly v rámci projektu vytvořeny tři propagační brožury „Jihlava-královské horní město“. Konkrétně se jednalo o brožury „Procházka městem, Hornická naučná stezka a Jihlavské podzemí“. Brožury byly vydány ve třech jazykových verzích. Tyto brožury byly k dispozici zdarma na Turistickém informačním centru, dále na veletrzích a akcích města.

Jednou z aktivit projektu byla aktualizace informačních panelů Hornické naučné stezky z důvodu nevyhovujícího stavu. Konkrétně došlo k aktualizaci informací nacházejících se na informačních tabulích a jejich doplnění o ilustrace.

V rámci projektu byly vytvořeny nové propagační materiály orientující se na různé věkové skupiny. Např. se jednalo pro děti o pastelky, hlavolamy, balónky, pohlednice a omalovánky s motivy havířů a dolování stříbra, pro dospělé se jednalo o trička s motivy vycházejícími z koncepce projektu.

Posléze již nebyl vydán propagační materiál, který by se cíleně zaměřoval na propagaci HNS, informace byla ale vždy uvedena v běžných propagačních materiálech např. Kam v Jihlavě nebo na webových stránkách v sekci Kam s dětmi. Je však nemožné vyčíslit náklady na propagaci HNS v době, kdy byla propagována v rámci souhrnných materiálů, které město vydává.

V roce 2009-2010 město realizovalo z prostředků EU projekt „Turisté, vítajte v Jihlavě“. Hornická naučná stezka byla uvedena jako samostatný tip na výlet v brožurě Procházky

Jihlavou. Tato brožura je k dispozici v českém, německé, anglickém, holandském, francouzském, italském a španělském jazyce. I zde je nemožné vyčíslit náklady na propagaci HNS.

V loňském roce 2011 byla vydána skládačka Jihlavské podzemí a Hornická naučná stezka, která je k dispozici na TIC a zaměřuje se pouze na podzemí a HNS. Skládačka je zvlášť v českém, německém a anglickém jazyce. Na pořízení této skládačky byla čerpána dotace od Kraje Vysočina na podporu TIC.

Pravidelnou údržbu Hornické naučné stezky zajišťuje Správa městských lesů, která obstarává odvoz odpadků a úklid jednotlivých stanovišť, kde jsou zřízena odpočívadla a odpadkové koše. (Petrůjová, TIC v Jihlavě)

4.2 Původní rozpočet projektu Hornické naučné stezky

Jak vyplývá z výchozích informací týkající se projektu Hornické naučné stezky, v mnoha případech není možné provést konkrétní vyčíslení nákladů. Jedná se např. o situaci, kdy byla stezka propagována v rámci souhrnných materiálů vydávaných městem. V níže uvedené tabulce se nachází náklady, u kterých došlo ke konkrétnímu vyčíslení.

Tabulka 5: Původní rozpočet projektu (Zdroj: Petrůjová, TIC v Jihlavě; upraveno autorem)

Celkové náklady projektu	673 430 Kč
Cena za zhotovení a instalaci informačních tabulí	70 000 Kč
Zhotovení grafického návrhu	11 900 Kč
Brožura Hornická naučná stezka	194 250 Kč
Inzerce v incomingově orientovaných časopisech TIM a Travel In Czech	50 000 Kč
Skládačka Jihlavské podzemí a Hornická naučná stezka	9 000 Kč
Údržba HNS na rok	70 000 Kč

5 GEOGRAFICKÁ ANALÝZA

5.1 Předpoklady rozvoje cestovního ruchu v regionu Jihlavsko

V následující části diplomové práce se čtenář blíže seznámí se selektivními, lokalizačními a realizačními předpoklady rozvoje cestovního ruchu v regionu Jihlavsko. Smyslem analýzy je zhodnocení těchto základních předpokladů, které posléze blíže upozorní na oblasti bránící budoucímu rozvoji cestovního ruchu na Jihlavsku a na slabá místa regionu omezující příjezd nových návštěvníků. Analýza rovněž podhalí postavení cestovního ruchu na Jihlavsku v rámci celého kraje Vysočina a poukáže na návštěvnost jednotlivých památek v regionu. Výsledkem analýzy předpokladů rozvoje cestovního ruchu je souhrnné zhodnocení potenciálu regionu pro rozvoj cestovního ruchu, ze kterého vyplývají faktory související s projektovou částí diplomové práce.

5.1.1 Selektivní předpoklady

Selektivní předpoklady představují výchozí bod geografické analýzy a blíže tak specifikují, zda může být projekt Hornické naučné stezky úspěšný s přihlédnutím k stávajícím podmínkám na Jihlavsku v oblasti demografických, ekonomických předpokladů a způsobu využití fondu volného času obyvatel regionu.

❖ Demografické předpoklady

Kraj Vysočina tvoří pět okresů – Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Třebíč a Žďár nad Sázavou. Okres Žďár nad Sázavou patří s celkovým počtem 174 obcí k největším v celém kraji. Okres Třebíč je druhý největší v kraji s celkovým počtem 167 obcí. Dále následuje okres Jihlava (123 obcí) a poté okres Havlíčkův Brod a Pelhřimov zahrnující shodně 120 obcí. (ČSÚ, 2012)

Hustota zalidnění kraje Vysočina činí 75,7 obyvatel / km². Vysočina má velmi nízkou hustotu zalidnění, dokonce třetí nejnižší po Plzeňském a Jihočeském kraji. I pokud jde o počet obyvatel, patří Vysočina k méně lidnatým krajům České republiky. V roce 2010 žilo na Vysočině celkem 514 569 obyvatel. Méně obyvatel měl pouze Liberecký kraj (439 942) a Karlovarský kraj (307 444). Obyvatelstvo kraje představuje dvacetinu populace České republiky. (Krajský úřad kraje Vysočina, 2011)

Nejvíce obyvatel má okres Žďár nad Sázavou, a to 119 718. Mužů žije v jednotlivých okresech méně než žen a průměrný věk obyvatel se pohybuje kolem 40 let. Podrobnější

údaje se vyskytují v níže uvedené tabulce týkající se počtu obyvatel a hustoty zalidnění v kraji Vysočina dle jednotlivých okresů.

Tabulka 6: Počet obyvatel a hustota zalidnění v kraji Vysočina dle okresů k 1. 1. 2011 (Zdroj: ČSÚ, 2011)

Okres	Počet obyvatel			Průměrný věk			Hustota zalidnění
	Celkem	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy	Celkem
Havlíčkův Brod	95 679	47 427	48 252	41,1	39,7	42,5	75,6 obyvatel / km ²
Jihlava	112 707	55 905	56 802	40,6	39,1	42,1	94 obyvatel / km ²
Pelhřimov	72 875	36 159	36 716	41,8	40,3	43,2	56,5 obyvatel / km ²
Třebíč	113 590	56 123	57 467	40,6	39,2	42,0	77,6 obyvatel / km ²
Žďár nad Sázavou	119 718	59 635	60 083	40,2	38,8	41,5	75,8 obyvatel / km ²

❖ Ekonomické předpoklady

Na hospodářství v kraji Vysočina měly značný vliv tamní přírodní předpoklady a historický vývoj. Mezníkem byl nejen pro celou Českou republiku, ale také pro kraj rok 1989, kdy nastala privatizace a restrukturalizace hospodářství. Kraj Vysočina se však vždy řadil mezi nejhudší kraje České republiky. Jeho nedostatečný průmyslový rozvoj zapříčinil zachování čistého životního prostředí, které dodnes patří k nejkvalitnějším v rámci celé České republiky. V současnosti je Vysočina dynamicky se rozvíjející oblastí, především ve statutárním městě Jihlava.

Český statistický úřad provádí evidenci makroekonomických ukazatelů za celý kraj Vysočina. Následující tabulka zachycuje aktuální údaje týkající se regionálního HDP, průměrné mzdy, obecné míry nezaměstnanosti, celkových tržeb v průmyslu a počtu hostů v HUZ.

Tabulka 7: Ekonomické údaje v kraji Vysočina (Zdroj: ČSÚ, 2012; vlastní zpracování)

	Měřicí jednotka	Období	Hodnota ukazatele	Růst/Pokles v %
Regionální HDP	mil. Kč	2010	150 666	+2,4
Průměrná mzda	Kč	1. až 3. čtvrtletí 2011	21 249	+2,7
Obecná míra nezaměstnanosti	%	3. čtvrtletí 2011	6,2	-0,2
Tržby v průmyslu	mil. Kč	1. až 3. čtvrtletí 2011	82 243	+10,7
Počet hostů v HUZ		1. až 3. čtvrtletí 2011	288 538	+5,7

Míra registrované nezaměstnanosti je v rámci okresů na Vysočině nejvyšší v Třebíči (12,64 %), poté ve Žďáře nad Sázavou (10,04 %), v Havlíčkově Brodě (8,94%) a nejnižší

je v Jihlavě (8,31 %) a v Pelhřimově (6,04 %). Tyto údaje zveřejnil Český statistický úřad za rok 2011. (ČSÚ, 2012)

Pro Jihlavsko má velký význam strojírenský průmysl, protože největším zaměstnavatelem v okrese i celém kraji je firma Bosch Diesel, s.r.o. se sídlem v Jihlavě. K dalším významným zaměstnavatelům na Jihlavsku patří strojírenský podnik Motorpal Jihlava, producent automobilové osvětlovací techniky Automotive Lighting a společnost Kostelecké uzeniny, která je největší zpracovatelem masa v ČR.

Na Jihlavsku je charakteristický nižší podíl pracovníků v zemědělském a lesnickém sektoru, v oblasti obchodu a služeb, textilním a dřevařském průmyslu. Podíl pracovníků v průmyslovém sektoru je ve vztahu k počtu pracovníků v ostatních hospodářských sektorech značně nadprůměrný. Vysokou měrou je to zásluha výše zmíněného strojírenského průmyslu, dále také sklářského, potravinářského a elektrotechnického průmyslu. (Integrovaný plán rozvoje statutárního města Jihlavy, 2011)

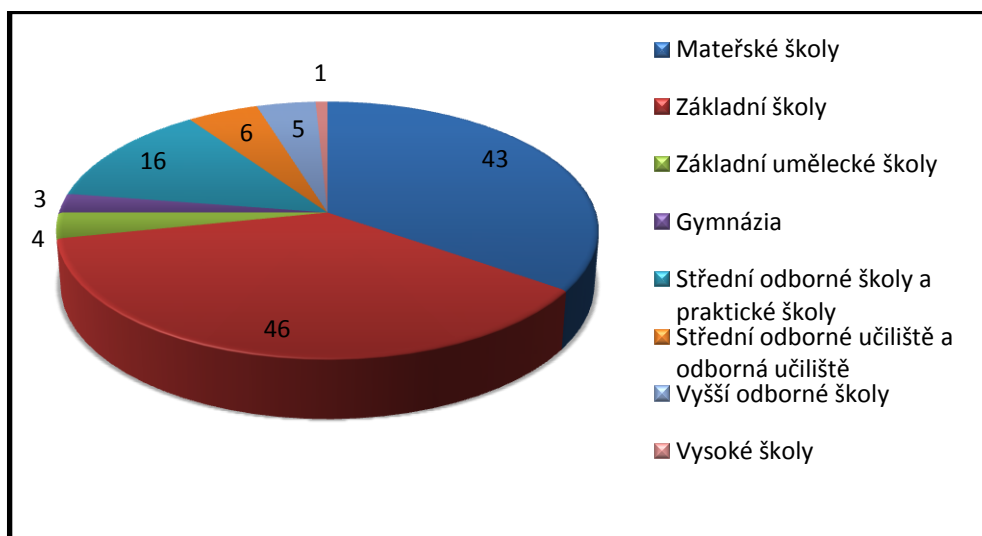
Pokud jde o počet registrovaných ekonomických subjektů v kraji Vysočina, řadí se region k 31. prosinci 2011 na předposlední místo s celkovým počtem 105 185 subjektů. Méně registrovaných ekonomických subjektů má pouze Karlovarský kraj, a to 83 396. Podrobnější údaje, týkající se jednotlivých okresů, jsou uvedeny v následující tabulce, týkají se 31. prosince 2010, novější údaje prozatím nebyly zveřejněny. Tabulka mimo jiné zohledňuje konkrétní právní formy v okresech kraje Vysočina. Nejvíce ekonomických subjektů se vyskytuje v okrese Žďár nad Sázavou a poté v okrese Jihlava. (ČSÚ, 2012)

Tabulka 8: Ekonomické subjekty podle okresů a vybraných právních forem k 31. 12. 2010 (Zdroj: ČSÚ, 2012)

Okres	Celkem	Právní formy					
		Soukromí podnikatelé			Právnícké osoby		
		Celkem	Živnostníci	Zemědělství podnikatelé	Celkem	Obchodní společnosti	Zahraniční osoby
Kraj Vysočina	103 510	82 992	75 078	3 539	20 518	7 621	2 618
Havlíčkův Brod	18 441	14 839	13 406	562	3 602	1 337	444
Jihlava	23 465	18 383	16 844	584	5 082	1 885	740
Pelhřimov	15 813	12 689	11 515	520	3 124	1 012	556
Třebíč	22 094	17 605	15 682	973	4 489	1 827	490
Žďár nad Sázavou	23 697	19 476	17 631	900	4 221	1 560	388

❖ Sociální předpoklady

Podle Českého statistického úřadu bylo v okrese Jihlava v období 2010/2011 evidováno nejvíce základních škol a mateřských škol, vysoká škola je v okrese pouze jedna, a to Vysoká škola Polytechnická.

Graf 1: Seznam školských zařízení v okrese Jihlava (Zdroj: ČSÚ, 2012; vlastní zpracování)

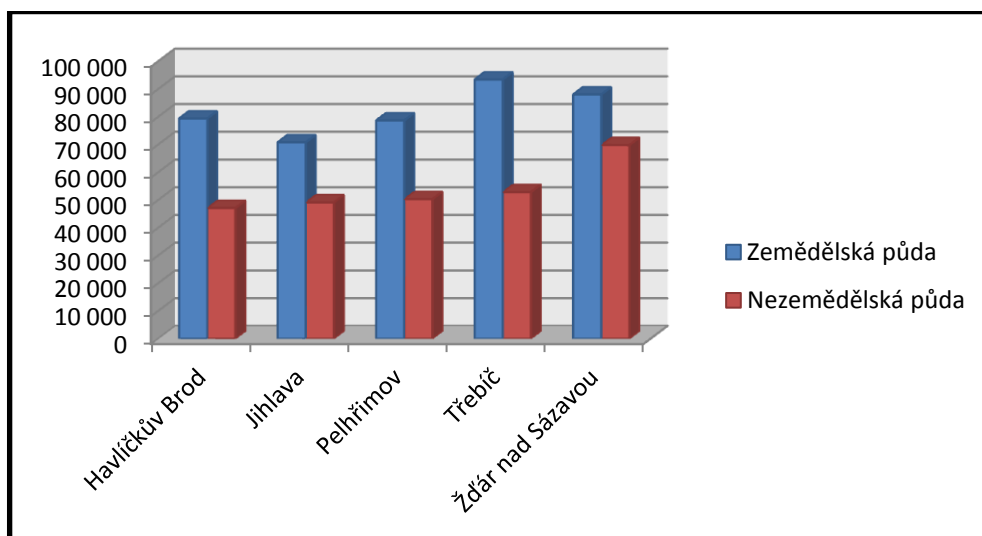
Pokud jde o zdravotní péči, nachází se v kraji Vysočina, šest nemocnic. Zřizovatelem pěti z nich je kraj Vysočina. Jedná se o nemocnice Jihlava, Havlíčkův Brod, Pelhřimov, Nové Město na Moravě, Třebíč. Nemocnice sv. Zdislavy je nestátní zdravotnické zařízení, její právní formou je akciová společnost. V roce 2010 bylo v kraji zřízených nemocnicích k dispozici 2828 lůžek, z nichž nejvíce lůžek poskytovala nemocnice Jihlava, a to 758. (Kraj Vysočina – Výroční zpráva, 2010)

❖ Životní prostředí

Kraj Vysočina patří k regionům s nejvyšší kvalitou životního prostředí u nás. Tato skutečnost je podložena pravidelným monitoringem Českého hydrometeorologického ústavu. Kraj se snaží udržet a nadále zlepšovat tento stav, proto svou pozornost věnuje nejen aglomeracím s nejvyšší hustotou obyvatelstva, ale i obcím s nízkým počtem obyvatel. V roce 2010 uskutečnila společnost ENVitech Bohemia s.r.o. měření znečištění ovzduší v průmyslové zóně města Jihlavy, kdy výsledky potvrdily dominantní faktor automobilové dopravy, především díky dálnici D1 a silnici I/38. Vzhledem k výhodné strategické poloze města není výjimkou časté dojíždění obyvatel za prací do Prahy či do Brna. (Kraj Vysočina – Výroční zpráva, 2010)

Okres Jihlava se řadí mezi oblasti s podprůměrnou koncentrací emisí oxidu siřičitého, uhelnatého a oxidů dusíku. Jelikož je město Jihlava označováno za průmyslové centrum vykazuje oproti jiným oblastem okresu zvýšené hodnoty těchto emisí. Problémem je však kvalita vody v řece Jihlava. I přes částečné zlepšení v posledních letech, patří stále k vodním tokům s vysokou úrovní znečištění. (Integrovaný plán rozvoje statutárního města Jihlavy, 2011)

Zemědělská půda zahrnuje ornou půdu, zahrady, ovocné sady a trvalé travní porosty. Oproti tomu k nezemědělské půdě patří lesní pozemky, vodní plochy, zastavěné a ostatní plochy. Zemědělská půda v kraji Vysočina zaujímá celkem 410 389 ha a nezemědělská půda 269 164 ha. Z grafu je zřejmé, že nejmenší podíl zemědělské půdy se vyskytuje v okrese Jihlava (70 791 ha) a nejvíce v okrese Třebíč (93 462 ha). Oproti tomu na nezemědělské půdě se z celého kraje nejvíce podílí okres Žďár nad Sázavou (69 796 ha). (ČSÚ, 2012)

Graf 2: Podíl zemědělské a nezemědělské půdy v okresech kraje Vysočina (Zdroj: ČSÚ, 2012)

5.1.2 Lokalizační předpoklady

Lokalizační předpoklady tvoří přírodní a společenské předpoklady, jejichž vymezení je podstatou pro projektovou část práce zabývající se Hornickou naučnou stezkou v Jihlavě. Projekt vychází z hornické minulosti Jihlavy jako královského horního města. Přírodní předpoklady poukazují na dřívější výskyt stříbrných rud, které se na Jihlavsku těžily již od 13. století. Součástí společenských předpokladů jsou kulturní zařízení a akce, mezi které se řadí muzeum Vysočiny, kde se nachází expozice Dolování stříbra a mincování v Jihlavě, jejíž prohlídka je součástí vnějšího okruhu Hornické naučné stezky (viz kapitola

9.2.1). Rovněž Jihlavský havířský průvod potvrzuje hornickou minulost města a populární ski areál Šacberk se nachází na svahu vrchu Rudný, kde je situován centrální okruh Hornické naučné stezky.

❖ Přírodní předpoklady

Jihlavsko patří k centrální části Českomoravské vrchoviny ležící na hranici mezi Čechami a Moravou. Pro pohoří je typický mírně zvlněný terén, z něhož stoupají ojedinělé vrcholky do výšky přes 700 až 800 m n. m. Nejvyššími vrchy jsou Javořice (837 m) poblíž Telče a Křemešník (765 m) v blízkosti Pelhřimova. V regionu Jihlavsko se nachází 30 maloplošných chráněných území s ojedinělými druhy fauny a flory, konkrétně se jedná o skalní a rašelinná stanoviště a geologické útvary.

Z horopisného hlediska patří oblast Jihlavska do tří celků Českomoravské vrchoviny. Hlavní část území tvoří Křižanovská vrchovina, Křemešnická vrchovina a Hornosázavská pahorkatina. Z geologického hlediska tvoří celou oblast horniny moldanubika Českého masivu, což je jedno z geologicky nejstarších území Evropy. V minulosti se na Jihlavsku dobývaly rudy s obsahem stříbra, olova, zinku a mědi. Na mnoho místech se dodnes získává stavební kámen, a to zejména žula. (David, Dobrovolná a Soukup, 2006)

V rámci přírodních předpokladů jsou níže přiblíženy hydrologické, klimatické předpoklady, fauna a flora v regionu Jihlavsko:

Hydrologické předpoklady

Územím protékají řeky Jihlava, Oslava, které patří do povodí Moravy a také řeky Sázava a Želivka, které patří do povodí Labe. Hlavní osu oblasti však tvoří řeka Jihlava, která na území regionu vstupuje v Horní Cerekvi a opouští ji v Třebíči. Mezi významnou přehradní nádrž patří Hubenov na Maršovském potoce o rozloze 47,5 ha. Nádrž představuje zdroj pitné vody pro Jihlavu. (David, Dobrovolná a Soukup, 2006)

Klimatické předpoklady

Jihlavsko představuje střed kraje Vysočina, který se nachází v mírně teplé podnebné oblasti. Nejvyšší část Hornosvratecké a Javořické vrchoviny patří do oblasti chladné. Mezi nejchladnější oblast patří Žďárské a Jihlavské vrchy s průměrnou roční teplotou okolo 5 °C. Průměrná roční teplota na Jihlavsku činí 6 až 8 °C a roční úhrn srážek je 500 až 800 mm. V regionu převládá západní až severozápadní směr větru. (Bukáček, 2011)

Flora

Složení místní flory je pestré. Převážnou část oblasti pokrývají lesy, avšak vzhledem ke kolonizaci regionu a zakládání měst došlo k jejich úbytku. Tyto úbytky byly nahrazeny novou výsadbou, v podobě smrkových a borových lesů. Ve středních a vyšších polohách se vyskytují buky a jedle. V údolích řek se nachází mnoho druhů bylin a v rybnících je mimo jiné možné spatřit leknín bělostný. (David, Dobrovolná a Soukup, 2006)

Fauna

Ze savců v regionu žije prase divoké, srnec obecný, ojediněle jelen evropský. Z šelem jezevec lesní, kuna lední a liška obecná, vzácně rys ostrovid. Jedlobukové lesy jsou domovem pro datla černého, žlunu šedou a další druhy ptactva. Ve vodních tocích žijí skokan hnědý, mlok skvrnitý, ledňáček říční, vydra říční. Na rybnících hnízdí labuť velká či kachna divoká. (David, Dobrovolná a Soukup, 2006)

❖ **Společenské předpoklady**

Návštěvnost památek

Návštěvnost památek v kraji Vysočina se propadla oproti roku 2010 až o 20 %. Příští sezónu by z tohoto důvodu mělo dojít k rozšíření nabídky doprovodných akcí a kasteláni se hodlají zaměřit zejména na rodiny s dětmi. Tradičně nejnavštěvovanější památkou na Vysočině je Státní zámek v Telči, jehož kastelán Bohumil Norek označil za důvod letošního nízkého počtu návštěvníků letní opravy silnic a tudíž značné omezení dopravní dostupnosti v regionu. (Poulová, 2011)

Níže uvedená tabulka se týká návštěvnosti památek na Jihlavsku mezi lety 2004 a 2010. Některé údaje nebyly doposud poskytnuty, především se jedná o návštěvnost památek za rok 2009 a 2010. Například důvodem poklesu návštěvníků v případě Domu Gustava Mahlera v roce 2009 byla jeho rekonstrukce a omezený provoz pro veřejnost. Údaje návštěvnosti aquaparku Vodní ráj jsou zveřejněny za krytou i venkovní část, přičemž podíl kryté části na celkové návštěvnosti je značně vyšší. Návštěvnost Státního zámku Telč zahrnuje i jednotlivé akce, které jsou na zámku každoročně pořádány. Největší návštěvnosti se kromě již zmíněného telčského zámku těší ZOO Jihlava, aquapark Vodní ráj a Muzeum Vysočiny.

Tabulka 9: Návštěvnost památek na Jihlavsku v letech 2004 až 2010 (Zdroj: Vysočina Tourism, 2011; upraveno autorem)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vyhlídková věž kostela sv. Jakuba Většího v Jihlavě	4 620	8 200	8 026	8 835	7 421	6 961	6 747
Jihlavské podzemí	16 000	16 000	16 000	16 000	16 000	16 000	14 000
Vyhlídková brána Matky Boží	-	-	-	-	5 214	-	5 555
Muzeum Vysočiny	62 987	66 466	62 023	70 719	71 518	152 374	18 507
Oblastní galerie Vysočiny	6 339	7 896	13 377	14 501	13 507	15 866	20 447
ZOO Jihlava	226 488	241 111	229 353	263 000	244 354	-	226 809
Dům Gustava Mahlera	3 361	3 175	2 704	2 736	377	6 995	4 386
Vodní ráj Jihlava	211 569	189 536	197 742	206 067	203 613	-	191 778
Horácké divadlo	57 119	61 540	57 203	54 726	57 552	58 650	56 924
Telčský zámek	98 029	95 419	90 221	105 182	64 628	-	-
Vyhlídková věž kostela sv. Jakuba v Telči	10 292	10 122	10 512	11 846	11 920	-	-
Vyhlídková věž kostela Sv. Ducha v Telči	2 977	2 054	2 789	3 939	4 397	-	4 307
Hrad Roštejn	30 867	31 148	31 229	32 008	36 494	-	-
Synagoga v Třešti	569	491	282	174	250	373	1 079

Kulturně historické památky

Kraj Vysočina je charakteristický jedním z největších počtů kulturních památek v rámci celé České republiky. Jádrem města Jihlavy je chráněno jako městská památková rezervace, neboť Jihlava patří k nejstarším a nejlépe dochovaným historickým městům v České republice. Ve městě se nachází také národní kulturní památky představující nejhodnotnější historické památky evidované v ústředním seznamu kulturních památek. Za nemovitou národní kulturní památku byl prohlášen kostel sv. Jakuba Většího. Movité národní kulturní památky se nachází na Vysočině pouze tři, a to přímo v krajském městě Jihlava. Jedná se o Sochu svaté Kateřiny, Jihlavskou Pietu a Přemyslovský kříž. Níže jsou uvedeny ty nejnavštěvovanější kulturně historické památky na Jihlavsku podle údajů z tabulky 9:

- **Kostel sv. Jakuba Většího v Jihlavě**

Dvě věže kostela tvoří zdaleka viditelnou dominantu města. Kostel byl již vysvěcen v roce 1257 a také sem v tomto roce byla přenesena fara. Na počátku 14. století došlo k postavení severní věže, která je v současnosti přístupná veřejnosti jako vyhlídková věž s výškou 63 m. O dalších sto let později došlo k vystavění jižní

zvonové věže. V roce 1563 byl do věže zavěšen druhý největší zvon na Moravě, a to zvon Zuzana, který je vysoký 1,82 m a váží 7086 kg. (TIC v Jihlavě)

- **Jihlavské podzemí**

Jihlavské podzemí představuje významnou památku města. Jedná se po Znojmu o druhý největší podzemní labyrint v České republice. Jeho délka je 25 km a zaujímá celkovou plochu 50 000 m². Chodby jsou raženy ve skále, a to v několika podlažích pod historickým jádrem města. Jihlavské podzemí je přístupné veřejnosti pouze s průvodcem. Zajímavostí a raritou podzemí je svítící chodba, která byla objevena speleology v roce 1978. (TIC v Jihlavě)

- **Brána Matky Boží v Jihlavě**

Brána Matky Boží představuje symbol města vystavěný již na počátku 2. poloviny 13. století. Rovněž se jedná o jedinou bránu, která se dochovala z pěti původních středověkých městských bran. Výška brány činí 24 m. Brána Matky Boží je přístupna veřejnosti jako vyhlídková věž. Disponuje výstavou reprodukcí obrazů akademického malíře Gustava Kruma „Z historie Jihlavy“. Další expozice s názvem Jihlavská pevnost dokumentuje vznik a vývoj opevnění v Jihlavě. (TIC v Jihlavě)

- **Telč**

Renesanční město Telč je součástí regionu Jihlavsko. Telč je významná svou historickou hodnotou, neboť v roce 1992 byla zapsána na seznam památek UNESCO. Telč je turisty vyhledávána pro rozlehlé náměstí s řadou dochovaných renesančních domů i pro telčský zámek, jehož předchůdcem byl hrad vybudovaný ve 2. polovině 14. století. Zámek prošel mnoha úpravami a přestavbami. Závěrečnou přestavbu vedl italský architekt Baldassare Maggi, který vytvořil patrové arkády, jimiž propojil severní a jižní část zámku. (Urban, 2008)

- **Hrad Roštejn**

Dodnes není přesně znám rok jeho vybudování. Historici se nakonec shodli na polovině 14. století. V 16. století se hrad dočkal přestavby na lovecký zámeček. Za přestavbou stál Zachariáš z Hradce, který kolem loveckého zámečku nechal vystavět oboru, jež se dochovala až do roku 1945. Nyní je prohlášena za přírodní rezervaci chránící bukový porost. V roce 1981 byl hrad po rekonstrukci zpřístupněn veřejnosti. (Urban, 2008)

- **Synagoga v Třešti**

Synagoga vznikla již v 17. století na náměstí Svobody, avšak po požáru města Třešť získala svou nynější podobu. Unikátní na synagoze je její podloubí, které jinde v České republice není. Uvnitř synagogy se nachází stálá expozice věnována životu místní židovské komunity a pobytu Franze Kafky. (Urban, 2008)

- **Hrad a zámek Polná**

Hrad a zámek v Polné prošel dlouholetým stavebním vývojem. Původně byl hrad vystavěn v gotickém stylu a později došlo k jeho renesanční přestavbě. Na hradě se dnes nachází Městské muzeum patřící k nejvýznamnějším na Vysočině. (Urban, 2008)

- **Zřícenina hradu Rokštejn**

Zřícenina se nachází v údolí říčky Brtnice a byla vybudována v polovině 13. století. Dochovala se pouze obytná věž hranolového tvaru. (Urban, 2008)

- **Jihlavská radnice**

Dnešní podoba radnice vznikla propojením tří měšťanských domů. Radnice má klasicistní fasádu a uvnitř budovy se nachází labyrint sálů a chodeb. (Urban, 2008)

- **Masarykovo náměstí v Jihlavě**

Jedná se o jedno z největších náměstí v České republice s délkou 325 m a šířkou 120 m. Uvnitř náměstí se nachází mariánský morový sloup, dvě kašny a obchodní dům Prior, který byl postaven v letech 1978 až 1983 a nahradil skupinu budov zvanou Krecl. (Urban, 2008)

- **Minoritský kostel**

Minoritský kostel Nanebevzetí Panny Marie pochází ze 13. století. Původně se jednalo o trojlodní baziliku s krátkou příčnou lodí. (Urban, 2008)

- **Brtnický zámek**

Zámek byl vystavěn v první polovině 15. století jako náhrada za zbořený hrad Rokštejn. (Urban, 2008)

- **Jihlavské hradby**

Hradby byly vybudovány okolo města Jihlavy před polovinou 13. století. Opevnění bylo 3 km dlouhé a tvořila ho vnitřní hradební zeď vysoká 6 m, široký parkán s parkánovou zdí a 7 m hluboký příkop. (TIC v Jihlavě)

Kulturní zařízení a akce

Jihlavsko disponuje rozsáhlou nabídkou kulturních zařízení a kulturních akcí. Nejvýznamnější muzea, galerie, expozice, festivaly a události jsou zmíněny níže. Kulturní zařízení a akce opět vycházejí z tabulky 9:

- **Muzeum Vysočiny**

Sbírkový tohoto regionálního muzea jsou umístěny ve dvou měšťanských renesančních domech. Stálé expozice se zaměřují na živou i neživou přírodu Českomoravské vrchoviny, chráněná území Jihlavska a také expozici týkající se jihlavského dolování a mincovnictví. Populární se stala expozice popisující historii Jihlavy od 16. do 19. století. (Urban, 2008)

- **Oblastní galerie Vysočiny**

Oblastní galerie obsahuje díla českých výtvarníků z období 19. a 20. století. Stejně jako Muzeum Vysočiny je galerie umístěna ve dvou měšťanských domech. První dům je historicky významný pro svůj krytý dvůr a rekonstruovanou původní výmalbu a druhý měšťanský dům se může pochlubit gotickým původem a uvnitř se rozkládající vysokou patrovou síní. (Urban, 2008)

- **Zoologická zahrada v Jihlavě**

Jedna z nejnavštěvovanějších zoologických zahrad v České republice se nachází v blízkosti historického centra města Jihlavy. Návštěvníci si mohou prohlédnout více než 150 druhů exotických zvířat. Zoologická zahrada se specializuje na chov kočkovitých šelem, opic a plazů. (ZOO Jihlava, 2011)

- **Dům Gustava Mahlera**

Světověznámý hudební skladatel se narodil v Kališti u Humpolce, avšak mládí strávil v Jihlavě. Stálá expozice umístěná v domě jeho dětství se věnuje Mahlerovu životu, který byl spjat s Jihlavou. Expozice je ozvláštněna multimediálním programem s možností poslechu Mahlerových děl. (Urban, 2008)

- **Horácké divadlo**

Horácké divadlo bylo původně založeno v Třebíči roku 1940, po válce však bylo přesídleno do Jihlavy. Budova divadla prošla mnoha rekonstrukcemi, poslední se uskutečnila v devadesátých letech. Návštěvníci si mohou vybrat mezi Velkou a Malou scénou s bohatým programem divadelních her a představení. (TIC v Jihlavě)

- **Jihlavský havířský průvod**

Vznik havířského průvodu souvisí s 1000. výročím založení města Jihlavy v roce 1799. Průvod se koná každé dva roky a připomíná tehdejší slávu a bohatství města Jihlavy a stal se velmi oblíbenou jihlavskou tradicí. (TIC v Jihlavě)

- **Mezinárodní festival dokumentárních filmů Jihlava**

Festival představuje největší událost svého druhu ve střední a východní Evropě a je slavností autorského dokumentárního filmu. Tento populární festival spolupracuje mimo jiné s MFF Karlovy Vary při organizaci panelu „Docu Talents from the East“ (Mezinárodní festival dokumentárních filmů Jihlava)

- **Regionální židovské muzeum**

Muzeum se nachází v Polné nedaleko u Jihlavy. Zdejší židovské ghetto patří k nejlépe dochovaným v České republice, i přesto, že bylo založeno již v roce 1681. V muzeu jsou dvě expozice, a to Příběh Leopolda Hilsnera a druhá expozice se zabývá historií místní židovské komunity. (Urban, 2008)

Sportovní zařízení a akce

- **Aquapark Vodní ráj**

Aquapark je situován na levém břehu řeky Jihlavy. Koupaliště tvoří celoročně provozovaná krytá část a venkovní areál otevřený v letních měsících. Využívaná jsou také hřiště pro tenis a volejbal. (Vodní ráj, 2000)

- **Ski areál Šachberk**

Lyžařský areál je situován 5 km od centra města Jihlavy na okraji místní části Zborná. Sjezdovka se vyskytuje na svahu vrchu Rudný. V okolí ski areálu se nachází vynikající podmínky pro vyznavače běžek. (Urban, 2008)

- **Horácký zimní stadion**

Stadion byl vybudován v letech 1954 až 1955. V roce 1967 byl zastřešen a v roce 1989 došlo k výstavbě venkovního kluziště a posilovny. Na stadionu působí hokejové mužstvo prvoligové Dukly Jihlavy. (TIC v Jihlavě)

- **Stadion FC Vysočina Jihlava**

Na stadionu působí jihlavské fotbalové mužstvo FC Vysočina Jihlava. Kapacita stadionu činí 4025 diváků. (TIC v Jihlavě)

5.1.3 Realizační předpoklady

Analýza předpokladů rozvoje cestovního ruchu bude zakončena přiblížením realizačních předpokladů v regionu Jihlavsko. Tyto předpoklady odhalí důvody nízké návštěvnosti regionu a tudíž nízkého povědomí o Hornické naučné stezce, jenž je součástí projektové části diplomové práce. Níže zmíněná dopravní infrastruktura, ubytovací a stravovací kapacity jsou slabým místem celého kraje Vysočina a tudíž představují překážku pro přilákání nových turistů, kteří by Hornickou naučnou stezku navštívili.

❖ Dopravní infrastruktura

Silniční doprava

Kraj Vysočina má strategicky výhodnou polohu, neboť přes jeho území vede dálnice D1 v celkové délce 92,5 km. Tato nejvýznamnější a nejvytíženější česká komunikace spojuje Prahu s Brnem a Ostravou. Její stavba byla dokončena v roce 1980, jako poslední úsek se dostavovala část u Humpolce. Toto výhodné dopravní spojení vytváří příznivé podmínky pro rozvoj cestovního ruchu, neboť Praha a Brno patří k turisticky vyhledávaným městům České republiky. Vysočina, a konkrétně město Jihlava, by se tak mohly stát součástí zahraničních zájezdů. (ČSÚ, 2009) Informace týkající se pozemních komunikací v jednotlivých okresech kraje Vysočina, jsou zachyceny v následující tabulce.

Tabulka 10: Pozemní komunikace v kraji Vysočina dle okresů (Zdroj: Kraj Vysočina – Výroční zpráva, 2010, s. 30)

Okres	Dálnice D1 délka km	I. třída délka km	II. třída délka km	III. třída délka km	Celkem délka km
Havlíčkův Brod	11,6	111,6	242,3	703,1	1 068,6
Jihlava	21,8	64,2	337,1	386,5	809,5
Pelhřimov	20,1	68,9	290,9	602,7	982,6
Třebíč	-	76,9	337,5	681,0	1 095,4
Žďár nad Sázavou	39,0	105,9	431,8	566,9	1 143,5
Celkem	92,5	427,4	1 639,5	2 940,2	5 099,6

Autobusová doprava

Podle Výroční zprávy kraje Vysočina z roku 2010 působí v kraji velcí, střední i drobní autobusoví dopravci. Mezi ty nejvýznamnější se řadí ICOM transport, a. s., Jihlava; TRADOBUS, s. r. o., Třebíč; ZDAR, a. s., Žďár nad Sázavou; Veolia Transport Východní Čechy, a. s., Chrudim. (Kraj Vysočina – Výroční zpráva, 2010)

Letecká doprava

V kraji Vysočina se nachází pět letišť se statutem veřejného letiště s travnatou vzletovou a přistávací dráhou (VPD) pro letadla do celkové hmotnosti 5 700 kg. Veřejné vnitrostátní letiště Jihlava je umístěno 4 km severovýchodně od Jihlavy. Letiště nabízí možnost ubytování až pro 32 osob a stravování je zajištěno prostřednictvím místní restaurace. (Krajský úřad kraje Vysočina, 2006)

Železniční doprava

Na Vysočině se nachází 592 km železničních tratí a hustota železniční sítě činí 0,086 km tratě/km². Tato hodnota představuje druhou nejnižší v celé České republice. Železniční síť pokrývá 195 ze 704 obcí kraje. (Kraj Vysočina – Výroční zpráva, 2010)

V kraji Vysočina působí v oblasti železniční dopravy dva přepravci. Jedná se o České dráhy a společnost Jindřichohradecké místní dráhy, což je první soukromý provozovatel veřejné železniční dopravy v Čechách. Nejdůležitější železniční uzel představuje v kraji město Havlíčkův Brod, krajské město Jihlava představuje dopravní uzel v autobusové dopravě. (Krajský úřad kraje Vysočina, 2006)

Městská hromadná doprava

V Jihlavě sahají počátky městské hromadné dopravy až do roku 1909. V současnosti zde jezdí více než 60 městských autobusů a trolejbusů na osmi autobusových a pěti trolejbusových linkách. Jihlava usiluje o ekologizaci městské hromadné dopravy, proto se rozhodla uskutečnit nákup deseti autobusů na pohon stlačeným zemním plynem. Projekt je spolufinancován Regionálním operačním programem Jihovýchod. (Dopravní podnik města Jihlavy, 2006)

Cyklodoprava

Na území České republiky bylo k 1. lednu 2011 zaznamenáno 1 903 km cyklostezek. Nejrozsáhlejší síť cyklostezek se vyskytuje na území hlavního města Prahy a ve Středočeském kraji. V rámci podílu jednotlivých krajů na celkové délce cyklostezek je na tom nejhůře Ústecký kraj, jehož podíl vykazuje pouhá 2, 3% a poté kraj Vysočina s 2,5 %. (Martinek, 2011)

Krajské město Jihlava se zabývá výstavbou cyklostezek od roku 2001, kdy vznikl 1. úsek „První cyklostezky“ vedoucí z městské části Staré Hory směrem k centru města o délce 600 m. Dále se vybuďovala cyklostezka o délce 1295 m mezi ulicemi Havlíčkova

a Humpolecká. Část cyklostezky vede velmi příjemnou lokalitou podél řeky Jihlavy. Na území města Jihlavy je 44 km značených cyklotras, 10 km cyklostezek a 0,8 km cykloobousměrek. Síť cyklostezek na Jihlavsku je zobrazena na obrázku 3. (TIC v Jihlavě)

Obrázek 3: Síť cyklostezek na Jihlavsku (Zdroj: TIC v Jihlavě)

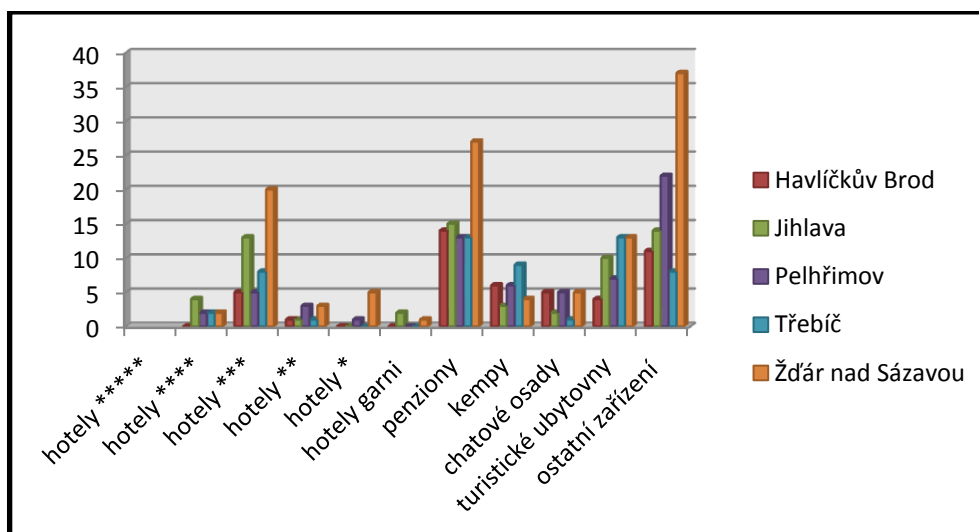
Ubytovací kapacity

Vysočina patří k méně významným oblastem cestovního ruchu v České republice, tradičně se řadí mezi nejméně navštěvované kraje. Celkový počet hromadných ubytovacích zařízení má kolísavou tendenci. Nejvíce HUZ bylo Českým statistickým úřadem zaznamenáno v roce 2006, a to 364. Poté došlo k mírnému poklesu a v roce 2010 se již jednalo o 346 zařízení. V počtu hromadných ubytovacích zařízení v rámci celé České republiky se v roce 2010 Vysočina řadila na poslední místa. Za Vysočinou se nacházel pouze Pardubický kraj (336), Ústecký kraj (327) a Olomoucký kraj (325). Celkový počet pokojů v kraji Vysočina zaznamenal značný nárůst a v roce 2010 bylo evidováno 6828 pokojů, což je nejvyšší údaj za posledních deset let. Stejný vývoj je patrný i u celkového počtu lůžek. Místa pro stany a karavany se od roku 2000 do roku 2010 více než zdvojnásobily.

Tabulka 11: Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v kraji Vysočina v letech 2000-2010 (Zdroj: ČSÚ, 2012)

Rok	Počet zařízení	Počet pokojů	Počet lůžek	Počet míst pro stany a karavany
2000	353	6090	18293	1749
2001	363	6127	18725	1647
2002	360	6036	18639	1991
2003	360	6171	18772	2044
2004	357	6179	18544	2938
2005	353	6397	18783	3150
2006	364	6624	19636	3150
2007	358	6622	19750	2974
2008	348	6481	19053	3119
2009	354	6706	19532	3139
2010	346	6828	19954	3319

V kraji se nenachází ***** hotel, což lze na jedné straně pokládat za velké negativum, avšak na straně druhé, se nabízí otázka, zda by se provoz takové kategorie HUZ v kraji vyplatil. Jak je již zmíněno na začátku kapitoly, Vysočina nepatří mezi vyhledávané turistické cíle a vždy se řadila mezi nejméně navštěvované kraje České republiky, z tohoto důvodu může být vybudování a provoz ***** hotelu velmi rizikový. Nejvíce HUZ má okres Žďár nad Sázavou (117) a poté Jihlava a Pelhřimov (shodně 64). V kraji Vysočina se nachází nejvíce penzionů, konkrétně 82 a poté *** hotelů, a to 51. V posledních deseti letech došlo k rostoucí tendenci v počtu ***** hotelů a *** hotelů, které zapříčinily pochopitelný pokles v počtu ** hotelů a * hotelů. Z těchto údajů se dají odvodit zvyšující se nároky zákazníků na poskytované služby vyplývající z růstu životní úrovně a vyšších příjmů obyvatelstva. Podrobnější údaje o kapacitě hromadných ubytovacích zařízení podle kategorie a okresů viz níže. (ČSÚ, 2012)

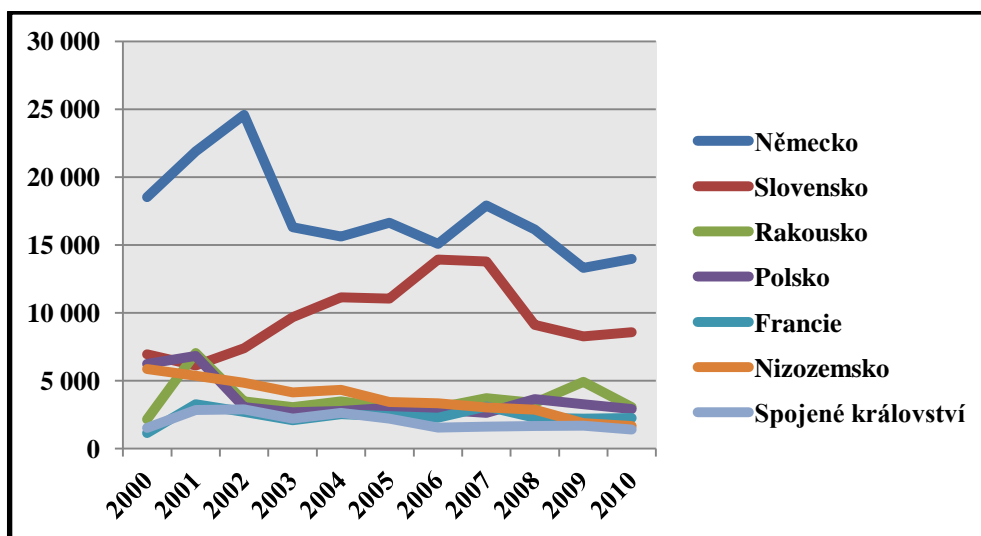
Graf 3: Kapacita hromadných ubytovacích zařízení cestovního ruchu podle kategorie a okresů k 31. 12. 2010 (Zdroj: ČSÚ, 2012; vlastní zpracování)

Následující tabulka zachycuje návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení podle jednotlivých okresů včetně vymezení celkového počtu hostů, celkového počtu přenocování, průměrného počtu přenocování a také průměrné délky pobytu. Na první pohled je patrný okres Žďár nad Sázavou, který ve všech kategoriích vykazuje nejvyšší hodnoty. Výjimku představují pouze nerezidenti, kteří nejvíce navštěvují okres Jihlava. Je to jistě dáno kvalitou služeb a vyšším počtem historických památek, kulturních a sportovních zařízení, neboť se v okrese vyskytuje krajské město. Průměrná délka pobytu činila v roce 2010 v České republice 4 dny. Na Vysočině turisté průměrně stráví 3,5 dne, což je podprůměrná a druhá nejnižší hodnota v rámci celé České republiky. Méně dní stráví turisté pouze v Jihomoravském kraji, a to 3 dny.

Tabulka 12: Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení cestovního ruchu podle okresů v roce 2010 (Zdroj: ČSÚ, 2012; vlastní zpracování)

Okres	Hosté	Nerezidenti	Přenocování	Nerezidenti	Průměrný počet přenocování	Průměrná délka pobytu (dny)
Vysočina	336 225	46 690	852 046	103 543	2,5	3,5
Havlíčkův Brod	45 833	5 348	116 182	13 450	2,5	3,5
Jihlava	67 491	18 152	151 059	34 762	2,2	3,2
Pelhřimov	45 233	6 992	118 950	17 632	2,6	3,6
Třebíč	45 708	5 677	110 484	14 482	2,4	3,4
Žďár nad Sázavou	131 960	10 521	355 371	23 217	2,7	3,7

Níže uvedený graf popisuje počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních podle zemí v kraji Vysočina. Z grafu jsou nejvíce viditelné datové řady znázorňující německé a slovenské návštěvníky. U obou řad je patrná kolísavá tendence. Nejvíce německých návštěvníků přijelo na Vysočinu v roce 2002, a to 24 573. V roce 2010 se jednalo o 13 967. Což je propad o více než deset tisíc návštěvníků. Oproti tomu slovenských turistů bylo nejvíce evidováno v roce 2006 a 2007, konkrétně se jednalo o 13 929 návštěvníků v roce 2006 a 13 780 v roce 2007. Od té doby byla patrná sestupná tendence až do roku 2010. Důvodem snížené návštěvnosti ze strany slovenských turistů může být finanční krize, ale také preference nových alternativních trhů cestovního ruchu. U ostatních národností je spíše patrná konstantní tendence v návštěvnosti kraje. Výjimku tvoří pouze Rakousko v roce 2009, kdy se na Vysočině ubytovalo 4 910 turistů a oproti roku 2008 došlo k nárůstu o více než 1 500 návštěvníků. I zde mohla být příčinou finanční krize, avšak v jiném směru než tomu bylo u slovenských turistů, kde došlo ke značnému poklesu návštěvnosti. Rakušané se v důsledku finanční krize rozhodli cestovat do finančně přijatelnějších oblastí, kterou pro ně představovala právě Česká republika.

Graf 4: Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních podle zemí v kraji Vysočina v letech 2000-2010
(Zdroj: ČSÚ, 2012; vlastní zpracování)

Podrobné informace týkající se národnostního složení turistů jsou evidovány pouze za jednotlivé kraje. Turistické informační centrum v Jihlavě, si již řadu let vede soukromou statistiku týkající se národnostního složení turistů, kteří toto informační centrum navštívili. Z níže uvedené tabulky vyplývají podobné závěry jako z krajské statistiky počtu hostů v HUZ podle zemí. Návštěvníci z Německa a Velké Británie navštívili turistické informační centrum nejvíce. Je pochopitelné, že slovenští turisté nemají problémy

s jazykovou bariérou, tudíž turistické informační centrum nenavštěvují. Údaje za rok 2011 jsou evidována k 31.10.

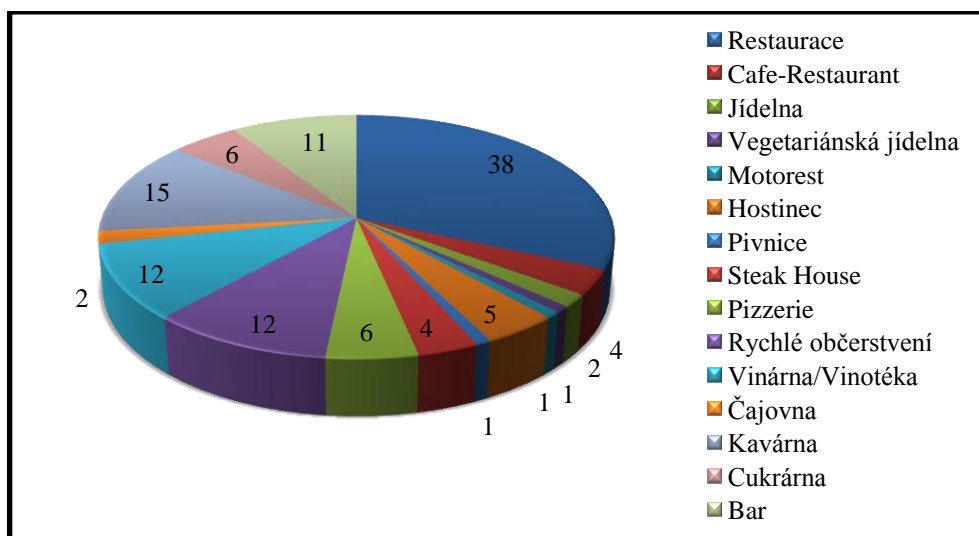
Tabulka 13: Návštěvnost turistického informačního centra v Jihlavě dle národnostního složení (Zdroj: TIC v Jihlavě; vlastní zpracování)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Cizinci	1 586	1 829	2 285	2 680	1 306	1 180	1 627	1 427	1 242	1025
Tuzemci	9 022	9 537	10 300	12 069	13 769	11 114	16 006	22 342	20 917	15326
Celkem	10 608	11 366	12 585	14 749	15 075	12 294	17 633	23 769	22 159	16351
Němci	741	845	1014	1144	501	478	538	564	493	454
Angličani	345	425	598	594	316	296	347	252	234	219
Nizozemci	287	298	411	563	360	197	182	99	76	57
Francouzi				155	25	51	75	146	96	108
Rusové				27	4	18	25	37	89	46
Ostatní	213	261	262	197	100	140	195	329	254	141
Celkem	1586	1829	2285	2680	1306	1180	1362	1427	1242	1025

Stravovací kapacity

Český statistický úřad uveřejnil v roce 2001 podrobný seznam stravovacích zařízení v jednotlivých krajích České republiky. Jednalo se o jednorázové statistické šetření s cílem zjistit počet stravovacích zařízení a jejich lokalizaci, která je úzce spjata s hustotou osídlení a atraktivitou dané destinace. Od roku 2001 podrobné šetření český statistický úřad neuskutečnil. V následující tabulce je uveden aktuální seznam a počet stravovacích zařízení města Jihlavy, který je zpracován na základě údajů Turistického informačního centra v Jihlavě. Jihlava je jádrem regionu Jihlavska, tudíž se zde vyskytuje větší a rozmanitější počet stravovacích zařízení než v blízkém okolí.

V grafu je uvedený počet stravovacích zařízení v příslušné kategorii. Nejvíce se v Jihlavě nachází restaurací, konkrétně 38. Existuje zde čínská restaurace, vinný restaurant, jihoamerická a kubánská restaurace, taneční restaurace, pivovarská restaurace či středověká restaurace. Jihlava disponuje širokou nabídkou vináren, rychlého občerstvení a kaváren. V posledních letech došlo k vybudování stále vyhledávanějších Steak Housů a rozšíření nabídky barů. Jihlava, jako krajské město Vysočiny, dbá na zvyšování kvality poskytovaných služeb v jednotlivých provozovnách.

Graf 5: Počet stravovacích zařízení v Jihlavě (Zdroj: TIC v Jihlavě; vlastní zpracování)

5.2 Zhodnocení potenciálu pro rozvoj cestovního ruchu

Vysočina, konkrétně oblast Jihlavsko, skrývá velký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu. Nabízí turistům celoroční vyžití v podobě kulturních, historických památek i přírodních atrakтивit. Vysočina je známa pro jedno z nejčistších životních prostředí v České republice a turisté tak mohou zavítat do četných chráněných území, přírodních parků i rezervací. Velkým lákadlem pro turisty je renesanční město Telč, zapsané od roku 1992 na seznam světového a kulturního dědictví UNESCO. Světového významu se těší i festival dokumentárních filmů Jihlava, který patří k nejvýznamnějším událostem svého druhu ve střední a východní Evropě.

Jihlavsko poskytuje řadu možností pro turisty upřednostňující aktivní formy cestovního ruchu. Region nabízí rozsáhlou síť sportovních zařízení a vzhledem k vysoké přírodní hodnotě je ideální volbou pro milovníky pěší turistiky a cykloturistiky. Českomoravská vrchovina skýtá vzhledem k svému hornatému povrchu podmínky pro vyznavače náročnějšího terénu. V roce 2010 došlo k výstavbě nových cyklostezek a k realizaci projektu Stezka přátelství mezi městy Jihlava, Třebíč a rakouským městem Raabs. Oblíbě se začíná těšit také hipoturistika a to díky rozvíjejícímu se značení jezdeckých tras. V roce 2010 a 2011 bylo na Vysočině vybudováno 864,5 km jezdeckých stezek, podél nichž se nachází jezdecké stanice umístěné každých 20 až 30 km na značených stezkách.

Vysočina nabízí díky svému reliéfu možnosti i pro vyznavače zimní turistiky. Region disponuje rozsáhlou sítí upravených běžeckých tratí. Centrum zimních sportů představují Žďárské Vrchy a Nové Město na Moravě, kde se každým rokem pořádá Zlatá lyže

Vysočiny. V oblasti sjezdového lyžování jsou přímo na Jihlavsku populární ski areály Čerínek, Křemešník a Šacberk. I vodácká turistika je velmi vyhledávána, zejména díky řece Sázavě. Mezi další, u turistů populární řeky na Vysočině, patří Doubrava, Jihlava, Svratka, Oslava a Dyje.

Vysočina má vzhledem k přírodním podmínkám velký potenciál pro rozvoj venkovské turistiky. Důvodem je mimo jiné fakt, že téměř 50 % obyvatel regionu žije na venkově. Vyskytují se zde tedy vynikající předpoklady pro rozvoj venkovských ubytovacích zařízení a agroturistiky. Vyznavači ekoturistiky se mohou ubytovat na rodinné ekofarmě v Chadimově Mlýně v Horních Dubenkách na Jihlavsku.

Pro cestovní ruch nejsou důležité pouze přírodní a lokalizační podmínky, ale také ubytovací, stravovací zařízení a dopravní infrastruktura regionu. Pro dopravu na Vysočině má největší význam dálnice D1, která spojuje západ a východ České republiky. Dopravní obslužnost je v regionu zajištěna autobusovou a železniční dopravou, nýbrž velké negativum představuje mnohdy špatný stav pozemních komunikací.

Rozvoji cestovního ruchu v regionu brání kromě výše uvedené dopravní infrastruktury také současná situace v oblasti ubytovacích a stravovacích zařízení. Celkový počet hromadných ubytovacích zařízení činil v roce 2010 na Vysočině 346. Méně ubytovacích zařízení měl pouze Pardubický, Ústecký a Olomoucký kraj. V případě kategorie HUZ se v regionu nejčastěji vyskytují penziony a *** hotely. Kraj Vysočina podle statistik není turistickým lákadlem pro nerezidenty, což potvrzuje fakt, že v roce 2010 nejméně hostů zavítalo právě na Vysočinu, do Pardubického a Ústeckého kraje. Kraj se také potýká s problémem krátkodobého pobytu turistů, neboť na Vysočině stráví turisté průměrně 3,5 dne a konkrétně v Jihlavě 3,2 dne. Průměr České republiky však činí 4 dny. Ze zahraničních návštěvníků nejčastěji jezdí na Vysočinu turisté z Německa a Slovenska. V rámci zvýšení návštěvnosti je třeba vytvářet specifické produkty cestovního ruchu, které by oslovily zahraniční návštěvníky a prodloužily tak jejich průměrný pobyt v regionu (tradice, kultura, festivaly, slavnosti). V oblasti stravovacích zařízení představuje příležitost pro rozvoj cestovního ruchu zvyšování kvality a rozsahu nabídky poskytovaných služeb. Velkým lákadlem mohou být pro turisty jedinečné produkty místní gastronomie.

Závěrem lze říci, že Jihlavsko má příznivé podmínky pro rozvoj aktivního cestovního ruchu, především se jedná o rozvoj cykloturistiky, pěší turistiky, hipoturistiky, sjezdového a běžeckého lyžování a v neposlední řadě agroturistiky. Vzhledem k vysoké historické

hodnotě regionu, není na místě opomenout poznávací cestovní ruch, zaměřený na kulturně historické památky či kulturní zařízení, tradice a festivaly.

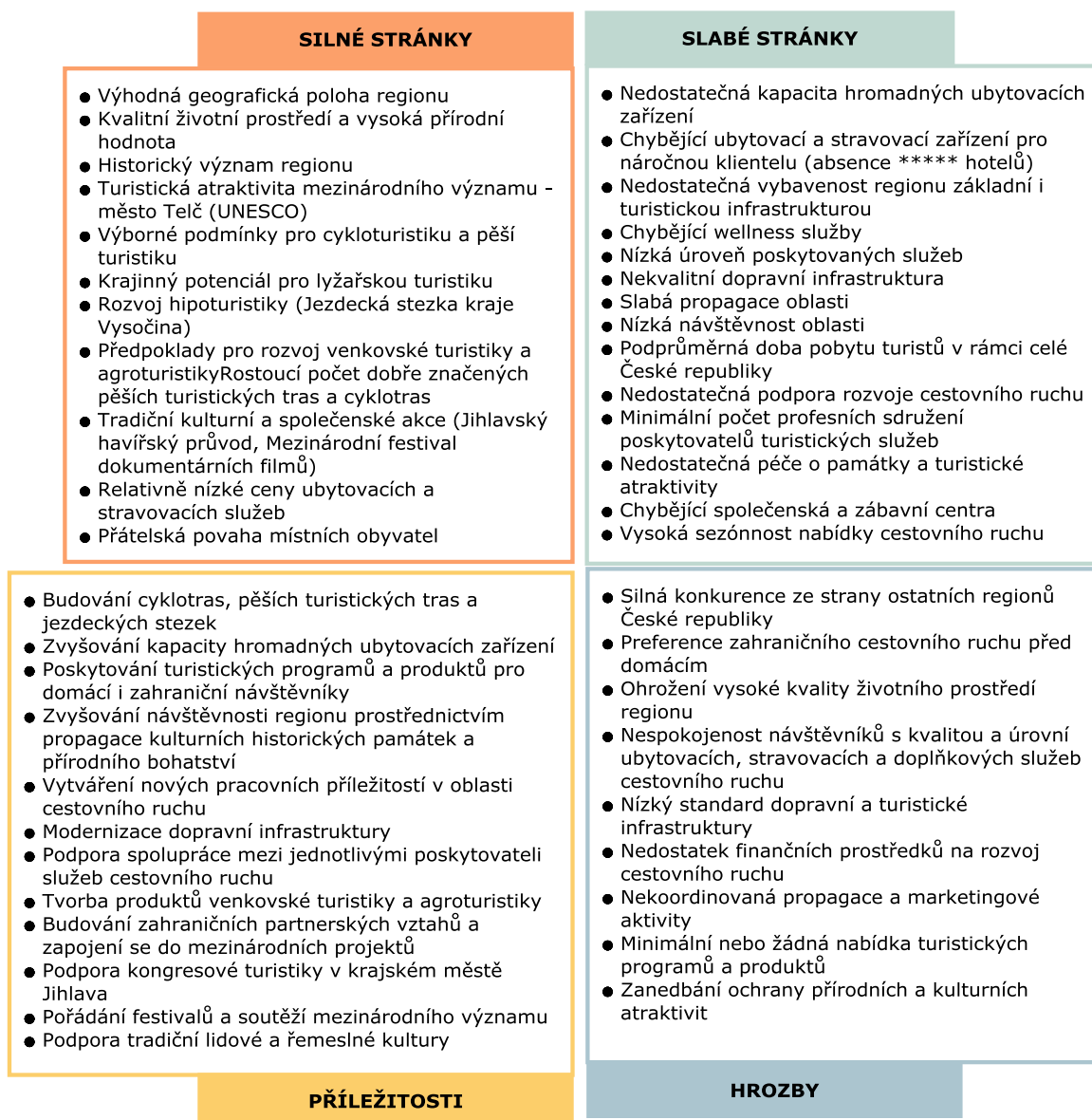
Nejen Jihlavsko, ale celý kraj Vysočina má výborné předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu, omezení ovšem představuje nedostatečně rozvinutá turistická infrastruktura. Vysočina se řadí na poslední místa v počtu hromadných ubytovacích zařízení, počtu přenocování turistů a také průměrné doby pobytu návštěvníků. Je třeba zkvalitnit a rozšířit síť ubytovacích a stravovacích zařízení a zaměřit se na výraznější propagaci celé oblasti.

Faktory související s projektovou částí:

- Výborné podmínky pro cykloturistiku a pěší turistiku vyplývající z přírodních předpokladů (viz kapitola 5.1.2)
- Potenciál pro rozvoj poznávací turistiky souvisejí s historickou hodnotou regionu (viz kapitola 5.1.2)
- Ski areál Šacberk nacházející se v oblasti vrchu Rudný, kterým vede centrální okruh HNS (viz kapitola 5.1.2)
- Velmi dobrá dopravní dostupnost regionu díky dálnici D1 (viz kapitola 5.1.3)
- Nedostatečně rozvinutá turistická infrastruktura (viz kapitola 5.1.3)

6 SWOT ANALÝZA REGIONU JIHLAVSKO

SWOT analýza regionu Jihlavsko slouží k objektivnímu zhodnocení současného stavu a vymezení oblastí, které vyžadují, popřípadě v budoucnu budou vyžadovat zvýšený zájem a podporu.

Obrázek 4: SWOT analýza Jihlavska (Zdroj: Aktualizace programu rozvoje kraje Vysočina – SWOT analýza)

6.1 Zhodnocení SWOT analýzy

Ze silných stránek mají pro rozvoj cestovního ruchu největší význam přírodní podmínky Českomoravské vrchoviny, které jsou ideální pro vyznavače cykloturistiky a pěší turistiky. Aktivní síť běžeckých tras spolu s kvalitními ski areály podtrhuje význam sportovní

turistiky pro region Jihlavsko. Za silnou stránku v rámci cestovního ruchu lze jistě označit i velký počet kulturně historických památek, kterým region disponuje.

Za největší nedostatek regionu je označována nekvalitní dopravní infrastruktura, která brání rozvoji cestovního ruchu. Rovněž nelze opomenout nedostatečnou kapacitu hromadných ubytovacích zařízení a nízkou úroveň poskytovaných služeb, která spočívá v mnohdy výrazných rozdílech mezi jednotlivými poskytovanými službami. Z těchto slabých stránek vyplývá nízká návštěvnost oblastí a to především ze strany zahraničních návštěvníků.

Příležitosti regionu vychází z jeho silných stránek, kterými jsou především vhodné podmínky pro cykloturistiku a pěší turistiku. V rámci podpory těchto aktivních forem cestovního ruchu je třeba klást důraz na budování cyklotras a pěších turistických tras. Příležitostí pro zvýšení návštěvnosti je vytváření specifických programů, které by přilákaly domácí i zahraniční turisty a prodloužily tak jejich podprůměrné doby pobytu, např. se jedná o programy zaměřené na kulturní dědictví regionu nebo jeho místní gastronomii. Příležitostí, která by zapříčinila příliv turistů do oblasti, je modernizace dopravní infrastruktury, které představuje nejvýraznější slabou stránku regionu.

Hrozbu tvoří především nespokojenost návštěvníků s kvalitou a úrovní poskytovaných služeb v oblasti cestovního ruchu. Z této hrozby se odvíjí pokles návštěvnosti regionu a preference alternativních trhů cestovního ruchu, ať domácích či zahraničních. Region má jedno z nejčistších životních prostředí v celé České republice, které by mohlo být ohroženo nadměrným přílivem turistů do oblasti, popřípadě výstavbou nových ubytovacích a stravovacích zařízení.

7 VÝZKUM PŘEDPOKLADŮ ROZVOJE TRVALE UDRŽITELNÉHO CESTOVNÍHO RUCHU V REGIONU

Podstatou následující analýzy je vyhodnocení dotazníků určených pro rezidenty a nerezidenty regionu Jihlavsko. Výsledky zdůrazní přednosti regionu a také jeho nedostatky, které je třeba v rámci rozvoje trvale udržitelného cestovního ruchu omezit, popřípadě zcela odstranit.

7.1 Analýza návštěvnosti

V rámci realizace analýzy návštěvnosti v regionu Jihlavsko byly administrovány dva dotazníky. Jeden dotazník byl určen pro stálé obyvatele, tedy rezidenty a druhý pro návštěvníky regionu, tedy nerezidenty. Dotazníky byly distribuovány v elektronické podobě prostřednictvím dotazníkové služby Vyplňto.cz a také formou osobního dotazování. Na internetových stránkách dotazníkové služby Vyplňto.cz byly dotazníky umístěny po dobu jednoho měsíce od 6. ledna do 2. února 2012. Během této doby na dotazník pro obyvatele regionu Jihlavsko odpovědělo 103 respondentů a na dotazník pro návštěvníky regionu Jihlavsko odpovědělo 51 respondentů. Zbývající respondenti byli osloveni osobním dotazováním. Celkový počet dotázaných činil 121 u dotazníku pro obyvatele a 62 u dotazníku pro návštěvníky regionu Jihlavsko.

Počet otázek a jejich zaměření v dotazníku pro obyvatele regionu Jihlavsko

- celkem deset otázek
- pět otázek orientujících se na cestovní ruch a na subjektivní vnímání cestovního ruchu oslovenými respondenty
- dvě otázky zabývající se Hornickou naučnou stezkou v Jihlavě, která je obsahem projektové části
- tři otázky zabývající se osobními údaji respondentů

Počet otázek a jejich zaměření v dotazníku pro návštěvníky regionu Jihlavsko

- celkem šestnáct otázek
- deset otázek zabývajících se důvody pro návštěvu regionu a subjektivním vnímáním regionu návštěvníky
- dvě otázky zabývající se Hornickou naučnou stezkou v Jihlavě, která je obsahem projektové části

- čtyři otázky zabývající se osobními údaji respondentů

Pro oba dotazníky bylo společných devět otázek. Všechny otázky byly koncipovány jako uzavřené, respondent tedy vybíral z předem určených variant. Pouze u otázky „Co regionu podle Vás nejvíce schází?“ bylo možné vybrat až tři odpovědi. A pokud na otázku „Znáte Hornickou naučnou stezku v Jihlavě?“ odpověděl respondent ne, nebyl povinen odpovídat na následující otázku týkající se původu prvotních informací o stezce. Toto se týkalo obou dotazníků. Avšak v případě dotazníku určeného pro návštěvníky regionu Jihlavsko, mohl respondent u otázky č. 1, 3 a 5 zvolit více odpovědí.

7.2 Vlastní výzkum

Mezi hlavní cíle výzkumu patřilo zhodnocení postavení cestovního ruchu v regionu. Jak je již v diplomové práci uvedeno (viz kapitola 5.1.3), kraj Vysočina patří mezi nejméně navštěvované kraje České republiky. Na pomyslném chvostu se nachází v případě průměrné doby pobytu návštěvníků, v počtu přenocování, v počtu příjezdu zahraničních turistů či celkovém počtu hromadných ubytovacích zařízení. Průzkum měl poukázat na skutečnosti, proč tomu tak je. Vedlejším cílem průzkumu bylo zjistit povědomí o Hornické naučné stezce, neboť projekt rozšíření a obměny této naučné stezky je obsahem projektové části.

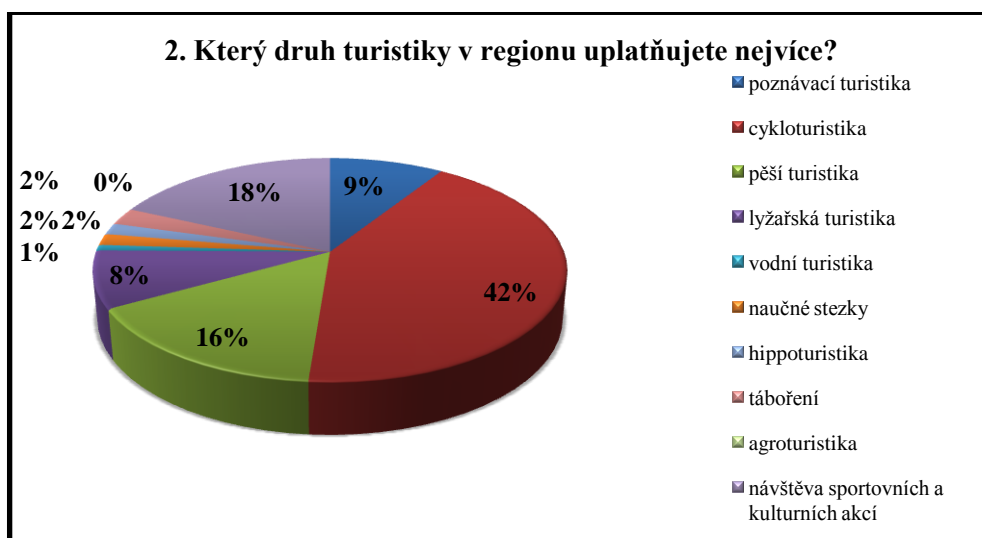
7.2.1 Vyhodnocení dotazníků

Podstatou praktické části diplomové práce je projekt Hornické naučné stezky v Jihlavě. Z tohoto důvodu jsou níže uvedeny pouze grafy s přímou vazbou na projekt. Vyhodnoceny byly pouze otázky, které mají pro projektovou část největší význam a staly se tak podkladem pro navrhované řešení. Zbývající výsledné grafy jsou uvedeny v příloze PII a PIV.

Dotazník pro obyvatele regionu Jihlavsko

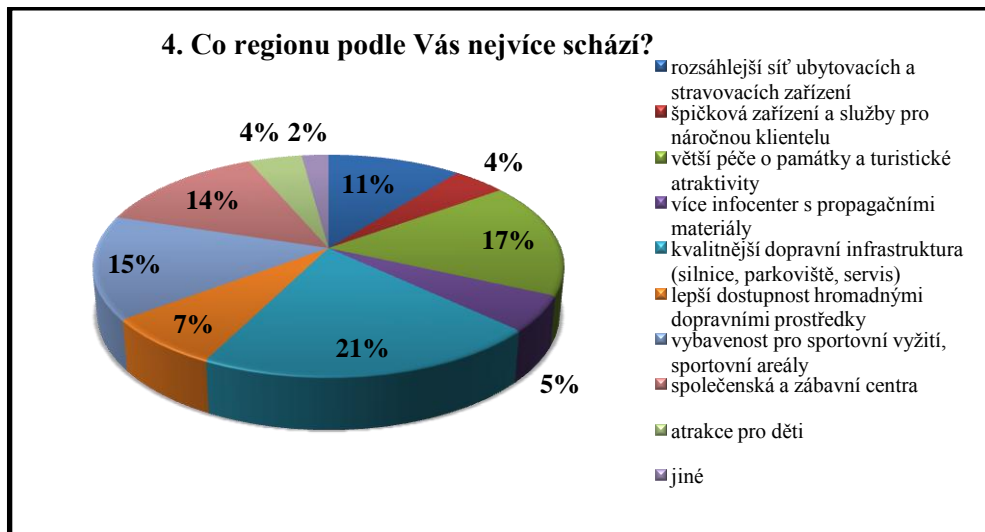
Otázka v níže uvedeném grafu se zaměřila na nejvíce uplatňovaný druh turistiky v regionu. Se značnou převahou se jedná o cykloturistiku (42%). Právě tento druh cestovního ruchu spadá do oblasti aktivní turistiky a právě podmínky Českomoravské vrchoviny pro ni skýtají ideální potenciál. Představitelé Jihlavska si uvědomují, jaké možnosti hornatý povrch pro turisty představuje, a proto dochází k výstavbě nových cyklostezek a rozšiřuje se síť turisticky značených tras. Velký podíl v grafu zaujímá i návštěva sportovních a kulturních akcí, a to celých 18 %. V této oblasti má primární postavení krajské město

Jihlava, kde se soustřeďuje nejvíce akcí tohoto druhu. Další nejčastěji voleným druhem turistiky byla pěší turistika (16 %), která rovněž vychází z příhodných přírodních podmínek Českomoravské vrchoviny. Poznávací turistika představuje v grafu 9 %. Jedná se o významný podíl, který souvisí s historickou hodnotou regionu a s velkým množstvím kulturně historických památek. I přes rozvoj jezdeckých stezek se hipoturistika netěší velké oblibě a agroturistiku nepreferuje ani jeden z oslovených respondentů. Důvodem je jistě začínající trend těchto forem cestovního ruchu.

Graf 6: Otázka č. 2 (Zdroj: autor)

V pořadí čtvrtá otázka v dotazníku umožňovala vzhledem ke své rozsáhlosti označení až tří odpovědí. Respondenti měli zvolit, co Jihlavsku nejvíce schází. Jednalo se především o kvalitnější dopravní infrastrukturu, kterou vybralo 21 % dotázaných. Špatná kvalita silnic je jistě dána i geomorfologickými předpoklady a drsnými podmínkami Českomoravské vrchoviny, avšak právě infrastruktura je jedním z kritérií rozvoje cestovního ruchu. 17 % dotázaných uvedlo, že je třeba věnovat větší péči o památky a turistické atraktivity a 15 % pokládá za nedostatečnou vybavenost pro sportovní vyžití, sportovní areály. Většinu dotázaných rovněž v regionu schází společenská a zábavní centra (14 %) a rozsáhlejší síť ubytovacích a stravovacích zařízení (11 %). Všechny výše uvedené skutečnosti tvoří významný předpoklad pro rozvoj cestovního ruchu a je patrné, že region Jihlavsko nedisponuje odpovídajícími podmínkami v této oblasti. Sekundární nabídka cestovního ruchu představuje faktor po přilákání turistů a tudíž bez zajištění kvalitních doprovodných služeb cestovního ruchu, nemůže dojít k výraznějšímu zvýšení návštěvnosti celé oblasti. Skutečnosti, které z grafu vyplývají, pouze potvrzující důvody, proč kraj Vysočina patří k nejméně navštěvovaným krajům z celé České republiky.

Graf 7: Otázka č. 4 (Zdroj: autor)

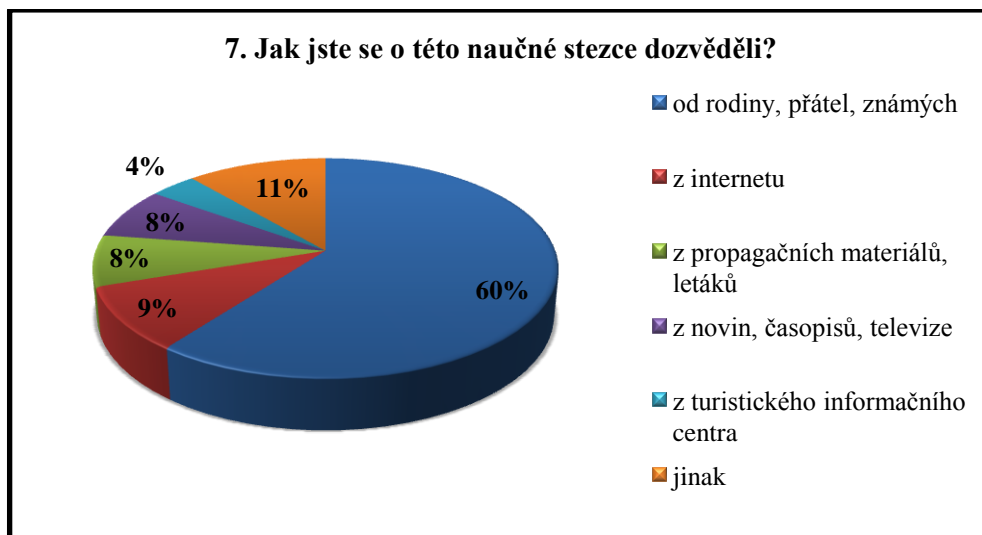
Účelem níže zmíněné otázky bylo zjistit, nakolik je známa Hornická naučná stezka mezi obyvateli Jihlavska. Z odpovědí respondentů vyplynulo velmi nízké povědomí o této stezce, neboť 44 % uvedlo, že naučnou stezku zná a až 56 % uvedlo opak. Je tedy patrné, že propagace naučné stezky nebyla úspěšná, přitom poukazuje na hornickou tradici města Jihlavy, která by zaujala celou řadu vyznavačů historie a přilákala mnoho turistů.

Graf 8: Otázka č. 6 (Zdroj: autor)

Druhá otázka týkající se Hornické naučné stezky zjišťovala, jak se o této stezce respondenti dozvěděli. Nejvíce rezidentů získalo o stezce informace od rodiny, přátel či známých, konkrétně 60 %. Druhý největší podíl v grafu tvořila možnost jinak s 11 %. Variantu internet, propagační materiály a letáky, noviny, časopisy a televizi zvolil podstatně nižší počet respondentů. Nejméně dotázaných však označilo možnost turistického informačního centra, a to 4 %. Z výsledků je zřejmé, že propagace Hornické

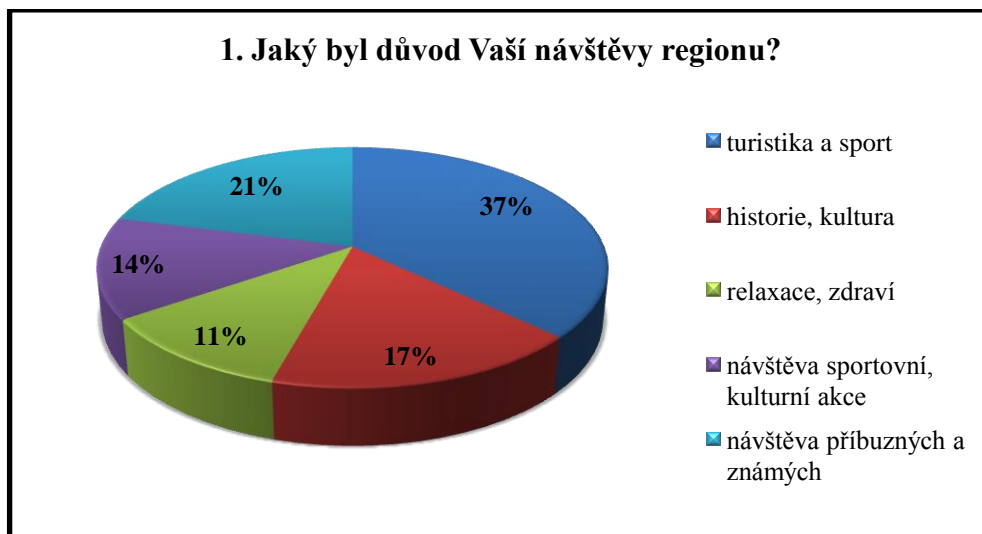
naučné stezky nebyla efektivní a povědomí o ní je šířeno pouze mezi obyvateli Jihlavska. Nejdůležitějším zprostředkovatelem pro poskytování informací o naučné stezce by mělo být turistické informační centrum, které paradoxně označilo nejméně oslovených. Z tohoto důvodu bude na TIC v Jihlavě volně k dispozici brožurka Hornická naučná stezka. (viz kapitola 9.3)

Graf 9: Otázka č. 7 (Zdroj: autor)

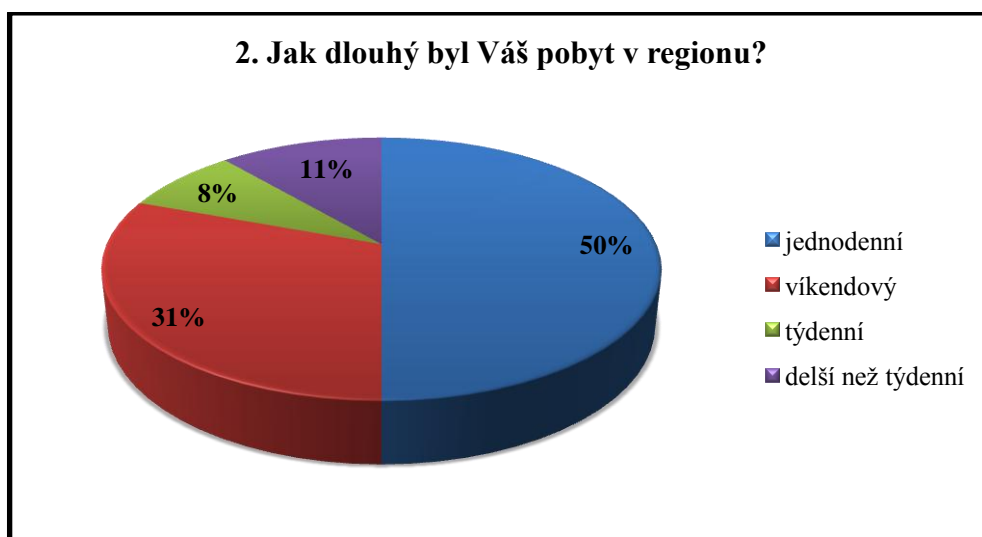
Dotazník pro návštěvníky regionu Jihlavsko

První otázka dotazníku potvrdila význam aktivního cestovního ruchu, neboť jako důvod návštěvy regionu uvedlo až 37 % dotázaných turistiku a sport. Dalším častým důvodem byla návštěva příbuzných a známých, která v grafu činila 21 %. Z toho lze odvodit skutečnost, že někteří rezidenti se z regionu přestěhovali a na Jihlavsko se vrací kvůli návštěvě svých rodin. Mezi další důvody návštěvy regionu se řadily historie, kultura (17 %), což vyplývá z historické hodnoty regionu a existence celé řady kulturně historických památek. Značný počet respondentů (14 %) navštěvuje Jihlavsko za účelem účasti na sportovních a kulturních akcích, které se převážně pořádají v krajském městě Jihlava. Nejméně oslovených označilo v dotazníku možnost relaxace a zdraví, a to pouhých 11 %. Důvodem je jistě absence wellness služeb v regionu.

Graf 10: Otázka č. 1 (Zdroj: autor)

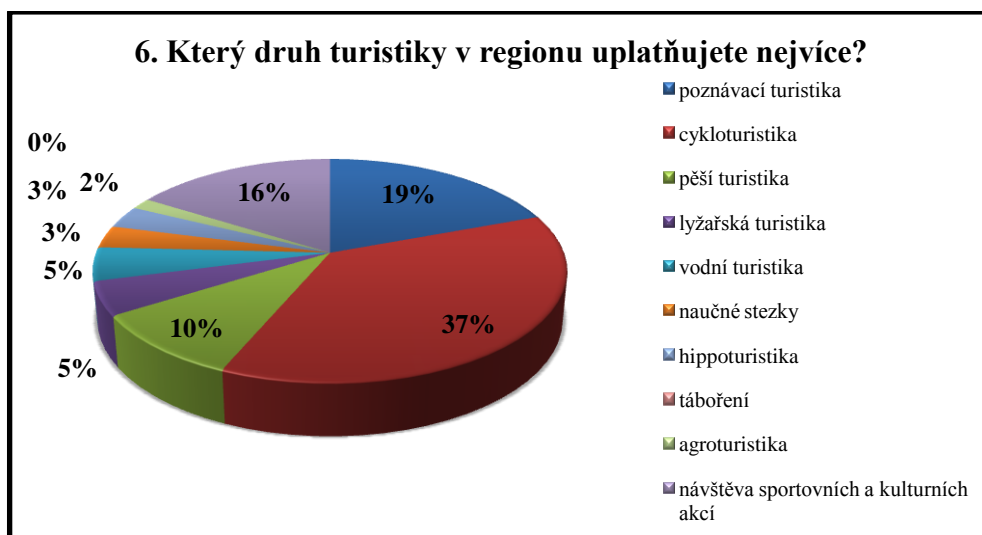
Další otázka zkoumala průměrnou délku pobytu návštěvníků v regionu Jihlavsko. Nejčastěji se jedná o jeden den (50 %), poté o víkend (31 %). Menší podíl v grafu zaujímá možnost týdenního (8 %) a delšího pobytu (11 %). Návštěvníci do oblasti jezdí zejména za turistikou, jak vyplývá z výše uvedeného grafu. Jednodenní pobyt v regionu je optimální právě pro aktivní cestovní ruch, a to v podobě cykloturistiky nebo pěší turistiky. Na druhé straně jako důvod tak nízké doby pobytu může být nedostatečná kvalita a malý počet ubytovacích a stravovacích zařízení. Neboť tento problém je palčivým tématem bránícím rozvoji cestovního ruchu v regionu.

Graf 11: Otázka č. 2 (Zdroj: autor)

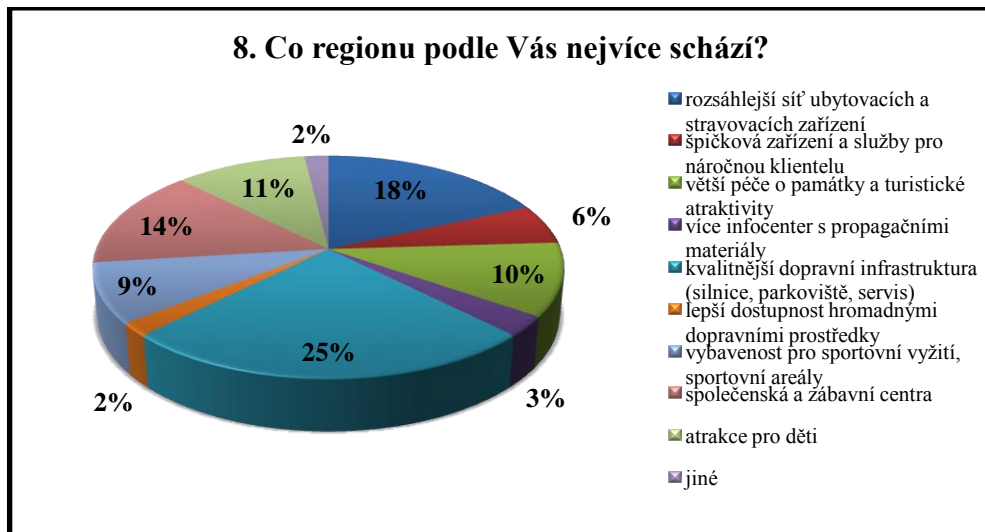
Stejně jako v dotazníku určeném pro rezidenty Jihlavska, obsahoval i tento dotazník pro nerezidenty otázku, který druh turistiky v regionu uplatňují nejvíce. Opět se jednalo o cykloturistiku s celými 37 %. Dále je populárním druhem turistiky poznávací turistika

(19 %) a návštěva sportovních a kulturních akcí (16 %). Oblibě se těší i pěší turistika s 10 %. Ostatní druhy turistiky představovaly v grafu přibližně stejný podíl s výjimkou táboření, které nevedl ani jeden z dotázaných. Cykloturistika a poznávací turistika jsou vyhledávanými formami cestovního ruchu i u rezidentů, což potvrzuje vynikající podmínky, které Jihlavsko pro tento druh turismu skýtá.

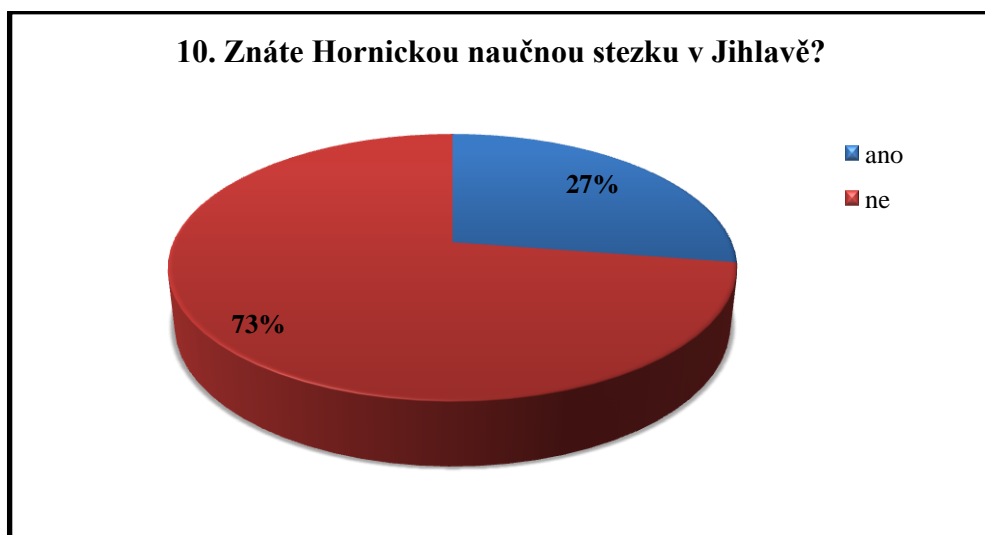
Graf 12: Otázka č. 6 (Zdroj: autor)

Níže zobrazený graf poukazuje na příčiny nízké návštěvnosti regionu. Až 25 % dotázaných uvedlo, že regionu nejvíce schází kvalitnější dopravní infrastruktura a rozsáhlejší síť ubytovacích a stravovacích zařízení (18 %). Nedostatečné je podle 14 % návštěvníků množství společenských a zábavních center. 11 % respondentů by uvítalo větší péči o památky a turistické atraktivity a 10 % oslovených schází v regionu atrakce pro děti. Region disponuje vynikající dopravní dostupností a nekvalitní dopravní infrastruktura představuje překážku pro zvýšení návštěvnosti regionu. Právě nízká kvalita dopravní infrastruktury je největším nedostatek Jihlavska i podle místních obyvatel, což vyplývá z předchozího dotazníku.

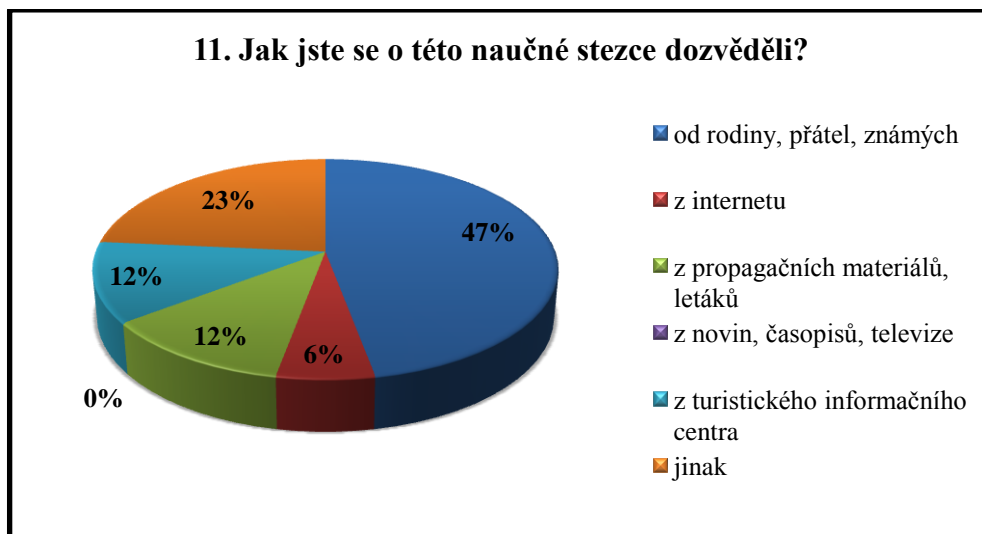
Graf 13: Otázka č. 8 (Zdroj: autor)

Stejně jako u dotazníku určeného pro obyvatele regionu Jihlavsko se i v dotazníku pro návštěvníky regionu objevila otázka týkající se Hornické naučné stezky. Většina dotázaných o existenci naučné stezky neví. Což není překvapující tvrzení, vzhledem k faktu, že velmi nízké povědomí o stezce mají i samotní rezidenti regionu. Hornickou naučnou stezku zná pouhých 27 % dotázaných a až 73 % respondentů nemá o stezce žádné informace.

Graf 14: Otázka č. 10 (Zdroj: autor)

Celých 47 % návštěvníků se o stezce dozvědělo od rodiny, přátel a známých a druhou nejčastěji volenou možností bylo jinak, a to u 23 % oslovených. Z novin, časopisů a televize nezískal o Hornické naučné stezce bližší údaje ani jeden z oslovených návštěvníků. Propagace je tedy slabým místem celého projektu.

Graf 15: Otázka č. 11 (Zdroj: autor)

7.2.2 Závěry analýzy návštěvnosti

Z dotazníků vyplývají následující závěry o regionu Jihlavsko:

- Nejvíce uplatňovaným druhem turistiky je cykloturistika (v případě rezidentů i nerezidentů regionu)
- Největším nedostatkem regionu je nekvalitní dopravní infrastruktura (podle rezidentů i nerezidentů regionu)
- Povědomí o Hornické naučné stezce je velmi nízké (o existenci stezky neví 56 % rezidentů a až 73% nerezidentů)
- Informace o HNS se šíří mezi rezidenty i nerezidenty tradiční lidovou ústní formou (informace o stezce jsou získávány od rodin, přátel a známých)
- Návštěvníci jezdí na Jihlavsko za turistikou a sportem
- Průměrná délka pobytu návštěvníků činí 1 den

8 ZÁVĚRY ANALÝZ PRO PROJEKT

Z výše uvedených analýz vyplývají tyto hlavní závěry pro projekt:

- Vynikající předpoklady pro aktivní cestovní ruch představují lákadlo pro vyznavače cykloturistiky a pěší turistiky. Hornická naučná stezka je určena pro turisty upřednostňující oba tyto druhy cestovního ruchu (viz kapitola 9.2.1).
- Návštěvníci regionu Jihlavsko uplatňují poznávací turistiku. Pro tyto turisty bude určena expozice Dolování stříbra a mincování v Jihlavě umístěna v podzemních prostorách Muzea Vysočiny v historickém centru města Jihlavy a rovněž kostel sv. Petra a Pavla umístěný v nově navržené lokalitě Hornické naučné stezky, a to v Rančířově (viz kapitola 9.2.1).
- Hlavní důvody nerezidentů pro návštěvu regionu představují turistika a sport. I toto je příčinou krátkého pobytu návštěvníků, který bývá nejčastěji jednodenní. Projití centrálního okruhu Hornické naučné stezky popřípadě jejího vnějšího okruhu se zakončením v historickém centru Jihlavy, je ideální tip pro jednodenní výlet, který kombinuje turistiku a poznávání (viz kapitola 7.2.2).
- Z analýz vyplývají velmi špatné výsledky o povědomí Hornické naučné stezky jak mezi stálými obyvateli, tak mezi návštěvníky. Z tohoto důvodu dojde k navržení nových forem propagace a vylepšení těch stávajících (viz kapitola 9.3).
- Jihlavsko je charakteristické chladnějším podnebím, jak vyplývá z klimatických předpokladů, které spadají do geografické analýzy. Nižší průměrné teploty mohou znamenat omezení pro příliv turistů do regionu a tudíž k návštěvě Hornické naučné stezky (viz kapitola 5.1.2).
- Překážky pro projekt představují nekvalitní dopravní infrastruktura, nedostatečně rozvinutá síť ubytovacích a stravovacích zařízení a omezené množství společenských a zábavních center. Jedná se o předpoklady cestovního ruchu ovlivňující návštěvnost celého regionu a zamezující tak přilákání turistů k projití Hornické naučné stezky (viz kapitola 5.1.3).

III. PROJEKTOVÁ ČÁST

9 PROJEKT ROZVOJE TRVALE UDRŽITELNÉHO CESTOVNÍHO RUCHU V REGIONU

9.1 Vize a cíl nového projektového řešení

Nové projektové řešení se skládá z několika dílčích cílů. Hlavním cílem je rozšíření stávající Hornické naučné stezky o lokalitu Rančířov, která náleží k jihlavskému rudnímu revíru. V obci Rančířov dojde k umístění 14. informační tabule s popisem hornické minulosti lokality. Návrh textu 14. informační tabule je umístěn v příloze P V. Tato oblast je dostupná pro cyklisty, autoturisty i po pěších trasách.

V rámci projektu rozšíření Hornické naučné stezky dojde ke zdůraznění významu historického centra města Jihlavy. Propagována bude zejména stálá expozice Dolování stříbra a mincování v Jihlavě, která se nachází v podzemních prostorách Muzea Vysočiny na Masarykově náměstí. Expozici bude možné navštívit po absolvování Hornické naučné stezky, neboť lokalita Rančířov se nachází 4,6 km od centra Jihlavy.

Dílčími cíli jsou odstranění stávajících nedostatků Hornické naučné stezky a realizace jejich náprav. Posléze vytvoření přehledné a interaktivní mapy Hornické naučné stezky, spočívající v grafickém znázornění informačních tabulí a případných dodatečných informací přímo do mapy. Informace by se uživateli zobrazily po najetí myši na konkrétní bod. Následně by se takto upravená mapa mohla využít na hlavních turistických webech, konkrétně na stránkách kraje Vysočina, Turistického informačního centra v Jihlavě a také na oficiálních stránkách naučných stezek v České republice.

Součástí nového projektového řešení bude rovněž propagace Hornické naučné stezky, neboť jak vyplývá z výzkumu předpokladů rozvoje trvale udržitelného cestovního ruchu v regionu, povědomí o této stezce je velmi nízké a to v případě stálých obyvatel Jihlavska i jeho návštěvníků.

Vizi nového projektového řešení je přispět k rozvoji trvale udržitelného cestovního ruchu regionu Jihlavska. Dále zvýšení návštěvnosti oblasti a zdůraznění povědomí o Jihlavě jako královském horním městu.

9.2 Projektové řešení

9.2.1 Rozšíření Hornické naučné stezky

Hlavním projektovým řešením je rozšíření stávající Hornické naučné stezky o lokalitu Rančířov, která patří k jihlavskému rudnímu revíru. Těžba zde probíhala již od roku 1547 a konkrétně se pracovalo na třech rudních žilách, a to žíle sv. Barbory, Rančířovské žíle a Postřibřovaci žíle. (viz kapitola 3.1.2)

Z lokality Rounek, kde Hornická naučná stezka končí, bude tedy možné pokračovat do Rančířova. Konkrétně se jedná o místa Rančířovský Les a Železný Hamr neboli V Ráji, kde se nacházela výše zmíněná Postřibřovaci žíla. V Rančířově si mohou turisté prohlédnout historický kostel sv. Petra a Pavla, což zvyšuje přitažlivost zvolené lokality.

Turisté si mohou sami zvolit cestu do Rančířova z lokality Rounek. První možností je trasa dlouhá 15,4 km, kterou je vhodnější absolvovat pěšky či na kole. Při cestování autem je nutno počítat s delší trasou kolem 20 km. Cesta vede přes obce Vysoká a Popice, jak je patrné z níže uvedené mapy. Závěrečné lokality Hornické naučné stezky, a to Štola sv. Jana Nepomuckého, Bílý Kámen a Rounek, jsou určeny pro autoturisty a cyklisty, tudíž není problém označit i lokalitu Rančířov pro vyznavače těchto druhů turistiky.

Obrázek 5: Mapa z lokality Rounek do lokality Rančířov přes obce Vysoká a Popice (Zdroj: Mapy.idnes, 2012)

Druhou možností je pro turisty trasa dlouhá 19,1 km vedoucí přes obec Kostelec a přírodu v okolí Kosteleckého a Popického vrchu. I tuto trasu je možné absolvovat na kole nebo pěšky. V rámci autoturistiky délka trasy naroste na 28 km. Při pěší turistice je

vhodnější zvolit vlakové nebo autobusové spojení z obce Rantířov do obce Kostelec a poté pěšky pokračovat okolím Kosteleckého a Popického vrchu až do Rančířova. Trasa je znázorněna na níže uvedené mapě.

Obrázek 6: Mapa z lokality Rouněk do lokality Rančířov přes obce Kostelec a Popice (Zdroj: Mapy.idnes, 2012)

Z lokality Rančířov se turisté mohou vrátit zpět do centra Jihlavy, vzdálenost je pouhých 4,6 km. Cesta trvá autem 5 minut a na kole zhruba 15 minut. V Jihlavě mohou posléze na Masarykově náměstí navštívit expozici Dolování stříbra a mincování v Jihlavě, která se nachází v podzemních prostorách Muzea Vysočiny. Expozice v několika tematických okruzích přibližuje návštěvníkům historii hornictví v Jihlavě. Tuto expozici je možné navštívit i po prohlídce lokality Rouněk, neboť vzdálenost do centra Jihlavy je 8 km a cesta trvá autem přibližně 10 minut, na kole 25 minut.

Faktory potvrzující zařazení lokality Rančířov do vnějšího okruhu Hornické naučné stezky:

- Snadná dostupnost do centra Jihlavy (4, 6 km)
- Pozůstatky těžebních lokalit jihlavského rudného obvodu, tzv. pásma Rančířovských šachet (viz kapitola 3.1.2)
- Historický kostel sv. Petra a Pavla v Rančířově
- Neuskutečněná výstavba hornického skanzenu v této lokalitě, která měla seznámit turisty s postupy používanými při těžbě stříbra na Jihlavsku a evokovala by tak dobovou historickou atmosféru. Umístění skanzenu do lokality Ráj v Rančířově bylo vymezeno již v roce 1997. Doplňující informace o skanzenu viz tabulka 14 níže:

Tabulka 14: Faktory pro a proti realizaci Hornického skanzenu (Zdroj: autor)

Faktory pro realizaci projektu Hornického skanzenu	Faktory proti realizaci projektu Hornického skanzenu
Historická vazba související s těžbou stříbrných rud, viditelné pozůstatky po těžbě.	Časová a finanční náročnost → rozčlenění realizace projektu do tří základních etap od podzimu 2001 do léta 2003.
Vybudování Hornického skanzenu by evokovalo ucelený obraz těžby a zpracování rud a zároveň by stavba byla obohacena o geologickou a botanickou expozici.	Finanční náklady jednotlivých objektů Hornického skanzenu 66 270 000 Kč. (Zdroj: Blahut, 2003)
Vyhledávané výletní místo místních obyvatel.	Finanční náklady veškerých projektových a průzkumných prací 2 620 000 Kč. (Zdroj: Blahut, 2003)
Dobrá dostupnost vzhledem ke státní silnici I. třídy Jihlava – Znojmo, dostupnost městskou hromadnou dopravou.	
Vybudování restauračního zařízení Ráj s ubytovací kapacitou a campu → rozvoj cestovního ruchu v regionu.	

Z tabulky je zřejmá velmi vysoká náročnost související s realizací celého projektu. Projekt se neuskutečnil vzhledem k objemné částce finančních nákladů a nedostatečným jednáním mezi investorem projektu, tedy Statutárním městem Jihlava, a obcí Rančívov.

Závěry pro projekt vyplývající z tabulky 14:

- Lokalita Rančívov je vhodnou oblastí pro rozšíření Hornické naučné stezky vzhledem k výše uvedeným historickým skutečnostem i úvahám o vybudování Hornického skanzenu.
- Umístění informační tabule v lokalitě Rančívov zviditelní danou oblast a do budoucna může otevřít cestu pro obnovení projektu Hornického skanzenu. Pouze však v případě odpovídající návštěvnosti ze strany turistů.
- Samotné prodloužení Hornické naučné stezky bude znamenat její propagaci a vzbuzení zájmu turistů.

9.2.2 Odstranění stávajících nedostatků Hornické naučné stezky

Hornická naučná stezka je určena pouze pro pěší turistiku. Jihlavsko však skýtá vynikající podmínky pro cykloturistiku zejména díky členitému terénu Českomoravské vrchoviny. Cykloturistiku uplatňuje na Jihlavsku dle výše uvedených průzkumů 37 % návštěvníků a 42 % rezidentů. Z tohoto důvodu by v rámci projektu došlo k umístění stojanu na kola na začátku centrálního okruhu Hornické naučné stezky. Druhý stojan na kola je již umístěn

na konci centrálního okruhu Hornické naučné stezky, konkrétně u restaurace a penzionu U Lyžaře. Cykloturisté by si tak mohli stezku projít i z opačného konce.

Stezka by byla propagována v rámci dvou okruhů, centrálního a vnějšího (viz kapitola 9.3). Centrální okruh je určen pouze pro pěší turistiku. Cykloturisté by si tedy mohli tento okruh projít a kola nechat v nainstalovaných stojanech (projití trasy trvá cca hodinu a půl). Vnější okruh, který tvoří tři lokality včetně čtvrté navržené, poskytuje vhodné podmínky především pro cykloturisty a autoturisty.

Terén naučné stezky je poměrně členitý a náročný. Nejobtížněji schůdná je stezka za vrchem Rudný, tedy za 6. informační tabulí. Zejména tato část v zimě eliminuje možnost návštěvy pro rodiny s malými dětmi, důchodce, invalidy apod. Je třeba turisty upozornit na tyto náročné podmínky a zdůraznit význam kvalitní turistické obuvi.

❖ **Náměty k dalšímu rozvoji Hornické naučné stezky**

I přes realizaci navrženého projektu budou nadále existovat menší nedostatky a příležitosti pro další zviditelnění HNS či zvýšení její přístupnosti. Níže se vyskytují náměty k dalšímu rozvoji HNS:

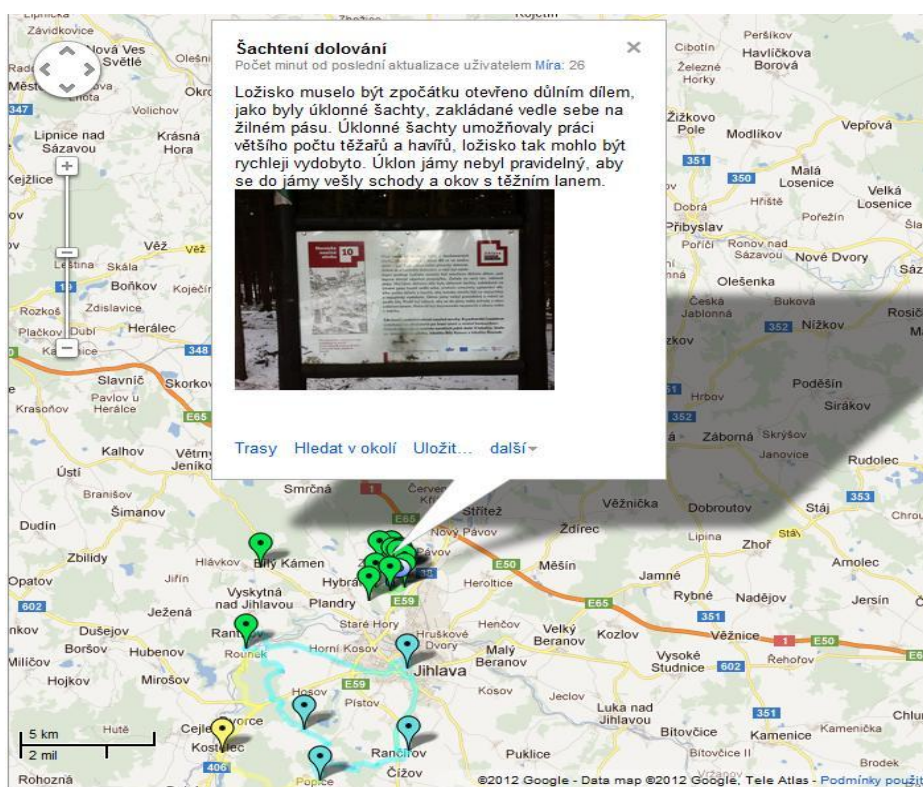
- K dílčím nedostatkům, které by mohly být podnětem pro další projekty vztahující se k HNS, patří např. velmi členitý až nepřístupný terén, který především v zimních měsících značně znesnadňuje návštěvníkům přístup k jednotlivým bodům stezky. Znevýhodněny jsou především rodiny s dětmi a důchodci. Řešením by mohla být úprava terénu v nejhůře přístupných částech HNS v podobě instalace dřevěných schodů nebo odborným zpevněním měkkého podloží. Otázkou zde však je ekologická šetrnost podobných zásahů do nenarušené přírody v okolí HNS.
- Nedostatkem stezky je rovněž nepřehledné značení. Přeznačení by tedy mohlo být dalším podnětem k obnově HNS.
- Problém, který opět diskriminuje důchodce či invalidy, spočívá také ve faktu, že část trasy vede po místní komunikaci, která není opatřena chodníkem. Návrh jeho výstavby by jistě zpřístupnil a zatraktivnil HNS pro návštěvníky.
- Informační tabule by do budoucna mohly obsahovat základní údaje nejen v českém jazyce, ale také ve světových jazycích jako je angličtina a němčina. Toto opatření by přispělo k přilákání zahraničních turistů.

9.2.3 Návrh interaktivní mapy Hornické naučné stezky

Interaktivní mapa Hornické naučné stezky byla vytvořena pomocí aplikace Google Maps, která odpovídá základním požadavkům pro grafické znázornění centrálního i vnějšího okruhu Hornické naučné stezky. Níže uvedený obrázek 7 představuje konkrétní ukázkou zpracování mapy. Centrální okruh tvoří deset informačních tabulí a vnější okruh tři informační tabule doplněné o čtvrtou navrženou v lokalitě Rančičov. Jednotlivé informační tabule v mapě představují zvýrazněné body. Najetím myši na konkrétní bod se uživateli zobrazí základní údaje týkající se příslušného stanoviště doplněné o fotografie. Konkrétní příklady fotografií jsou umístěné v příloze P VII.

Interaktivní mapa by byla k dispozici na těchto webových portálech:

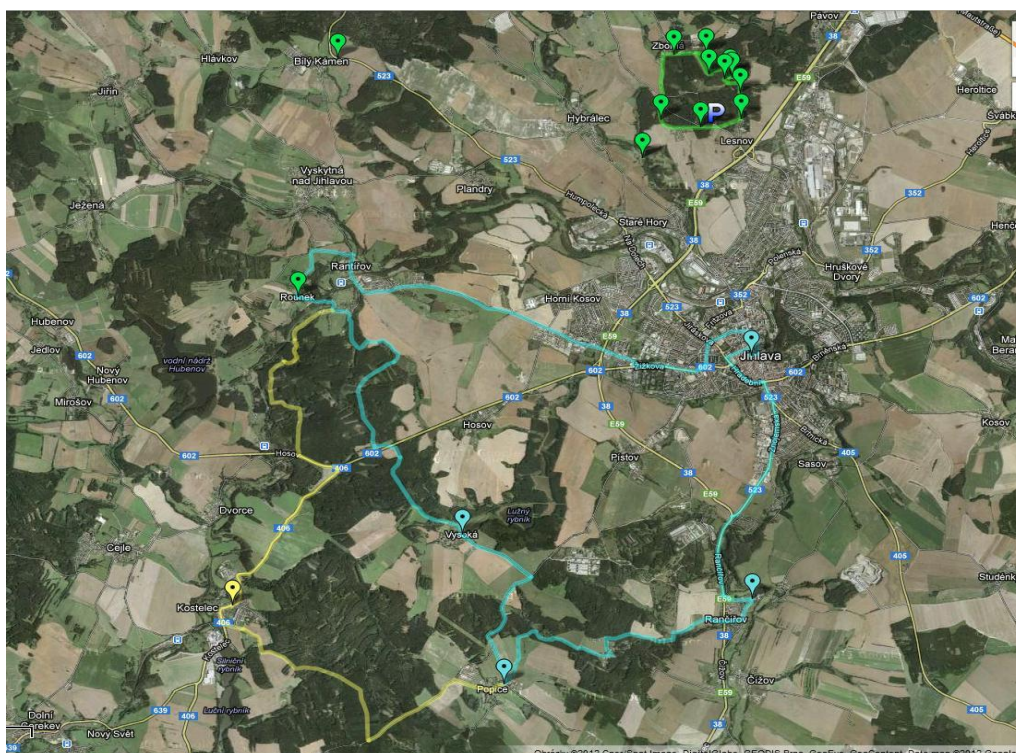
- <http://tic.jihlava.cz/index.asp>
- <http://www.kr-vysocina.cz/>
- <http://www.stezky.unas.cz/index2ns.htm>

Obrázek 7: Interaktivní mapa Hornické naučné stezky (Zdroj: autor)

Následující obrázek přibližuje centrální i vnější okruh Hornické naučné stezky. Centrální okruh je zvýrazněn zelenou barvou a je určen pouze pro pěší turisty. Vnější okruh je určen především pro cykloturisty a pěší turisty. Projetí vnějšího okruhu autem v mapě není

zobrazeno. Je však možné, ale návštěvníci musí počítat s poměrně značným nárůstem délky trasy. I z tohoto důvodu existují dva způsoby pro absolvování vnějšího okruhu (viz kapitola 9.2.1). První možností je trasa vedoucí z konečné lokality Hornické naučné stezky, tedy Rounku přes obce Vysoká a Popice do nově navržené lokality Rančířov. Tato trasa je v mapě označena modrou barvou. Druhou možností pro turisty je trasa vycházející z lokality Rounek vedoucí přes obec Kostelec, přírodu v okolí Kosteckého a Popického vrchu a opět končící v lokalitě Rančířov. Z Rančířova mohou turisté pokračovat do samotného centra Jihlavy, a navštívit již zmíněnou expozici Dolování stříbra a mincování v Jihlavě. Trasa je vyznačena žlutou barvou.

Obrázek 8: Komplexní pohled na centrální a vnější okruh Hornické naučné stezky (Zdroj: autor)

9.3 Propagace projektu

Propagace projektu bude probíhat na turistických webech, jako jsou stránky kraje Vysočina, Turistického informačního centra v Jihlavě a také oficiální stránky naučných stezek v České republice. Propagaci zajistí nově vytvořená interaktivní mapa, kde si návštěvníci mohou prohlédnout přehledný popis jednotlivých informačních tabulí a také zde uvidí, kterými oblastmi Hornická naučná stezka prochází (viz kapitola 9.2.3).

V roce 2011 byla Hornická naučná stezka propagována formou brožurky ve tvaru skládačky, a to spolu s Jihlavským podzemím. Skládačka byla k dispozici ve třech

jazykových verzích a umístěna v TIC v Jihlavě. Tato forma propagace bude uskutečněna i v letošním roce 2012.

Rovněž dojde k propagaci projektu Hornické naučné stezky na veletrhu Regiontour v Brně, jak tomu bylo v roce 2006. Veletrh se uskuteční v době od 17. do 20. ledna 2013. Podrobnější informace o typu expozice, ceně a jejím vybavení viz kapitola 9.5.

Hornická naučná stezka prochází přes známý jihlavský ski areál Šacberk, a přesto se zde nevyskytuje žádné upozornění pro turisty. V rámci propagace zde bude umístěn informační plakát poukazující na hornickou minulost oblasti a nabádající turisty k projití Hornické naučné stezky. Konkrétně 6. informační tabule s názvem Rozhledna na vrchu Rudný se vyskytuje na začátku sjezdovky, avšak málokterý turista ví o existenci stávajícího okruhu Hornické naučné stezky, který touto oblastí prochází. Vytvoření plakátu bude zadáno střední Grafické škole v Jihlavě za účelem zvýšení kreativity a osobní realizace studentů.

Vzhledem k nízkému povědomí o stezce mezi stálými obyvateli Jihlavska, bude vytvořena čokoládová figurka havíře, která bude distribuována do vybraných jihlavských základních škol a upozorňovat tak na hornickou tradici města Jihlavy. Na zadní straně obalu bude umístěna mapka Hornické naučné stezky. Prohlídka stezky by se mohla stát inspirací pro školní výlety uskutečňované koncem června. Výrobu čokoládového havíře zajistí firma Kamila Chocolates, zabývající se výrobou čokoládových specialit a orientující se na zakázkovou výrobu.

9.4 Personální zabezpečení projektu

Vytvoření projektového týmu je klíčové pro úspěšnou implementaci projektu. Efektivní fungování týmu spočívá ve spolupráci členů a v adekvátním přidělení jednotlivých činností, které je prvotním úkolem vedoucího týmu. Ten je rovněž povinen stanovit rozhodovací pravomoci a odpovědnost za plnění daných činností. Projektový tým zajišťuje výběr dodavatelů, financování projektu, medializaci projektu, administrativu a další nezbytné činnosti související s realizací projektu.

9.4.1 Komunikační pravidla

Pro zajištění efektivní komunikace mezi členy týmu se budou konat pravidelné porady, a to každý týden, popřípadě častěji v závislosti na průběhu realizace projektu. Účelem porad bude sdělování zásadních informací týkajících se projektu, případných nedostatků

či vzniklých potíží (nízký objem finančních prostředků, problémy s dodavatelskými firmami, atd.). Interní komunikace se v projektovém týmu uskuteční kromě formy „face to face“ pomocí programu Skype a oběhu firemních dokumentů. Veškerá externí komunikace mezi projektovým týmem a realizátory investičních výdajů bude provozována klasickými komunikačními metodami, jako jsou telefonní hovory, popřípadě videohovory, dále se bude jednat o komunikaci prostřednictvím emailů a osobní setkání formou schůzí. Nutný je i pravidelný reporting, a to již ve fázi úvodní studie vytvořené externím analytikem. Reporting se v pozdějších fázích realizace projektu může snižovat, v závislosti na konkrétních činnostech a jejich významu. Na konci každého týdne budou zkompletovány dokumenty obsahující již realizované činnosti spolu s jejich výsledky a odpracovanými hodinami. Odpovědnou osobou bude vedoucí projektu.

Níže uvedená tabulka reflektuje počet pracovníků projektového týmu, definici jejich rolí a pracovních činností, včetně nezbytného kontaktu:

Tabulka 15: Personální zabezpečení projektu HNS (Zdroj: autor)

Číslo	Role	Vymezení pracovních povinností	Pracovník	Kontakt
1	Vedoucí projektu	Odpovědnost za celý tým, hlavní rozhodovací pravomoc	Petra Čermáková	petra.cermak@centrum.cz
2	Externí analytik	Analýza současného stavu HNS, zpracování úvodní studie projektu	Ondřej Stránský	stransky@gmail.com
3	Ekonomický manažer	Tvorba a kontrola dodržování rozpočtu, získávání finančních prostředků, přihlížení k ekonomickým kritériím při výběru firem podílejících se na realizaci projektu	Miroslav Novák	m.novak@gmail.com
4	Manažer pro komunikaci	Propagace projektu, zabezpečení účasti na veletrhu, jednání s Grafickou školou a firmami, které realizují výdaje projektu	Klára Štolpová	stolpova@seznam.cz

9.5 Rozpočet projektu

Rozpočet projektu zahrnuje základní údaje rozdělené na investiční výdaje, neinvestiční výdaje, cenu včetně DPH a doplňující informace, které daný výdaj blíže popisují. Nezbytnou součástí rozpočtu představuje rezerva na pokrytí nepředvídaných nákladů. Odpovědnost za sestavení rozpočtu a jeho dodržení spadá do kompetence ekonomického

manažera (viz kapitola 9.4). Grafické znázornění informační tabule, stojanu na kola a typu veletržní expozice je umístěno v příloze PVI.

Tabulka 16: Rozpočet projektu HNS (Zdroj: autor)

Investiční výdaje	Cena včetně DPH	Doplňující informace
Informační tabule v lokalitě Rančířov	24 900 Kč	Stojan tabule bude vyroben ze smrkového dřeva a natřen hnědou barvou. Informační tabuli doplní dřevěná stříška. Velikost pohledové desky bude činit 80 x 100 cm, na ní se umístí informační panel o stejné velikosti, tedy 80 x 100 cm. Konkrétně se jedná o fólii na pevné plastové desce. Dodavatelská firma zajistí kompletní zpracování informační tabule, včetně montáže, instalace, laku a grafického zpracování.
Stojan na kola	4 100 Kč + 250 Kč (doprava) + 500 Kč (instalace)	Typem stojanu bude oboustranný řadový stojan na kola tvaru srdíček určený až pro 10 kol. Povrchovou úpravou stojanu bude žárové zinkování, které chrání stojan před povětrnostními vlivy a je vhodné do vnitřních i venkovních prostor vzhledem k velmi odolné korozi s dlouhodobou životností. Rozměry stojanu činí: d. 200 cm, š. 40 cm, v. 45 cm Váha stojanu: 20 kg
Plakát ve ski areálu Šacberk	1 500 Kč	Plakát bude umístěn v prostorách občerstvení a pokladny ski areálu. Jeho kompletní zpracování bude zadáno Grafické střední škole v Jihlavě, která prostřednictvím soutěže mezi žáky vybere nejlepší plakát a dotčným žák získá posléze odměnu 1 500 Kč.
Neinvestiční výdaje		
Údržba Hornické naučné stezky	80 000 Kč/rok	Údržbu zajišťuje Správa městských lesů Jihlava, která vyváží odpadky a udržuje jednotlivá stanoviště Hornické naučné stezky. Vzhledem k rozšíření stezky se předpokládá navýšení nákladů z původních 70 000 Kč na 80 000 Kč.
Čokoládová figurka havíře *	60 000 Kč (2500 ks) + 1500 Kč (expedice)	Výroba polykarbonátových forem figurky stojí 10 000 Kč, tisk kartiček s mapkou cca 3,-Kč/1ks, celofánový sáček 1,50 Kč/1ks, figurka je vyrobena z mléčné čokolády a obsahuje min. 32,6 % kakaa, gramáž činí 30 g, cena jedné figurky činí 24 Kč (včetně DPH + marže 5 Kč)
Skládačka Hornická naučná stezka	10 000 Kč	Skládačka bude k dispozici v českém, anglickém a německém jazyce a bude umístěna v TIC v Jihlavě
Veletrh Regiontour	33 100 Kč	Vybavení expozice zahrnuje 1x stůl 120/60 cm, 4x židle, 1x informační pult, 1x židle barová, 1x stojan na prospekty, 1x odpadkový koš, 1x věšáková lišta, 2x kloubové svítidlo, 1x zásuvka 220 V. Cena zahrnuje: výstavní plochu 6 m ² , registrační poplatek, technický poplatek, výstavbu expozice, montáž i demontáž, uvedení ve veletržním katalogu a vybavení zmíněné výše. (Zdroj: Veletrhy Brno, 2012)
CELKEM	215 850 Kč	
REZERVA**	30 000 Kč	

* Běžná marže firmy Kamila Chocolates činí 48 %, v případě výroby čokoládové figurky havíře činí pouze 21 %. Důvodem je podpora cestovního ruchu v regionu propagací Hornické naučné stezky a zároveň propagace samotné firmy. Figurky budou distribuovány do čtyř jihlavských základních škol a do každé základní školy bude doručeno vždy 625 ks. Konkrétně se jedná o tyto základní školy:

- Základní škola T. G. Masaryka
- Seifertova základní škola
- Základní škola E. Rošického
- Základní škola Otokara Březiny

** Rezerva v hodnotě 30 000 Kč poslouží k pokrytí nepředvídatelných výdajů a rovněž k pokrytí inflačních vlivů, jejichž důsledkem je všeobecné zvýšení cenové úrovně služeb. I z tohoto důvodu je nutné počítat s nárůstem výdajů na údržbu Hornické naučné stezky. Mezi další rizika podílející se na celkové částce projektu patří kontinuální růst cen pohonných hmot (dovoz informační tabule, rozvoz čokoládových figurek havíře, skládačky Hornické naučné stezky). Nevyčerpaná rezerva se posléze přesouvá na ostatní projekty dle rozhodnutí Statutárního města Jihlavy.

9.5.1 Firmy zodpovědné za realizaci jednotlivých výdajů

V souvislosti s rozpočtem projektu je třeba přiblížit firmy, které se podílí na realizaci jednotlivých výdajů. Tabulka obsahuje názvy firem včetně Turistického informačního centra v Jihlavě, které má na starosti výrobu skládačky Hornické naučné stezky, na níž bude čerpána dotace od Kraje Vysočina na podporu turistických informačních center (viz kapitola 9.8). Tabulka rovněž blíže definuje předmět zakázky a odpovědné pracovníky, s nimiž bude projektový tým v úzkém kontaktu. Tuto činnost převezme manažer pro komunikaci.

Tabulka 17: Doplnující informace k dodavatelským firmám (Zdroj: autor)

Dodavatelská firma	Předmět zakázky	Odpovědný pracovník	Kontakt
Krásný & Kout – tvorba naučných stezek a panelů	Výroba, instalace, doprava informační tabule v lokalitě Rančářov	Filip Krásný	filip.krasny@seznam.cz
Kacerle, s.r.o.	Výroba, instalace, doprava oboustranného řadového stojanu na kola	Alois Kacerle	stojanynakola@kacerle.cz
Kamila Chocolates, s.r.o.	Výroba a distribuce čokoládové figurky havíře	František Hlava	info@chocolates.cz
TIC v Jihlavě	Výroba skládačky HNS	Bc. Jana Petružjová	jana.petrujova@jihlavacity.cz

9.6 Rizika projektu

S realizací každého projektu je spojen výskyt celé řady rizik, které mohou proces úspěšné implementace projektového řešení výrazně ovlivnit. Z tohoto důvodu byla sestavena tabulka 18 vystihující nejběžnější rizika, která mohou projekt Hornické naučné stezky zatížit. Pro přesné určení významu rizika obsahuje tabulka sloupec s názvem „Hodnota rizika“ vyplývající ze součinu váhy rizika a pravděpodobnosti. Nejvyšší hodnotu vykazuje riziko zpoždění zahájení projektu v důsledku nezajištění dostatečného množství finančních prostředků. Jedná se o klíčovou činnost, která tvoří jádro úspěšné realizace celého projektu a právě zde je třeba přikládat značný význam preventivním opatřením, která mohou riziko eliminovat či mu zcela zamezit. Jednání o zabezpečení finančních zdrojů je prioritní činností vedoucího projektového týmu, jenž je povinen zažádat o dotaci a dohodnout se se sponzory na optimálních realizačních podmínkách projektu. Velmi vysokou hodnotu představuje také riziko vyplývající z nevhodně nastavených termínů pro realizaci jednotlivých výdajů. Tento úkol spočívá na vedoucím celého projektu a manažerovi pro komunikaci, kteří musí na základě kontaktu s dodavatelskými firmami sestavit přesný harmonogram konkrétních činností a zabránit tak zpoždění celého projektu.

Tabulka zahrnuje rizika, kterým lze vhodnou volbou preventivního opatření včas předejít. Je třeba brát v potaz skutečnost, že na projekt Hornické naučné stezky mohou negativně působit i rizika vnějšího charakteru vyplývající z úrovně poskytovaných služeb a významu cestovního ruchu v regionu. Projektový tým není schopen těmto rizikům předejít nebo snížit pravděpodobnost jejich výskytu. Jedná se zejména o soubor předpokladů rozvoje

cestovního ruchu v regionu. Podrobná analýza uvedená v kapitole 5 a posléze doplněná o výzkum mezi stálými obyvateli a návštěvníky (viz kapitola 7) poukázala na nevyhovující stav těchto předpokladů, především v oblasti ubytovacích, stravovacích služeb, dopravní infrastruktury a nedostatku společenských a zábavních center. Kraj Vysočina, pod který region Jihlavsko spadá, je čtvrtým nejméně navštěvovaným krajem v České republice. Potýká se s nedostatkem kapacit u hromadných ubytovacích zařízení, a to i přes skutečnost že v roce 2010 vykazoval celkový počet pokojů i lůžek nejvyšší hodnotu za posledních deset let. Rezidentům i návštěvníkům schází na Jihlavsku společenská a zábavní centra, a rovněž jsou nespokojeni s kvalitou dopravní infrastruktury, jak vyplývá z výzkumu předpokladů rozvoje cestovního ruchu v regionu (viz kapitola 7.2.1). Soubor těchto faktorů může zabránit přílivu turistů do regionu a narušit úspěšnou realizaci celého projektu.

Tabulka 18: Přehled rizik projektu HNS (Zdroj: autor)

Riziko/událost	Váha rizika (0-5)	Pravděpodobnost (0-1)	Hodnota rizika	Preventivní opatření	Osoba zodpovědná za realizaci preventivních opatření
Zpoždění zahájení projektu v důsledku nezajištění dostatečného množství finančních prostředků	4	0,4	1,6	Včasná komunikace a jednání se sponzory projektu a s poskytovatelem dotace	Vedoucí týmu, Manažer pro komunikaci
Nevhodný výběr členů týmu	3	0,2	0,6	Kladení důrazu na kvalifikaci členů týmu a jejich zkušenosti s podobnými projekty	Vedoucí týmu
Nevhodně nastavené komunikační cesty	2	0,4	0,8	Přesné vymezení technických parametrů a způsobů komunikace	Manažer pro komunikaci
Nevhodně nastavené termíny pro realizaci investičních výdajů	2	0,5	1	Detailní analýza plánovaných výdajů	Vedoucí týmu, manažer pro komunikaci
Nedostatek finančních prostředků v důsledku nepředvídaných nákladů nebo špatně sestaveného rozpočtu	4	0,2	0,8	Důsledné zpracování projektového plánu a rozpočtu, včetně navržení dostatečné finanční rezervy	Ekonomický manažer

9.7 Harmonogram projektu

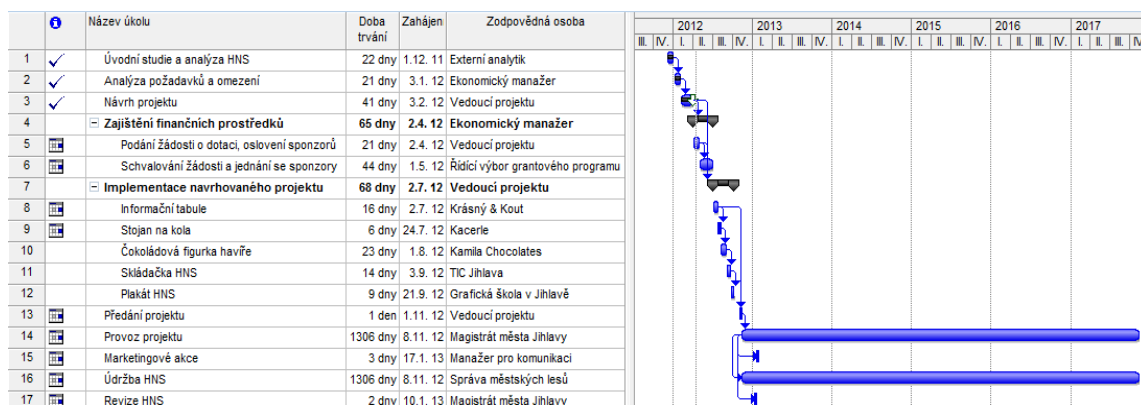
Harmonogram projektu neboli časový plán přehledně zachycuje posloupnost, v jaké mají být jednotlivé činnosti vykonány. Podrobný popis viz tabulka 19 níže.

Tabulka 19: Harmonogram projektu HNS (Zdroj: autor)

Fáze	Začátek	Konec	Rezerva *	Výstupy fáze	Milník
Úvodní studie a analýza Hornické naučné stezky	01.12.2011	31.12.2011	3 dny	Analýza aktuálního stavu, analýza potřeb	Vytvoření základních bodů projektu
Analýza požadavků a omezení (finančních, přírodních apod.)	03.01.2012	31.1.2012	3 dny	Definice možností rozšířené a rozvoje HNS	Vybrány cíle projektu
Návrh projektu	03.02.2012	31.03.2012	5 dnů	Detailní návrh projektu	Kompletní výčet inovací
Zajištění finančních prostředků	02.04.2012	30.04.2012	0 dnů	Podána žádost o dotaci, oslovení potencionálních sponzorů	Kalkulace finančních požadavků projektu
	01.05.2012	29.06.2012	0 dnů	Zajištění dostatečného množství finančních prostředků	Schválena žádost o dotaci, dohodnuto partnerství se sponzory
Implementace navrhovaného projektu	02.07.2012	23.07.2012	5 dnů	Nákup a instalace informační tabule v lokalitě Rančířov	Dodržení rozpočtu a navržených dispozic informační tabule
	24.07.2012	31.07.2012	2 dny	Nákup a instalace 10 místného stojanu na kola	Dodržení rozpočtu a bezúdržbový provoz stojanu
	01.08.2012	31.08.2012	5 dní	Výroba a expedice čokoládových figurek havíře	Dodržení rozpočtu a zviditelnění HNS u dětí na základních školách
	03.09.2012	20.09.2012	3 dny	Výroba skládačky HNS	Dodržení rozpočtu a volná dostupnost skládačky pro zájemce
	21.09.2012	03.10.2012	1 den	Výroba informačního plakátu HNS	Dodržení termínu a zviditelnění HNS u návštěvníku ski areálu
Předání projektu	01.11.2012	01.11.2012		Předání do rukou Jihlavského Magistrátu	Podepsání předávacího protokolu
Provoz projektu	08.11.2012	08.11.2017		Provoz	Úspěšné ukončení projektu
Marketingové akce	17.01.2013	20.01.2013		Účast na veletrhu Regiontour	Propagace HNS
Údržba HNS	08.11.2012	08.11.2017		Údržba správou městských lesů Jihlava	Údržba každý měsíc
Revize HNS	10.01.2013	11.01.2013	1 den	Zajištěna odpovídající funkčnost	Revize každý rok

* Rezerva je již zahrnuta v rozmezí začátku a konce dané fáze.

V praxi se pro znázornění harmonogramu projektu využívá Ganttův diagram představující vizuální přehled daného procesu činností:

Obrázek 9: Ganttův diagram (Zdroj: autor)

9.8 Možnosti financování projektu

Projekt obnovy a rozšíření Hornické naučné stezky nepatří mezi velké projekty, což potvrzuje objem potřebných finančních prostředků. Vzhledem k této skutečnosti není možné čerpat dotaci z EU, konkrétně z aktuální výzvy Rozvoj udržitelného cestovního ruchu, která spadá pod ROP JV poskytující dotace pro kraj Vysočina a Jihomoravský kraj. Podmínkou udělení této dotace je minimální přípustná výše celkových způsobilých výdajů jednoho projektu 2 000 000 Kč. Tuto podmínku projekt HNS nesplňuje, tudíž není možné uvažovat o poskytnutí této dotace. (Zdroj: Regionální rada regionu soudržnosti Jihovýchod, 2012)

Jak je zmíněno v následující tabulce, dojde v rámci projektu k zažádání dotace z fondu kraje Vysočina s názvem Doprovodná infrastruktura cestovního ruchu. Minimální výše dotace představuje 30 000 Kč a maximální výše 200 000 Kč. Z dotačního titulu nemohou být hrazeny neinvestiční výdaje, konkrétně tedy skládačka HNS, expozice na veletrhu Regintour a čokoládová figurka havíře. Všeobecně občerstvení, popřípadě jídlo nelze hradit z dotačních titulů. V níže uvedené tabulce jsou možnosti financování těchto neinvestiční výdajů podrobněji rozepsány. Investiční výdaje, mezi které se řadí informační tabule v lokalitě Rančířov, stojan na kola nebo plakát HNS i nezbytná finanční rezerva, je možné financovat z dotačního titulu Doprovodná infrastruktura cestovního ruchu.

Posouzení projektu provede garant spolu s řídicím výborem grantového programu. Je třeba brát v potaz, že projektu může být udělena dotace ve výši minimální částky nebo nemusí být projektu udělena vůbec. V takovém případě dojde k oslovení sponzorů, kteří by projekt

HNS podpořili. Konkrétně by se jednalo o subjekty působící v cestovním ruchu, tedy cestovní kanceláře a agentury. Kromě stávajícího sponzora Pivovaru a sodovkárny Jihlava a také regionální rozhlasové stanice Hitrádia Vysočina by mezi oslovené subjekty v rámci sponzoringu patřily tyto regionální subjekty:

- Cestovní kancelář S.T.A.N.D.A, s.r.o.
- Cestovní agentura www.pobytovezajezdy.cz, s.r.o.
- Stavební společnost PSJ, a.s.
- Prodejce outdoorového oblečení HUDY sport

Tabulka 20: Možnosti financování projektu HNS (Zdroj: autor)

Předmět financování	Poskytovatel dotace/sponzor	Finanční částka	Doplňující informace
Skládačka HNS	Dotace od kraje Vysočina na podporu TIC Jihlava	10 000 Kč	Výše dotace v roce 2012 činí 43 000 Kč, z této dotace byla výroba skládačky HNS financována i v roce 2011 (Zdroj: Dotace kraje Vysočina na podporu TIC, 2012)
Údržba HNS	Odbor životního prostředí Magistrátu města Jihlavy	80 000 Kč/rok	Správa městských lesů zajišťuje pravidelnou údržbu HNS pod záštitou Odboru životního prostředí, údržba bude pokračovat i po realizaci projektu
Veletrh Regiontour	Pivovar a sodovkárna Jihlava, a.s.	33 100 Kč	Pivovar a sodovkárna Jihlava je sponzorem řady sportovních a společenských akcí, organizací a fotbalového klubu FC Vysočina, sponzorováním veletrhu Regiontour pronikne do žádané oblasti cestovního ruchu
Čokoládová figurka havíře	Regionální rozhlasová stanice Hitrádio Vysočina	61 500 Kč (včetně distribuce do základních škol)	Na obalu čokoládové figurky havíře bude včetně mapky HNS umístěno logo Hitrádia Vysočina
Informační tabule*, stojan na kola, plakát + finanční rezerva	Dotace od kraje Vysočina s názvem Doprovodná infrastruktura cestovního ruchu	61 250 Kč (z toho činí rezerva 30 000 Kč)	Propagační aktivity, na které budou čerpány finanční prostředky z Fondu Vysočiny**

* Na informační tabuli mohou být čerpány prostředky z dotace obce Rančičov, které na rok 2012 představují 70 000 Kč (Obec Rančičov, 2011). Financování informační tabule závisí na výši poskytnuté dotace od kraje Vysočina.

** Projekt obnovení a rozšíření HNS spadá do cíle programu, kterým je podpora rozvoje doprovodné infrastruktury cestovního ruchu, konkrétně zaměřená na rozvoj zážitkové turistiky, jež návštěvníkům umožní poznat nejen kulturní, přírodní, ale také historické bohatství kraje prostřednictvím zážitku. HNS v sobě kloubí pobyt v přírodě s poznáváním, turisté se blíže seznámí s historií regionu a to formou pěší turistiky, cykloturistiky nebo autoturistiky. Stanovisko o udělení dotace bude vydáno do 29. června 2012. V případě udělení dotace započne realizace projektu podepsáním smlouvy a bude ukončena nejpozději do 30. 9. 2013. (Zdroj: Dotace Kraje Vysočina, 2012)

9.8.1 Předpoklady pro finanční pokrytí projektu

- Návaznost na již existující projekt, tudíž lze uplatnit úspěšné stávající formy propagace (Výroba skládačky HNS, veletrh Regiontour)
- Není třeba zabezpečit údržbu projektu, neboť je již od počátku vzniku HNS realizována Správou městských lesů Jihlava
- Možnost podání žádosti o dotaci z fondu kraje Vysočina
- Cestovní ruch je vyhledávanou oblastí pro sponzoring
- Využití netradiční formy propagace za přijatelně sjednané náklady (Výroba čokoládové figurky havíře)
- Spolupráce s Grafickou střední školou v Jihlavě (Snížení celkových nákladů projektu, podpora motivace a kreativního myšlení studentů)
- Z realizace projektu vyplývají ekonomické přínosy i pro ostatní subjekty, jako jsou obce Kostelec, Vysoká, Popice a Rančířov, penzion U Lyžaře nacházející se na konci centrálního okruhu HNS, Muzeum Vysočiny

9.9 Celkový přínos projektu z hlediska dlouhodobé udržitelnosti

Projekt Hornické naučné stezky je založen na principu dlouhodobé udržitelnosti, neboť nenarušuje přírodní prostředí a představuje přínosy pro samotný region Jihlavsko i pro turisty. Zároveň zvyšuje povědomí o Jihlavsku, jako oblasti s vysokou historickou hodnotou, jelikož se zde již od 13. století dolovalo stříbro a Jihlava se řadila mezi královská horní města.

Návštěva naučné stezky spojuje atraktivní formou pobyt v přírodě a poznávání, čímž představuje lákadlo pro turisty. Jedná se o formu turistiky, která je šetrná k životnímu prostředí, nezasahuje do okolní přírody a neohrožuje její ekosystém. Údržbu Hornické

naučné stezky zajišťuje Správa městských lesů pravidelně obstarávající odvoz odpadků a úklid jednotlivých stanovišť, kde se vyskytují odpočívadla a odpadkové koše. Celková údržba tedy probíhá bez ekologických následků.

Část propagace je směřována do základních škol s cílem rozšíření vědomostí žáků o historii vlastního regionu. Tato skutečnost podtrhuje dlouhodobou udržitelnost projektu, neboť se zvýší a zároveň uchová povědomí o Hornické naučné stezce mezi současnými rezidenty regionu a posléze se rozšíří mezi budoucí generace. Pro žáky základních škol skýtá naučná stezka možnost školního výletu, který zároveň poutavou formou přiblíží dolování stříbra na Jihlavsku.

Z analytické části diplomové práce vyplývá nízké povědomí obyvatel i návštěvníků o existenci Hornické naučné stezky. Její obnovení a rozšíření o lokalitu Rančířov vzbudí pozornost veřejnosti, která spolu s doprovodnou propagací (viz kapitola 9.3) zajistí zviditelnění celého projektu. Díky zvýšené publicitě poroste význam obcí, které spadají do vnějšího okruhu Hornické naučné stezky. Konkrétně se jedná o obce Kostelec, Vysoká a Popice. Zvýšená návštěvnost zaručí rozvoj a revitalizaci místního podnikání, což s sebou může přinést zájem investorů, spočívající ve vybudování nových stravovacích, ubytovacích kapacit, popřípadě volnočasových a sportovních zařízení.

Cílem dlouhodobé udržitelnosti cestovního ruchu je zajistit prosperitu dané oblasti. Projekt je ideálním tipem na jednodenní rodinný výlet, čímž podporuje rozvoj cestovního ruchu v regionu. Hornická naučná stezka je vhodná pro cykloturisty, autoturisty i pěší turisty. V případě, že se turisté rozhodnou absolvovat její vnější okruh končící na Masarykově náměstí v centru Jihlavy, mohou kromě Muzea Vysočiny navštívit celou řadu historických památek, které se ve městě vyskytují (viz kapitola 5.1.2). Ve výsledku tak může dojít ke zvýšení návštěvnosti stravovacích a ubytovacích kapacit, které v současné době představují překážku bránící rozvoji cestovního ruchu, neboť se v regionu nachází nedostatek těchto zařízení a jejich kvalita není na požadované úrovni.

Celkový přínos projektu spočívá v propagaci regionu Jihlavsko, který se řadí mezi nejméně navštěvované oblasti v České republice. Nejpopulárnějším druhem turistiky v regionu je cykloturistika, pro kterou je vhodný zejména vnější okruh Hornické naučné stezky. Jelikož je stávající centrální okruh přístupný pouze pro pěší turistiku, bude stezka nově opatřena stojanem na kola a stane se tak dostupná i vyznavačům cyklistiky. Závěrem může toto opatření způsobit zvýšení návštěvnosti v regionu. Nelze opomenout skutečnost, že stávající

okruh HNS vede v okolí vrchu Rudný, konkrétně oblastí ski areálu Šacberk (v blízkosti sjezdovky se vyskytují 6. a 7. informační tabule). Příchozí turisté tak absolvují okruh stezky lyžařským areálem, což může zapůsobit na vyznavače zimních sportů a zajistit tak propagaci samotného ski areálu, který se řadí k nejvyhledávanějším na Vysočině.

Závěrem lze říci, že i po úspěšné implementaci projektu bude Jihlavsko nadále propagováno jako ideální volba pro vyznavače aktivních sportů, k čemuž přispěje právě projekt obnovení a rozšíření Hornické naučné stezky, který kloubí aktivní pohyb v přírodě spolu s poznáváním historických hodnot oblasti.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo zpracování projektu týkajícího se rozšíření a obnovy Hornické naučné stezky v regionu Jihlavsko. Na základě zvolených analýz mělo dojít k potvrzení, popřípadě vyvrácení hypotézy o možnosti implementace projektu rozvoje trvale udržitelného cestovního ruchu v regionu a zároveň zhodnocení současného stavu primární i sekundární nabídky služeb na Jihlavsku.

Práce potvrdila, že region Jihlavsko disponuje vhodnými podmínkami pro implementaci projektu rozvoje trvale udržitelného cestovního ruchu s účelem zvýšení návštěvnosti dané oblasti. Geomorfologické předpoklady Českomoravské vrchoviny představují svým náročným a poměrně komplikovaným terénem ideální potenciál pro cykloturistiku, kterou dle výše provedených výzkumů uplatňují turisté nejvíce. Z tohoto důvodu se v regionu nachází rozvinutá síť značených stezek pro cykloturisty i pěší turisty. V předešlém textu již bylo zmíněno, že region Jihlavsko je cyklostezkami propojen i s přeshraničními, zejména rakouskými regiony. Reliéf regionu je rovněž vhodný pro rozvoj zimních sportů, zejména běžeckého a sjezdového lyžování.

Projekt Hornické naučné stezky je určen především pro vyznavače aktivní turistiky, neboť atraktivní formou spojuje pobyt v přírodě s poznáváním hornické minulosti oblasti. Centrální okruh Hornické naučné stezky mohou na základě nově nainstalovaného stojanu na kola navštívit i cykloturisté a vnější okruh rozšířený o lokalitu Rančířov představuje ideální tip na cyklistický výlet. Projekt HNS svým řešením podporuje nejvyhledávanější druh turistiky v regionu, čímž se stává lákadlem a cílem pro nové návštěvníky. Hornická naučná stezka zajišťuje rovněž netradiční formu propagace pro samotný ski areál Šacberk, neboť vede kolem svahu Rudný, na kterém je sjezdovka situována.

Omezením pro realizaci celého projektu, které rovněž brání zvýšení návštěvnosti celé oblasti, je nedostatečná kapacita a úroveň ubytovacích a stravovacích zařízení. Kraj Vysočina se vyznačuje převážně negativními výsledky v oblasti cestovního ruchu, neboť patří mezi nejméně navštěvované kraje v České republice, disponuje jedním z nejnižších počtů HUZ a doba turistů strávená v kraji vykazuje podprůměrnou hodnotu. Turisté také nejsou spokojeni s kvalitou dopravní infrastruktury. Důraz na kvalitu a dostatečnou kapacitu ubytovacích zařízení je nutnou podmínkou pro zvýšení návštěvnosti celé oblasti. Současným trendem v oblasti cestovního ruchu je vytváření specifických produktů sloužících k přilákání nových turistů. K formám produktů by se kromě tradičních

programů, jako jsou místní gastronomie, zážitková turistika či poznávání kulturně historických památek, mohla řadit i návštěva Hornické naučné stezky zakončena prohlídkou expozice Dolování stříbra a mincování v Jihlavě umístěné v Muzeu Vysočiny.

Z výše uvedeného vyplývá, že region Jihlavsko v sobě skrývá velký potenciál pro rozvoj šetrných forem trvale udržitelného cestovního ruchu a tudíž vhodné podmínky pro implementaci trvale udržitelných projektů. Zároveň v regionu existují rezervy v případě nabídky produktů pro zahraniční i domácí klientelu a také v oblasti propagace, která se doposud nenachází na odpovídající národní, popřípadě mezinárodní úrovni. Propagace by měla být cílena celoročně, tudíž i na období vykazující nejnižší počty turistů v regionu. Hornická naučná stezka je vhodnou volbou pro cykloturisty i pěší turisty v mimosezónním období, tedy na jaře a na podzim a svým optimálním řešením splňuje podmínky i pro vyznavače historie.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje

- [1] DAVID, P., DOBROVOLNÁ, V. a SOUKUP, V. *Průvodce po Čechách, Moravě, Slezsku. Jihlavsko a Třebíčsko*. 1. vyd. Praha: Soukup & David, 2006. 161 s. ISBN 80-86899-99-3.
- [2] GÚČIK, M. *Cestovní ruch. Úvod do štúdia*. 1.vyd. Banská Bystrica: DALI-BB, 2010. 307 s. ISBN 978-80-89090-80-8.
- [3] HESKOVÁ, M. *Cestovní ruch pro vyšší odborné školy a vysoké školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006. 224 s. ISBN 80-7168-948-3.
- [4] HORNER, S. a SWARBROOKE, J. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. 468 s. ISBN 80-247-0202-9.
- [5] HRALA, V. *Geografie cestovního ruchu*. 4. vyd. Praha: Idea servis, 2002. 173 s. ISBN 80-85970-43-0.
- [6] INDROVÁ, J. a kol. *Mezinárodní cestovní ruch. Vybrané kapitoly*. 1.vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 92 s. ISBN 978-80-245-1287-7.
- [7] INDROVÁ, J. *Cestovní ruch (základy)*. 2.vyd. Praha: Oeconomica, 2009. 122 s. ISBN 978-80-245-1252-5.
- [8] JAKUBÍKOVÁ, D. *Strategický marketing. Strategie a trendy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 272 s. ISBN 978-80-247-2690-8.
- [9] JAKUBÍKOVÁ, D. *Marketing v cestovním ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 288 s. ISBN 978-80-247-3247-3.
- [10] KOTLER, P. a LEVY, S. J. *Demarketing, Yes, Demarketing*. Harvard Business Review. Vol. 49. November/December 1971. 74-80 s.
- [11] KRAJ VYSOČINA. *Vysočina. Kouzlo přírody*. 1. vyd. Yashica, 2006. 38 s.
- [12] NOVACKÁ, L. *Cestovní ruch a Evropská Unie*. 1.vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. 128 s. ISBN 978-80-7452-016-7.
- [13] ORIEŠKA, J. *Služby v cestovním ruchu*. 1. vyd. Praha: Idea servis, 2010. 405 s. ISBN 978-80-85970-68-5.

- [14] PALATKOVÁ, M. *Mezinárodní cestovní ruch*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. 224 s. ISBN 978-80-247-3750-8.
- [15] PÁSKOVÁ, M a ZELENKA, J. *Cestovní ruch – výkladový slovník*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. 448 s. ISBN 80-239-0152-4.
- [16] PÁSKOVÁ, M. *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. 298 s. ISBN 978-80-7435-006-1.
- [17] RYGLOVÁ, K. BURIAN, M. a VAJČNEROVÁ, I. *Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. 216 s. ISBN 978-80-247-4039-3.
- [18] SLÁMA, J. *Těžba stříbra v okolí města Jihlavy*. 1. vyd. Jihlava: Jihlavský netopýr, 1996. 32 s.
- [19] Statutární město Jihlava. *Hornický skanzen Jihlava – Ing. arch. Blahut*. Leden 2003.
- [20] URBAN, V. *Kam na víkend. Vysočina*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2008. 124 s. ISBN 978-80-251-2053-8.
- [21] VAŠKO, M. *Cestovní ruch a regionální rozvoj*. 1.vyd. Praha: Oeconomica, 2002. 95 s. ISBN 80-245-0445-6.
- [22] WEAVER, David B. *Sustainable tourism: theory and practice*. Amsterdam: Elsevier Butterworth-Heinemann, 2006. 240 s. ISBN 075066438X.
- [23] ZELENKA, J. *Marketing cestovního ruchu*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. 212 s. ISBN 978-80-7041-070-7.

Elektronické zdroje

- [24] BUKÁČEK, M. Podnebí kraje Vysočina. *Gynome.nmmn.cz* [online]. © 2011 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z:
<http://gynome.nmmn.cz/gisvysociny/index.php?ln=cz&id=3&cat=c&typ=menu>
- [25] COT BUSINESS. Šetrná turistika roste, Češi o ní příliš nevědí. *Cot.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-01-19]. Dostupné z:
<http://www.cot.cz/index.php?page=200&jazyk=1&id=1040812035>
- [26] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Doprava na Vysočině. *Czso.cz* [online]. 2009-05-15 [cit. 2012-01-19]. Dostupné z:
http://www.czso.cz/xj/redakce.nsf/i/doprava_na_vysocine

- [27] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2011. Počet obyvatel v oblastech, krajích a okresech České republiky k 1. 1. 2011. *Czso.cz* [online]. 2011-12-05 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z:
<http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/1301-11>
- [28] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Veřejná databáze. Školská zařízení. *Vdb.czso.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-01-16]. Dostupné z:
http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?vo=tabulka&childsel0=3&cislotab=VZD6010UC&kapitola_id=17&voa=tabulka&go_zobraz=1&aktualizuj=Aktualizovat&childsel0=3&pro_4_86=500011
- [29] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistická ročenka kraje Vysočina 2011. Ekonomické subjekty podle vybraných právních forem a okresů k 31. 12. 2010. *Jihlava.czso.cz* [online]. 2012-01-03 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z:
http://www.jihlava.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/krajkapitola/631011-11-r_2011-10
- [30] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistická ročenka Kraje Vysočina 2011. Bilance půdy podle okresů k 31. 12. 2010. *Jihlava.czso.cz* [online]. 2012-01-03 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z:
http://www.jihlava.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/krajkapitola/631011-11-r_2011-02
- [31] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistická ročenka kraje Vysočina 2011. Cestovní ruch. Kapacita hromadných ubytovacích zařízení cestovního ruchu podle kategorie a okresů k 31. 12. 2010. *Jihlava.czso.cz* [online]. 2012-01-03 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z:
http://www.jihlava.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/krajkapitola/631011-11-r_2011-16
- [32] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistická ročenka kraje Vysočina 2011. Cestovní ruch. Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení cestovního ruchu podle okresů v roce 2010. *Jihlava.czso.cz* [online]. 2012-01-05 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z:
http://www.jihlava.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/krajkapitola/631011-11-r_2011-16

- [33] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Nejnovější údaje: kraj Vysočina. *Czso.cz* [online]. 2012-01-11 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/x/krajedata.nsf/krajenejnovejsi/xj>
- [34] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Cestovní ruch – časové řady. Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v krajích (NUTS III). *Czso.cz* [online]. 2012-01-19 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cru_cr
- [35] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Cestovní ruch – časové řady. Návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních v krajích (NUTS III). *Czso.cz* [online]. 2012-01-19 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cru_cr
- [36] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Cestovní ruch – časové řady. Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních podle zemí v ČR a krajích. *Czso.cz* [online]. 2012-01-19 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cru_cr
- [37] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Nezaměstnanost v kraji Vysočina k 31. 12. 2011. *Pardubice.czso.cz* [online]. 2012-01-26 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z: http://www.pardubice.czso.cz/xj/redakce.nsf/i/nezamestnanost_v_kraji_vysocina_k_31_12_2011
- [38] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Organizační statistika. Organizační statistika 4. čtvrtletí 2011. Počty jednotek v registru ekonomických subjektů podle územního členění a vybraných právních forem. *Czso.cz* [online]. 2012-01-29 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/0102-11>
- [39] ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ. V ČR začal projekt, který má zvýšit turistický ruch na venkově. *Zemedelskytydenik.cz* [online]. 2012-01-13 [cit. 2012-01-14]. Dostupné z: <http://www.zemedelskytydenik.cz/hlavni-strana/3186-3>
- [40] DOPRAVNÍ PODNIK MĚSTA JIHLAVY. O společnosti. *Dpmj.cz* [online]. © 2000 – 2005 [cit. 2012-01-19]. Dostupné z: http://www.dpmj.cz/www/mambo/index.php?option=com_content&task=view&id=23&Itemid=22
- [41] DREXHAGE, J. and MURPHY, D. Sustainable Development: From Brundtland to Rio 2012. *Un.org* [online]. September 2010 [cit. 2012-01-12]. Dostupné z: http://www.un.org/wcm/webdav/site/climatechange/shared/gsp/docs/GSP1-6_Background%20on%20Sustainable%20Devt.pdf

- [42] ECOTOURS PORTUGAL. Sustainable Tourism in Portugal. *Ecotoursportugal.com* [online]. [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://www.ecotoursportugal.com/en/sustainable-tourism.aspx>
- [43] ERNST VON WEIZSAECKER. Harmonizace rozvoje a životního prostředí. *Osn.cz* [online]. 2002 [cit. 2012-01-12]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=827>
- [44] GORDON, I. Relationship demarketing: managing wasteful or worthless customer relationships. *Iveybusinessjournal.com* [online]. March/April 2006. [cit. 2012-01-17]. Dostupné z: <http://www.iveybusinessjournal.com/topics/the-workplace/relationship-demarketing-managing-wasteful-or-worthless-customer-relationships>
- [45] INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. 55. zasedání Valného shromáždění Organizace spojených národů očima České republiky. *Osn.cz* [online]. 2001 [cit. 2012-01-12]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=782>
- [46] INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. Pokrok dosažený od Summitu Země v Riu de Janeiro. *Osn.cz* [online]. 2002 [cit. 2012-01-13]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1067>
- [47] INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. Summit o udržitelném rozvoji skončil. Johannesburg je teprve začátek. *Osn.cz* [online]. 2002 [cit. 2012-01-14]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=818>
- [48] INFORMAČNÍ TURISTICKÉ PANELY, NAUČNÉ STEZKY A REKLAMNÍ TABULE. Ceník. *Infopanely.com* [online]. 2011 [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://www.infopanely.com/cenik/>
- [49] KACERLE, STOJANY NA KOLA. KS-670 Oboustranný řadový stojan na kola – srdíčka. *Kacerle.cz* [online]. 2012. [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://www.kacerle.cz/cz-detail-46-ks-670-oboustranny-radovy-stojan-na-kola-srdicka.html>
- [50] KOLÁŘOVÁ, H. a MIROVSKÝ, O. Co je a kde se vzala šetrná turistika. *Czp.cuni.cz* [online]. 2004 [cit. 2012-01-13]. Dostupné z: <http://www.czp.cuni.cz/enviwikidata/hk/Turistika>

- [51] KRAJ VYSOČINA. Výroční zpráva 2010. *Extranet.kr-vysocina.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: http://extranet.kr-vysocina.cz/download/osh/vyrocní_zpravy/2010/VZ_print.pdf
- [52] KRAJ VYSOČINA. Aktualizace programu rozvoje kraje Vysočina – SWOT analýza. *Extranet.kr-vysocina.cz* [online]. [cit. 2012-01-15]. Dostupné z: <http://extranet.kr-vysocina.cz/download/ORR/PRK/prkSWOT.pdf>
- [53] KRAJ VYSOČINA. Dotace Kraje Vysočina – Podpora TIC v Kraji Vysočina 2012. *Extranet.kr-vysocina.cz* [online]. [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://extranet.kr-vysocina.cz/edotace/detail/ZZ00230/Podpora%20turistick%C3%BDch%20informa%C4%8Dn%C3%ADch%20center%20v%20Kraji%20Vyso%C4%8Dina%202012>
- [54] KRAJ VYSOČINA. Dotace Kraje Vysočina. *Extranet.kr-vysocina.cz* [online]. [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://extranet.kr-vysocina.cz/edotace/>
- [55] KRAJSKÝ ÚŘAD KRAJE VYSOČINA. Železnice. *Kr-vysocina.cz* [online]. 2006 [cit. 2012-01-19]. Dostupné z: <http://www.kr-vysocina.cz/zeleznice/ds-300452/p1=7243>
- [56] KRAJSKÝ ÚŘAD KRAJE VYSOČINA. Letiště. *Kr-vysocina.cz* [online]. 2006-12-19 [cit. 2012-01-19]. Dostupné z: http://www.kr-vysocina.cz/vismo5/zobraz_dok.asp?id_org=450008&id_ktg=300442&p1=9041
- [57] KRAJSKÝ ÚŘAD KRAJE VYSOČINA. Profil kraje Vysočina. *Kr-vysocina.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-01-18]. Dostupné z: <http://www.kr-vysocina.cz/program-rozvoje-kraje-vysocina/ds-300352/archiv=0&p1=41279>
- [58] MAPY IDNES.CZ. Podrobná mapa ČR. *Mapy.idnes.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://mapy.idnes.cz/>
- [59] MARTINEK, J. Pasport cyklostezek & kontakty. *Cyklostrategie.cz* [online]. leden 2011 [cit. 2012-22-04]. Dostupné z: <http://www.cyklostrategie.cz/file/cyklodata-statistiky-pasport-cyklisticky-komunikaci-2010/>
- [60] MEZINÁRODNÍ FESTIVAL DOKUMENTÁRNÍCH FILMŮ JIHLAVA. O festivalu. *Dokument-festival.cz* [online]. [cit. 2012-01-17]. Dostupné z: <http://www.dokument-festival.cz/about-us>

- [61] MINISTERSTVO PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ. Udržitelný rozvoj. *Mzp.cz*. [online]. © 2008 – 2011 [cit. 2012-01-12]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj
- [62] OBEC RANČÍŘOV. Návrh rozpočtu na rok 2012. *Rancirov.cz* [online]. 2011-11-28 [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.rancirov.cz/soubory/110cz.doc>
- [63] OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA JIHLAVY. Integrovaný plán rozvoje statutárního města Jihlavy pro programovací období 2007-2013. *Jihlava.cz* [online]. 2011-04-12 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z: <http://www.jihlava.cz/projekty-spolufinancovane-z-eu-a-fm-ehp-norska/d-463881>
- [64] POULOVÁ, B. Kulturní památky na Vysočině lidi nelákají. *Ceskatelevize.cz* [online]. 2011-11-04 [cit. 2012-01-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/141787-kulturni-pamatky-na-vysocine-lidi-nelakaji/>
- [65] PROKOP, J. Hornická naučná stezka v Jihlavě. *Mzp.cz* [online]. 1998 [cit. 2012-01-22]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/aa943fb38bfdd406c12568e70070205e/c23d5b42f7c458478025687a003473de?OpenDocument>
- [66] REGIONÁLNÍ RADA REGIONU SOUDRŽNOSTI JIHOVÝCHOD. Aktuální výzvy – Rozvoj infrastruktury pro cestovní ruch. *Jihovychod.cz* [online]. 2012-02-20 [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.jihovychod.cz/prozadatele/aktualni-vyzvy/dokumentace-k-vyzve-2-1/2-1-vyzva-k-20-2-2012-rozvoj-infrastruktury-pro-cestovni-ruch>
- [67] TURISTICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM V JIHLAVĚ. Památky: Brána Matky Boží. *Tic.jihlava.cz* [online]. [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: http://tic.jihlava.cz/vismo/o_utvar.asp?id_org=100399&id_u=43251&p1=1015
- [68] TURISTICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM V JIHLAVĚ. Památky: Kostel sv. Jakuba Většího. *Tic.jihlava.cz* [online]. [cit. 2012-01-17]. Dostupné z: http://tic.jihlava.cz/vismo/o_utvar.asp?id_org=100399&id_u=43242&p1=1015
- [69] TURISTICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM V JIHLAVĚ. Památky: Opevnění. *Tic.jihlava.cz* [online]. [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: http://tic.jihlava.cz/vismo/o_utvar.asp?id_org=100399&id_u=43254&p1=1015

- [70] TURISTICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM V JIHLAVĚ. Památky: Jihlavské podzemí. *Tic.jihlava.cz* [online]. [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: http://tic.jihlava.cz/vismo/o_utvar.asp?id_org=100399&id_u=43252&p1=1015
- [71] TURISTICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM V JIHLAVĚ. Jihlavský havířský průvod 2013: Nenechte si ujít! *Tic.jihlava.cz* [online]. [cit. 2012-01-23]. Dostupné z: http://tic.jihlava.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=100399&id=461872&p1=1011
- [72] TURISTICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM V JIHLAVĚ. Divadla: Horácké divadlo. *Tic.jihlava.cz* [online]. [cit. 2012-01-17]. Dostupné z: http://tic.jihlava.cz/vismo/o_utvar.asp?id_org=100399&id_u=3088&p1=1022
- [73] TURISTICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM V JIHLAVĚ. Indoor. *Tic.jihlava.cz* [online]. [cit. 2012-01-18]. Dostupné z: http://tic.jihlava.cz/vismo/o_utvar.asp?id_org=100399&id_u=1017&p1=1031
- [74] TURISTICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM V JIHLAVĚ. Outdoor. *Tic.jihlava.cz* [online]. [cit. 2012-01-18]. Dostupné z: http://tic.jihlava.cz/vismo/o_utvar.asp?id_org=100399&id_u=1016&p1=1030
- [75] TURISTICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM V JIHLAVĚ. Cyklo. *Tic.jihlava.cz* [online]. [cit. 2012-01-20]. Dostupné z: http://tic.jihlava.cz/vismo/o_utvar.asp?id_org=100399&id_u=1015&p1=1029
- [76] URLAUB AM BAUERNHOF. Agroturistika v Rakousku. Pro každého to správné. *Urlaubambauernhof.at* [online]. [cit. 2012-01-13]. Dostupné z: <http://www.urlaubambauernhof.at/index.php?id=201&L=13>
- [77] ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE. Udržitelný rozvoj v novém stavebním zákoně. *Uur.cz* [online]. © 2001 – 2012 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z: <http://www.uur.cz/images/konferencepraha/markvart.pdf>
- [78] ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE. Pilíře udržitelného rozvoje. *Uur.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-01-12]. Dostupné z: http://www.uur.cz/images/pap/KapitolaA/A12_PilireUdrzitelnehoRozvoje_2010115.pdf

- [79] VELETRHY BRNO. Speciální nabídka balíčků. *Bvv.cz* [online]. [cit. 2012-02-18]. Dostupné z:
http://www.bvv.cz/_sys_/FileStorage/download/1/734/balicek_go12_c.pdf
- [80] VODNÍ RÁJ. Rekreace a zábava po celý rok. *Vodniraj.cz* [online]. [cit. 2012-01-18]. Dostupné z: http://www.vodniraj.cz/vodni_raj.asp
- [81] VYSOČINA TOURISM. Statistiky. Návštěvníci turistických cílů na Vysočině 2004 – 2010. *Vysocinatourism.cz* [online]. 2011-06-20 [cit. 2012-01-18].
Dostupné z:
http://www.vysocinatourism.cz/index.php?akce=slozka&id_slozka=17
- [82] ZELENKA, J. a PÁSKOVÁ, M. Vlivy cestovního ruchu na přírodní a socio-kulturní prostředí. SWOT analýza. Masový a individuální cestovní ruch. *Ucr.uhk.cz* [online]. [cit. 2012-01-14]. Dostupné z:
http://ucr.uhk.cz/documents/Vlivy_CR_na_prirodni_socio_kulturni_prostredi_Uvod/text/vlivytext.pdf
- [83] ZOO JIHLAVA. ZOO Jihlava – připravte se na zážitek. *Zoojihlava.cz* [online]. [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: <http://www.zoojihlava.cz/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- HNS Hornická naučná stezka
- HUZ Hromadná ubytovací zařízení
- TIC Turistické informační centrum

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Tři pilíře trvale udržitelného rozvoje.....	16
Obrázek 2: Zákaznické portfolio	35
Obrázek 3: Síť cyklostezek na Jihlavsku	60
Obrázek 4: SWOT analýza Jihlavska.....	68
Obrázek 5: Mapa z lokality Rounek do lokality Rančířov přes obce Vysoká a Popice.....	82
Obrázek 6: Mapa z lokality Rounek do lokality Rančířov přes obce Kostelec a Popice ...	83
Obrázek 7: Interaktivní mapa Hornické naučné stezky	86
Obrázek 8: Komplexní pohled na centrální a vnější okruh Hornické naučné stezky	87
Obrázek 9: Ganttův diagram	95
Obrázek 10: Požadovaný vzhled informační tabule.....	125
Obrázek 11: Oboustranný řadový stojan na kola	125
Obrázek 12: Typová expozice Basic	125
Obrázek 13: Informační tabule - Vodotěžný stroj.....	126
Obrázek 14: Rozhledna na vrchu Rudný.....	126
Obrázek 15: Horniny v okolí vrchu Rudný.....	126
Obrázek 16: Cesta ke druhé informační tabuli.....	126

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Minimalistický a komplexní trvale udržitelný cestovní ruch.....	19
Tabulka 2: Možnosti ekologizace při budování a provozu hotelových komplexů	21
Tabulka 3: Zásady konkurenceschopného a trvale udržitelného cestovního ruchu	24
Tabulka 4: Rozdíl mezi masovým a ekologickým cestovním ruchem.....	28
Tabulka 5: Původní rozpočet projektu	45
Tabulka 6: Počet obyvatel a hustota zalidnění v kraji Vysočina dle okresů k 1. 1. 2011 ..	47
Tabulka 7: Ekonomické údaje v kraji Vysočina	47
Tabulka 8: Ekonomické subjekty podle okresů a vybraných právních forem k 31. 12. 2010	48
Tabulka 9: Návštěvnost památek na Jihlavsku v letech 2004 až 2010	53
Tabulka 10: Pozemní komunikace v kraji Vysočina dle okresů	58
Tabulka 11: Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v kraji Vysočina v letech 2000- 2010	61
Tabulka 12: Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení cestovního ruchu podle okresů v roce 2010	62
Tabulka 13: Návštěvnost turistického informačního centra v Jihlavě dle národnostního složení	64
Tabulka 14: Faktory pro a proti realizaci Hornického skanzenu	84
Tabulka 15: Personální zabezpečení projektu HNS	89
Tabulka 16: Rozpočet projektu HNS	90
Tabulka 17: Doplnující informace k dodavatelským firmám	92
Tabulka 18: Přehled rizik projektu HNS	93
Tabulka 19: Harmonogram projektu HNS	94
Tabulka 20: Možnosti financování projektu HNS	96

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Seznam školských zařízení v okrese Jihlava.....	49
Graf 2: Podíl zemědělské a nezemědělské půdy v okresech kraje Vysočina	50
Graf 3: Kapacita hromadných ubytovacích zařízení cestovního ruchu podle kategorie a okresů k 31. 12. 2010.....	62
Graf 4: Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních podle zemí v kraji Vysočina v letech 2000-2010.....	63
Graf 5: Počet stravovacích zařízení v Jihlavě.....	65
Graf 6: Otázka č. 2.....	72
Graf 7: Otázka č. 4.....	73
Graf 8: Otázka č. 6.....	73
Graf 9: Otázka č. 7.....	74
Graf 10: Otázka č. 1.....	75
Graf 11: Otázka č. 2.....	75
Graf 12: Otázka č. 6.....	76
Graf 13: Otázka č. 8.....	77
Graf 14: Otázka č. 10.....	77
Graf 15: Otázka č. 11.....	78
Graf 16: Otázka č. 1.....	119
Graf 17: Otázka č. 3.....	119
Graf 18: Otázka č. 5.....	119
Graf 19: Otázka č. 8.....	119
Graf 20: Otázka č. 9.....	119
Graf 21: Otázka č. 10.....	119
Graf 22: Otázka č. 3.....	122
Graf 23: Otázka č. 4.....	122
Graf 24: Otázka č. 5.....	122
Graf 25: Otázka č. 7.....	122
Graf 26: Otázka č. 9.....	122
Graf 27: Otázka č. 12.....	122
Graf 28: Otázka č. 13.....	123
Graf 29: Otázka č. 14.....	123
Graf 30: Otázka č. 15.....	123

Graf 31: Otázka č. 16..... 123

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Dotazník pro obyvatele regionu Jihlavsko

Příloha PII: Výsledné grafy dotazníku pro obyvatele regionu Jihlavsko

Příloha PIII: Dotazník pro návštěvníky regionu Jihlavsko

Příloha IV: Výsledné grafy dotazníku pro návštěvníky regionu Jihlavsko

Příloha PV: Návrh textu 14. informační tabule

Příloha PVI: Grafické zobrazení výdajů rozpočtu

Příloha PVII: Ukázky obrázků interaktivní mapy Hornické naučné stezky

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO OBYVATELE REGIONU JIHLAVSKO

1. Zajímáte se o rozvoj cestovního ruchu ve Vašem regionu?

- a) ano
- b) ne

2. Který druh turistiky v regionu uplatňujete nejvíce?

a) poznávací turistika	f) naučné stezky
b) cykloturistika	g) hippoturistika
c) pěší turistika	h) táboření
d) lyžařská turistika	i) agroturistika
e) vodní turistika	j) návštěva sportovních a kulturních akcí

3. Jak celkově hodnotíte region z hlediska rozvoje cestovního ruchu?

- a) významná destinace s možnostmi rozvoje CR
- b) atraktivní destinace s dosud malým využitím potenciálu CR
- c) bezvýznamná destinace s možnostmi rozvoje CR
- d) bezvýznamná destinace bez možností rozvoje CR

4. Co regionu podle Vás nejvíce schází? (vyberte max. 3 odpovědi)

- a) rozsáhlejší síť ubytovacích a stravovacích zařízení
- b) špičková zařízení a služby pro náročnou klientelu
- c) větší péče o památky a turistické atraktivity
- d) více infocenter s propagačními materiály
- e) kvalitnější dopravní infrastruktura (silnice, parkoviště, servis)
- f) lepší dostupnost hromadnými dopravními prostředky
- g) vybavenost pro sportovní vyžití, sportovní areály
- h) společenská a zábavní centra
- i) atrakce pro děti
- j) jiné

5. Jaká je Vaše spokojenost s péčí o turistické atraktivity v regionu?

- a) velmi dobrá
- b) spíše dobrá
- c) spíše špatná
- d) velmi špatná

6. Znáte Hornickou naučnou stezku v Jihlavě?

- a) ano
- b) ne

7. Jak jste se o této naučné stezce dozvěděli? (Pokud je Vaše předchozí odpověď ne, neodpovídejte)

- a) od rodiny, přátel, známých
- b) z internetu
- c) z propagačních materiálů, letáků
- d) z novin, časopisů, televize
- e) z turistického informačního centra
- f) jinak

8. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) základní
- b) střední bez maturity
- c) střední s maturitou
- d) vysokoškolské

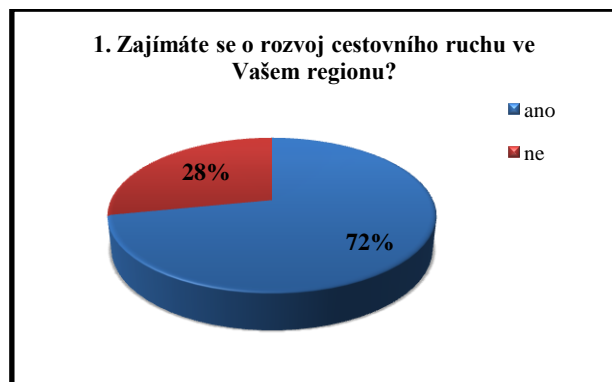
9. Jaký je Váš věk?

- a) do 25 let
- b) 26 až 34 let
- c) 35 až 49 let
- d) 50 až 59 let
- e) 60 a více

10. Jste žena/muž?

- a) žena
- b) muž

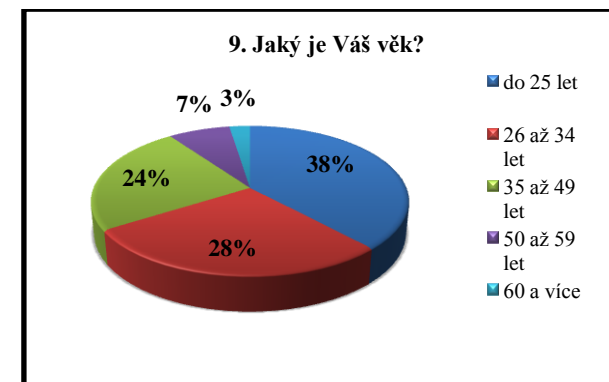
PŘÍLOHA P II: VÝSLEDNÉ GRAFY DOTAZNÍKU PRO OBYVATELE REGIONU JIHLAVSKO

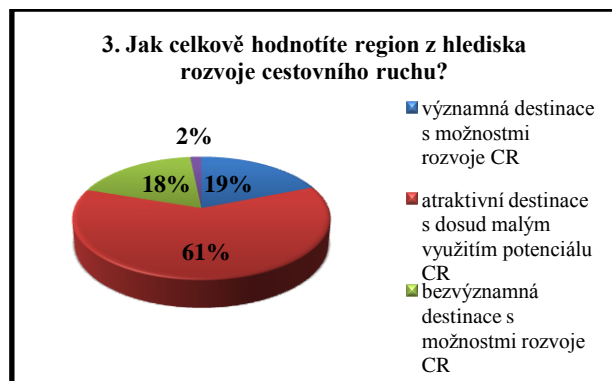
Graf 16: Otázka č. 1 (Zdroj: autor)

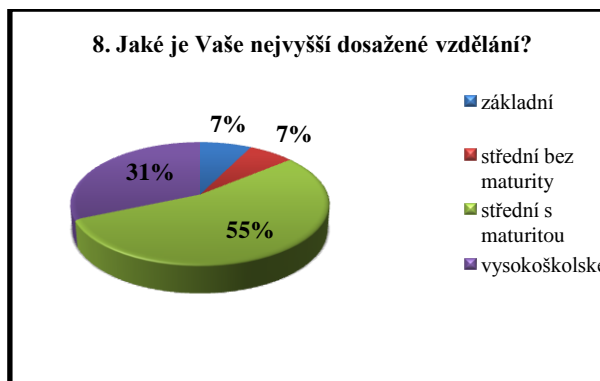
Graf 18: Otázka č. 5 (Zdroj: autor)

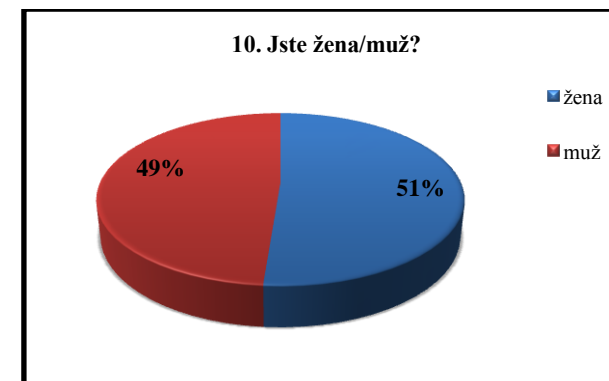
Graf 20: Otázka č. 9 (Zdroj: autor)

Graf 17: Otázka č. 3 (Zdroj: autor)

Graf 19: Otázka č. 8 (Zdroj: autor)

Graf 21: Otázka č. 10 (Zdroj: autor)

PŘÍLOHA P III: DOTAZNÍK PRO NÁVŠTĚVNÍKY REGIONU JIHLAVSKO

1. Jaký byl důvod Vaší návštěvy regionu?

- a) turistika a sport
- b) historie, kultura
- c) relaxace, zdraví
- d) návštěva sportovní, kulturní akce
- e) návštěva příbuzných a známých

2. Jak dlouhý byl Váš pobyt v regionu?

- a) jednodenní
- b) víkendový
- c) týdenní
- d) delší než týdenní

3. S kým jste přijel/a?

- a) s rodinou
- b) partnerem, partnerkou
- c) s přáteli
- d) s dětmi

4. Navštívil/a jste tento region více než jednou?

- a) ano
- b) ne

5. V jakém období jste tento region navštívil/a?

- a) leden až březen
- b) duben až červen
- c) červenec až září
- d) říjen až prosinec

6. Který druh turistiky v regionu uplatňujete nejvíce?

a) poznávací turistika	f) naučné stezky
b) cykloturistika	g) hippoturistika
c) pěší turistika	h) táboření
d) lyžařská turistika	i) agroturistika
e) vodní turistika	j) návštěva sportovních a kulturních akcí

7. Jak celkově hodnotíte region z hlediska rozvoje cestovního ruchu?

- a) významná destinace s možnostmi rozvoje CR
- b) atraktivní destinace s dosud malým využitím potenciálu CR
- c) bezvýznamná destinace s možnostmi rozvoje CR
- d) bezvýznamná destinace bez možností rozvoje CR

8. Co regionu podle Vás nejvíce schází? (vyberte max. 3 odpovědi)

- a) rozsáhlejší síť ubytovacích a stravovacích zařízení
- b) špičková zařízení a služby pro náročnou klientelu
- c) větší péče o památky a turistické atraktivity
- d) více infocenter s propagačními materiály
- e) kvalitnější dopravní infrastruktura (silnice, parkoviště, servis)
- f) lepší dostupnost hromadnými dopravními prostředky
- g) vybavenost pro sportovní vyžití, sportovní areály
- h) společenská a zábavní centra
- i) atrakce pro děti
- j) jiné

9. Jaká byla Vaše spokojenost s poskytováním turistických informací?

- a) velmi dobrá
- b) spíše dobrá
- c) spíše špatná
- d) velmi špatná

10. Znáte Hornickou naučnou stezku v Jihlavě?

- a) ano
- b) ne

11. Jak jste se o této naučné stezce dozvěděli? (Pokud je Vaše předchozí odpověď ne, neodpovídejte)

- a) od rodiny, přátel, známých
- b) z internetu
- c) z propagačních materiálů, letáků
- d) z novin, časopisů, televize
- e) z turistického informačního centra
- f) jinak

12. Kolik Vás průměrně stál pobyt na osobu a den v tomto regionu?

- a) do 200 Kč
- b) 201 až 500 Kč
- c) 501 až 1000 Kč
- d) 1001 až 2000 Kč
- e) více než 2000 Kč

13. Uvažujete o opakované návštěvě tohoto regionu?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

14. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) základní
- b) střední bez maturity
- c) střední s maturitou
- d) vysokoškolské

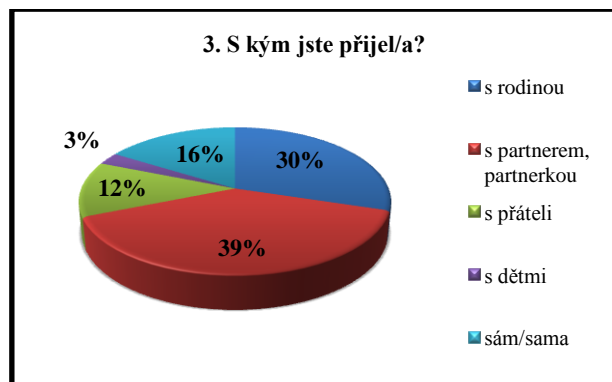
15. Jaký je Váš věk?

- a) do 25 let
- b) 26 až 34 let
- c) 35 až 49 let
- d) 50 až 59 let
- e) 60 a více

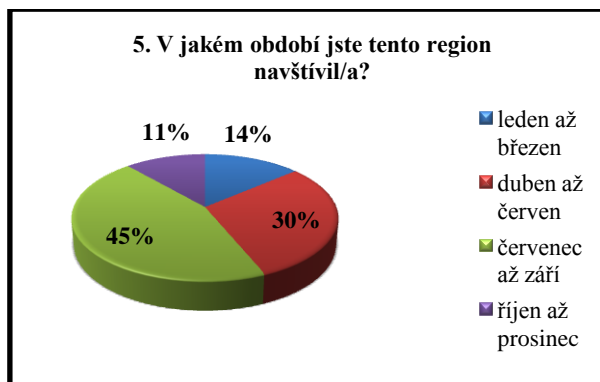
16. Jste žena/muž?

- a) žena
- b) muž

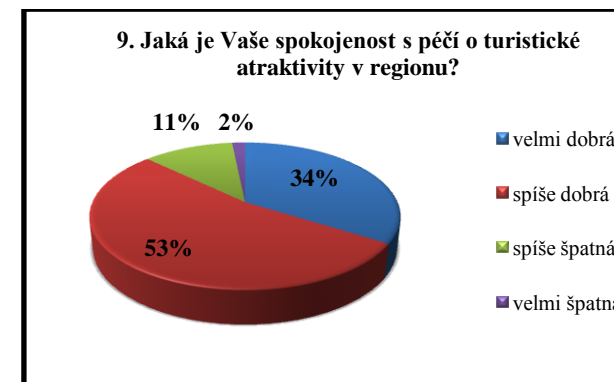
PŘÍLOHA P IV: VÝSLEDNÉ GRAFY DOTAZNÍKU PRO NÁVŠTĚVNÍKY REGIONU JIHLAVSKO

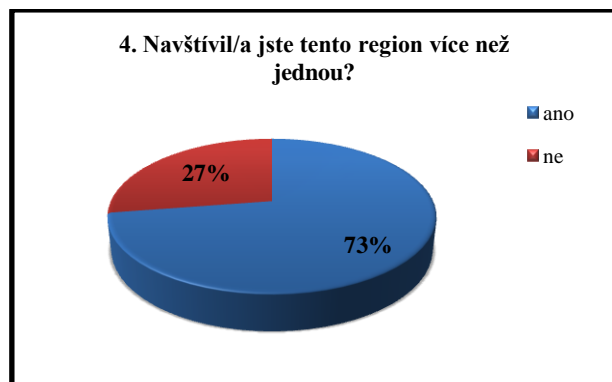
Graf 22: Otázka č. 3 (Zdroj: autor)

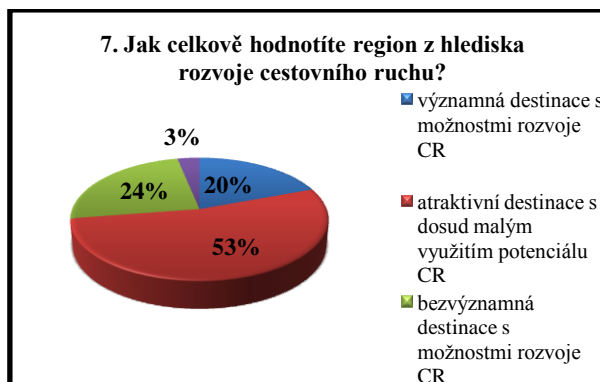
Graf 24: Otázka č. 5 (Zdroj: autor)

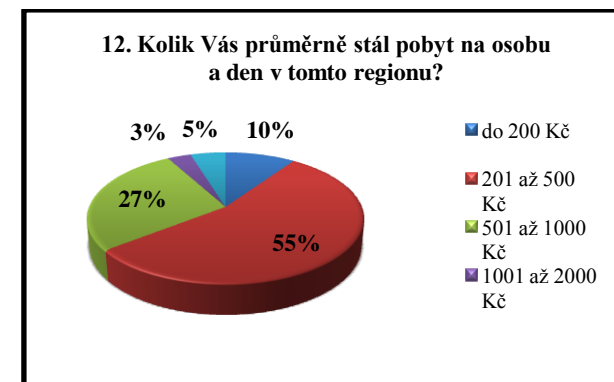
Graf 26: Otázka č. 9 (Zdroj: autor)

Graf 23: Otázka č. 4 (Zdroj: autor)

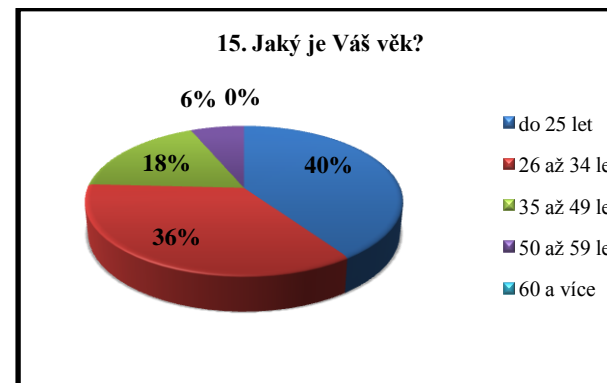
Graf 25: Otázka č. 7 (Zdroj: autor)

Graf 27: Otázka č. 12 (Zdroj: autor)

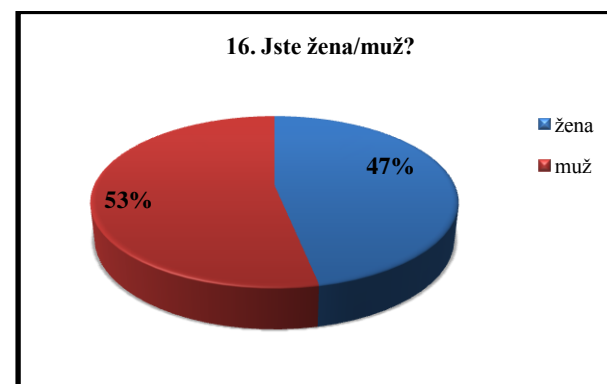
Graf 28: Otázka č. 13 (Zdroj: autor)

Graf 30: Otázka č. 15 (Zdroj: autor)

Graf 29: Otázka č. 14 (Zdroj: autor)

Graf 31: Otázka č. 16 (Zdroj: autor)

PŘÍLOHA P V: NÁVRH TEXTU 14. INFORMAČNÍ TABULE

14. informační tabule: Lokalita Rančířov

Oblast Rančířova patřila k jihlavskému rudnímu revíru. Počátky dolování spadají již do druhé poloviny 13. století, konkrétně severně od obce na svazích na pravé straně říčky Jihlávky. Podle důlní mapy z 19. století se dolovalo zejména v Rančířovském Lese a Železném Hamru neboli V Ráji. Na mapě je zakresleno 11 šachet. Na levé straně říčky Jihlávky, nad státní silnicí do Znojma, se nachází rudní žíla s názvem Postřibřováci. Stejnojmenná štola byla zavalena v 18. století, dochoval se však po ní 22 metrů dlouhý výkop vedoucí k bývalému vchodu. Nad štolou se vyskytují dva obvaly po šachtách a drobné jámy. Největší z obvalů má průměr 10 metrů, hloubku 5 metrů s haldou o výšce 5 metrů a délce 30 metrů. Od Postřibřováci štoly po proudu řeky Jihlávky se ve skále nachází pokusná štola o délce 4 metry. V blízkém lese nejsou stopy po důlní činnosti, pouze ve svahu nad bývalým Rančířovským mlýnem se nacházela štola, která je dnes zavalená a její existenci pouze potvrzuje výtok důlní vody pod názvem Markétina studánka. V této oblasti bylo kutání obnoveno za vlády císaře Rudolfa II. Důlní mapa zachycuje 12 šachet v oblasti zvané v Milířích. Nejznámější šachtou byla Albrechtova šachta. Těžba v lokalitě Rančířov byla zastavena v roce 1755 v důsledku činnosti spodní vody.

Nezapomeňte navštívit kostel sv. Petra a Pavla pocházející z druhé poloviny 13. století a související s první těžbou stříbra na Jihlavsku. Kostel je zrekonstruován i s přilehlým hřbitovem a márnicí.

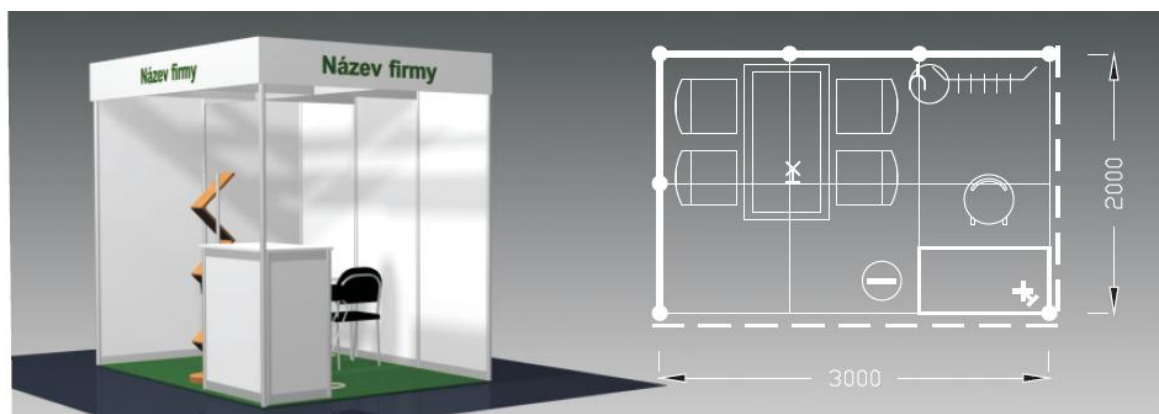
PŘÍLOHA P VI: GRAFICKÉ ZOBRAZENÍ VÝDAJŮ ROZPOČTU

Obrázek 10: Požadovaný vzhled informační tabule (Zdroj: Infopanely, 2012)

Obrázek 11: Oboustranný řadový stojan na kola (Zdroj: Kacerle, 2012)

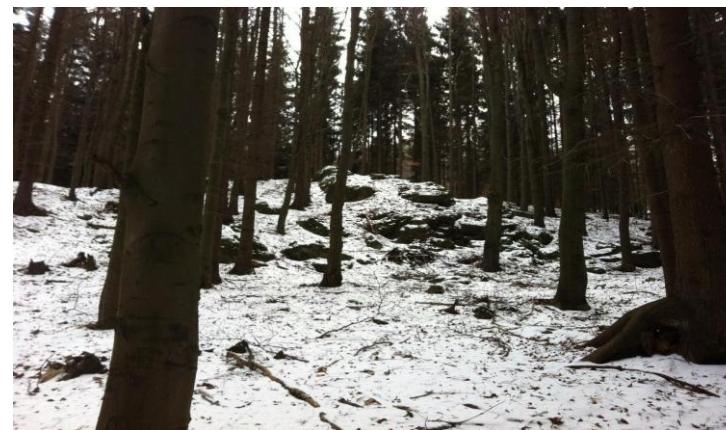

Obrázek 12: Typová expozice Basic (Zdroj: Veletřhy Brno, 2012)

PŘÍLOHA P VII: UKÁZKY OBRÁZKŮ INTERAKTIVNÍ MAPY HORNICKÉ NAUČNÉ STEZKY

Obrázek 13: Informační tabule - Vodotěžný stroj (Zdroj: autor)

Obrázek 15: Horniny v okolí vrchu Rudný (Zdroj: autor)

Obrázek 14: Rozhledna na vrchu Rudný (Zdroj: autor)

Obrázek 16: Cesta ke druhé informační tabuli (Zdroj: autor)